

Almăjana

Nr. 3-4 (53-54), IULIE-DECEMBRIE 2014

Publicație culturală editată de Cercul literar-artistic al Liceului Teoretic „Eftimie Murgu”
și Centrul Zonal de Învățământ Bozovici (Valea Almăjului – Banat)

Apare cu sprijinul Societății Culturale „Țara Almăjului” – Timișoara

INSCRIȚIE PE CATEDRALA DE AUR A LIMBII ROMÂNE

Nu se putea să nu provenim dintr-un neam nepieritor, orânduit din lacrima strămoșilor daco-romani și ctitorit în imensa Columnă a lui Traian.

„Toate drumurile duc la Roma” și pornesc de acolo, „noi de la Rîm ne tragem” și voim spovada unei zodii să ne spună spre care din țării ne vrem tărîm.

Aici ajunși, vom scrie că limba noastră e doina ce doinește în izvor și-această glăsuire este limba unui popor ce-a izvodit din dor.

Sîntem și scriem: LIMBA ROMÂNĂ și ne închipuim deodată că ea ar face parte din poporul român.

Dacii unei patrii, care nu era decît Dacia lor liberă, porneau la luptă cu năvălitorii, purtînd pe buze, ca niște boabe miraculoase, cuvintele sacre ale limbii materne.

Noi vom fi rămas de-a pururi să fim în limba română ca-ntr-o „acasă” a noastră, unde oricine își poate avea chilia sa de duh.

Iubiți-vă copiii în limba română, dați-le în dar cuvintele limbii strămoșilor voștri și nu socotiți fără vreo trebuință acest unic, de fapt, adevăr.

Sărutați-vă în limba română, să puteți auzi în danțul sărutului vostru neprihănit clinchetul dulce și fără sfîrșit al cuvintelor limbii române.

Eu te sărut în limba română, tu mă săruți în limba română și mîna-n mîna, unul lîngă altul, nedespărțiți în veci, sîntem veghetorii fideli la dulcele fagur de privighetoare al limbii române.

TRAIAN VASILCĂU

– Basarabia –

Coperta I:
Moară pe Valea Rudăriei

ANUL XVI

Nr. 3-4 (53-54) / iulie-decembrie 2014

ISSN 1454-6639

Revistă realizată prin

Editura Excelsior Art – Timișoara

Editor: Corina Victoria Sein

Tehnoredactare computerizată

Coli tipografice: 3,75

Bun de tipar: septembrie 2014

Apărut în 2014

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Liceul Teoretic „EFTIMIE MURGU”

strada Tudor Vladimirescu, nr. 826

327040 – **Bozovici**, jud. Caraș-Severin

telefon și fax: 0255/242632 și 0255/242046

e-mail: revistaalmajana@yahoo.com

sau ltbozovici@yahoo.com

Directorul liceului: Simion TUDOR

Director adjunct: George PASCARIU

Colegiul redacțional: Ileana Almăjanu, Lazăr Anton,

Florina-Maria Băcilă (**secretar de redacție**),

Iosif Badescu, Claudia Cherescu, Ileana Crașovan,

Pavel Panduru, Floarea-Ana Țuneș, Petriță Zamela

Fondator și redactor-șef: *Iosif BĂCILĂ*

OMAGIU LUI EMINESCU

LA 164 DE ANI DE LA NAȘTERE

Întâlnirea în duh de la Bozovici a fost o acțiune culturală de amploare și de mare succes, a fost o lecție pentru Om, în încercarea de a regăsi ființa umano-divină. Participanții, din Valea Almăjului și de la Anina, au mărturisit din tot sufletul și din tot cugetul lor dragostea pentru Eminescu și pentru poporul român. Fiecare expunere a fost o amplă simfonie creatoare a vrajei unei lumi a iubirii și cântecului. S-a subliniat că în efigia lui Eminescu găsim mesajul viu al limbii, al culturii și al artei românești, ca la strămoși, fiind un altar de închinăciune și contemplație spirituală.

Eminescu – măreață potriveală a filonului băștinaș cu harul divin – a trăit cu un fanatism al existenței prin fapte pentru binele celorlalți. A fost un martir pentru dreptate ca și Sf. Ioan Botezătorul.

Simpozionul a fost o liturghie cosmică despre trinitatea la români: Neam – Limbă – Credință, evidențiindu-se crezul genialului poet că Biserica este maica poporului român și că poezia lui este o dovadă orfică a esențelor omenești în sublimitatea lor.

Prin discurs și cântec s-a realizat o armonie universală, un reper de identitate românească: „cea mai desăvârșită operă de artă a naturii – Omul” din spațiul mioritic.

La fiecare cuvânt rostit de vorbitori (Iosif Băcilă, Gheorghe Fulga, Claudia Cherescu, Gina Ștefancu, Mara Timea Iancu, Dumitru Nițoiu, Maria Chiper, Mihai Chiper ș.a.) s-a simțit efortul de smerenie în a exprima adevăruri grave și ultime din creația marelui poet, trăitor al actului cultural într-un astral.

Manifestarea s-a desfășurat într-o atmosferă elevată și distinsă, în care simțeați că poezia și muzica te poate face mai bun. La această atmosferă au contribuit

și minunații copii care au recitat din poeziile lui Eminescu (Alexandra Țunea, Andreea Boldea Șuta, Valentin Otiman, Mara Timea Iancu).

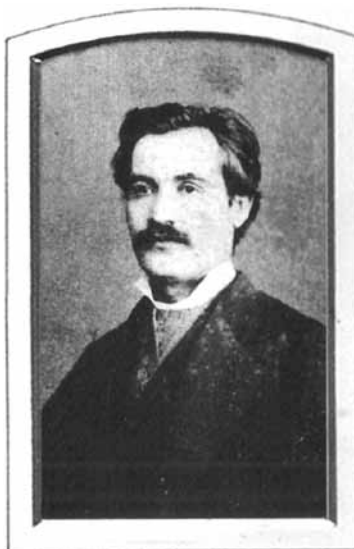

Am văzut aici apoteoze ale frumuseții, dar și ale credinței, dragostei și speranței. S-a simțit că admirația noastră față de poet a atins cote amețitor de înalte.

La Bozovici s-a dovedit o putere de excepție în strădania participanților de a spune nespusul care zace în noi. Astfel, a reieșit că la iubitorii lui Eminescu este o metafizică împotriva răului, împotriva iubitorilor de arginți și a trădătorilor de tot felul, chiar și de neam. Erudiția vorbitorilor le-a transferat ascultătorilor o stare de spirit, entuziasmând întreaga asistență. Fiind invitat la acest eveniment cultural de excepție, sunt încântat că am putut să particip.

Mediul special în care s-a desfășurat întâlnirea, Biblioteca Comunală de la Bozovici, oamenii întâlniți și programele muzicale au dat un specific aparte, arătând unicitatea acțiunii. Manifestarea culturală a dovedit încă o dată că Bozoviciul a fost, în 15 Ianuarie a.c., centrul universului, oază de lumină și spiritualitate, cu un sentiment eroic al trăirii prin cultură.

Adresăm laude și felicitări gazdelor și celor implicați – Primăria Bozovici, Asociația Culturală „Izvoare almăjene”, patronată cu distincție de dl Gheorghe Fulga, revista „Almăjana”, care apare neîntrerupt de 15 ani sub directa îndrumare a profesorului Iosif Băcilă – pentru efortul depus în a organiza o asemenea manifestare, unică în felul ei, pentru menținerea făcliei aprinse a culturii și a identității noastre.

Prof. PAVEL PANDURU

GÂNDIND LA EMINESCU

1. „A vorbi de Poet mi se pare la fel cu a striga într-o peșteră”. Astfel își începea Tudor Arghezi celebra sa conferință despre Eminescu. Neîndrăznind să concurez aceste memorabile cuvinte, îndrăznesc totuși să spun că, pentru mine, Eminescu are dimensiunea și este imaginea unui alt spațiu – pădurea. Ori de câte ori am intrat și mai intru și astăzi într-o pădure, aceasta îmi relevă nu numai frumusețea, taina unei profunzimi pe care o simți, dar n-o poți pătrunde în toată adâncimea ei, ci și fiorul cosmic pe care nu l-am simțit în niciun alt „spațiu”. Oare care Operă poetică mai are frumusețea, adâncimea și cosmicitatea celei eminesciene?

2. Mai auzim și astăzi comparații

Shakespeare, Goethe sunt un Eminescu al italienilor, englezilor, germanilor?

Desigur, geniile nu se compară. Ele spulberă orice comparație, fac palide orice epite. Și, totuși, prin apariția lui Eminescu, umanitatea și-a îmbogățit tipologia geniilor printr-o nouă ipostază: GENIU MÂNDRU.

3. Când, adolescent, am văzut pentru prima dată Oravița, știam, desigur, despre trecerea poetului prin aceste locuri. Dar mai știam, legendă sau nu, că relativ mult timp semnătura lui s-ar fi păstrat în cușca sufleurului. De atunci, ori de câte ori pășesc pragul primului Teatru din țară, dorul de numele său mă copleșește.

4. Eminescianismul a existat și

precum: Eminescu este un Dante, ori un Shakespeare, sau un Goethe al românilor... Fără emfază, dar cu un justificat orgoliu, n-am putea spune la fel de bine că Dante,

înaintea lui Eminescu (pentru că... toate „trebuiau să poarte un nume”). Eminescianismul există. Eminescian (poet sau nu) nu devii, ci te naști.

OCTAVIAN DOCLIN

MIHAI EMINESCU. ROSTIREA CARE UMANIZEAZĂ

Eminescu, precum o lumină lăuntrică a iernii, vine, parcă de dincolo de timp și din toate vremurile și peste toate módele, să ne demonstreze, an de an, că în fiecare prag de An Nou, pentru noi, românii, cel mai frumos dar este idiomul prin care ne grăiește însăși lumina, adică limba prin care ieșim în lume, comunicăm și ne comunicăm. Altfel spus, cuvântul, haina noastră sufletească, logosul primordial, pe care Poetul-nepereche l-a șlefuit atât de ca nimeni altul. Acesta este darul de-a pururi viu care ne dă identitate și verticalitate, întemeindu-ne ființa și cugetul.

Eminescu vine să ne amintească tuturor, la începutul fiecărui an, că există speranță, că

există renaștere și că pre-cuvântarea noastră, a românilor, are ca putere de expresivitate și semnificație trei haine miraculoase, trei niveluri nobiliare:

1. *Limba minunată a poporului* – mereu vie, lăstăritoare în virtualitatea ei purificatoare (și zămislitoare, timp de atâtea veacuri);

2. *Limba lui Eminescu* – cu inefabilul său vers expresiv, deschizător de superbe zări și drumuri;

3. *Limba lui Nichita Stănescu* – reformatoare ca viziune poetică și cuprindere, de inedit potențial expresiv.

Pe lângă aceste trei mărci poetice, bine

conturate în originalitatea lor, cu foarte puține excepții (Macedonski, Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu, Voiculescu...), ceilalți creatori de limbă mi se par variațiuni pe aceeași temă.

Spuneam că Eminescu dă verticalitate ființei, prin rostire (limbă), aducând-o fericit în matca sa etnică și spirituală, în haina sa rostitoare și rostuitoare, iar idiomului – anvergură cugetătoare, luminătoare, plin de parfumuri spirituale, dar și de mlădiere, armonie, muzicalitate, eufonie, toate la cel mai înalt nivel valoric pentru vremea de atunci și de acum. Acestea constituie o pecete specifică, o matrice unică, din care, precum dintr-un nesecat izvor, se revendică modernitatea limbii și poeziei noastre de după Eminescu. Textul eminescian, purtător al binecuvântatului geniu, dăruiește bucurie intelectuală și sufletească celor care se încumetă să-i pătrundă zarea.

Puterea născătoare, regeneratoare nu se poate regăsi decât într-o operă deschisă interpretărilor, care are de fiecare dată câte ceva de spus fiecăruia dintre noi, unduindu-ne și uimindu-ne simțirea și imaginația. În opera sa irepetabilă regăsim o chintesență, în care tradiția s-a întâlnit, într-o fericită armonie, cu modernitatea, împlinindu-se într-un creuzet creator, care este opera sa unică. Din acest punct de vedere, moștenirea lăsată de „omul deplin al culturii române” este colosală. A știut ca nimeni altul să-i recepteze elogios pe înaintași, să-i aprecieze și să-i stimuleze pe

contemporani. A iubit folclorul, filozofia, literatura și cam tot ce a creat important umanitatea până la vremea sa, mereu atent la ceea ce are șansa perenității. Numai așa putea să se împlinească o sinteză uimitoare și miraculoasă, într-o operă singulară (poezie, proză, dramaturgie, publicistică),

în care sufletul și mintea se bucură și se regăsesc, minunându-se și împospătându-se de fiecare dată.

De aceea sunt optimist că și sufletul, și imaginația tinerilor de azi se pot găsi și regăsi în opera lui Eminescu. Fie și numai pentru faptul că reprezintă un dor nemărginit, o chemare fără sațiu, așa cum credea Constantin Noica despre întâlnirea în idee a simțirilor apropiate – dacă nu m-ai fi găsit, nu m-ai fi căutat! Și noi îl găsim în noi pe Eminescu, ca stare și trăire, și de aceea îl vom căuta mereu.

Și, trebuie să recunoaștem, iată, acum, la 164 de ani de la nașterea Luceafărului poeziei române, că ne regăsim toți în zarea măritoare a poeziei lui, cu nostalgiile, melancoliile, dorurile și singurătățile noastre, indiferent de vârstă, credință, profesie și, de ce nu, naționalitate. Pentru că spuză cuvântului adună și încheagă, iar Eminescu a lăsat o vatră bogată în străluciri și licăriri nepieritoare, care luminează, uimește și umanizează, ca și limba în care le-a rostit și din a cărei spuză se trage, pentru a înfrunta și a călători veacurile, prefigurându-ne și purtându-ne destinul:

*Dintre sute de catarge
Care lasă malurile,
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile?*

*Dintre păsări călătoare
Ce străbat pământurile,
Câte-o să le-nece oare
Valurile, vânturile?*

*De-i goni fie norocul,
Fie idealurile,
Te urmează în tot locul
Vânturile, valurile.*

*Ne-nțeles rămâne gândul
Ce-ți străbate cânturile,
Zboară vecinic, îngânându-l,
Valurile, vânturile.*

Pentru că este bine să nu uităm că „arta este un nectar adunat pe aripi de suferință și trudă” și trebuie să își găsească locul de cinste în cetate și în sufletele noastre.

Prof. ION CĂLIMAN

ARTE POETICE

MIHAI EMINESCU

ODĂ (în metru antic)

Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurății.

Când deodată tu răsăriși în cale-mi,
Suferință tu, dureros de dulce...
Până-n fund băui voluptatea morții
Ne-ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai re-nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii tulburători din cale,
Vino iar în sân, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie redă-mă!

LUCIAN BLAGA

ZODIA CUMPENEI (în metru safic)

Dreaptă, ziua Cumpenei ne surprinde
printre roze: în cimitirul, unde
câteodată dragostea însorește
albele pietre.

Calm se-ndrumă spre cumpănire totul.
Zi și noapte trag înjugate vremii,
amândouă cu-nțelepciune-ncearcă
pași deopotrivă.

Se măsoară, se cântărește rodul
de argilă, visul și umbra verii,
și povara ce-i amintirea pentru
orice făptură.

Dacă din povești adevăr rămâne
că trăim prin imponderabil cei vii,
poate să mai umble cuvânt că trupul
este-o povară?

Greu e numai sufletul, nu țărâna.
Căci cenușa noastră, iubito, poate
fi pe talgere cântărită cu vreo
câteva roze.

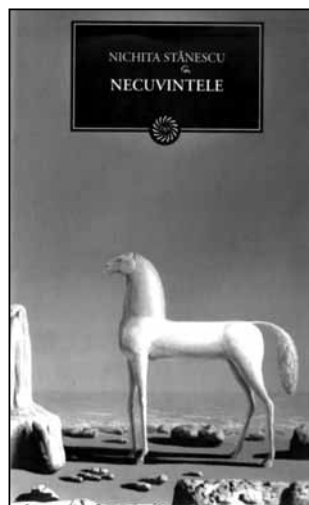
NICHITA STĂNESCU

CĂTRE GALATEEA

Îți știu toate timpurile, toate mișcărilor, toate parfumurile,
și umbra ta, și tăcerile tale, și sânul tău
ce cutremur au și ce culoare anume,
și mersul tău, și melancolia ta, și inelul tău, și secunda
și nu mai am răbdare și genunchiul mi-l pun în pietre
și mă rog de tine,
naște-mă.

Știu tot ce e mai departe de tine,
atât de departe, încât nu mai există aproape –
după-amiaza, după-orizontul, dincolo-de-marea...
și tot ce e dincolo de ele,
și atât de departe, încât nu mai are nici un nume.
De aceea-mi îndoi genunchiul și-l pun
pe genunchiul pietrelor, care-l îngână.
Și mă rog de tine,
naște-mă.

Știu tot ceea ce tu nu știi niciodată, din tine,
bătaia inimii care urmează bății ce-o auzi,
sfârșitul cuvântului a cărui primă silabă tocmai o spui,
copacii – umbre de lemn ale vinelor tale,
râurile – mișcătoare umbre ale sângelui tău,
și pietrele, pietrele – umbre de piatră
ale genunchiului meu,
pe care mi-l plec în fața ta și mă rog de tine,
naște-mă. Naște-mă.

CELE TREI PATRII ALE MELE

Sever Bocu, pe care îl consider una din cele mai importante personalități ale Banatului modern, un mare român și un martir al neamului românesc, spunea că Banatul e patria lui restrânsă. Fie-mi permis ca, la rândul-mi, să mărturisesc, și o fac de multă vreme, că am trei patrii: *Dalboșețul*, locul unde m-am născut, *Țara Almăjului*, *Valea* din care sufletul meu a prins aripi, a născut marele meu vis, a transmis prin sângele meu sentimentul onoarei și dreptății, și patria mea mijlocie – *Banatul* în întregul lui istoric, cu zestrea adusă de populația germană (ce ne-a părăsit de o vreme „sărăcindu-ne”), sârbească, cehă, maghiară, bulgară, slovacă, cu cei aproape 800 de ani de istorie trăită în istoria altor neamuri: unguri (regalitatea maghiară), turci, austro-ungari, cu visul lui de reîntregire

în albia romanității și poate cu dezamăgirea că patria ideală visată nu i-a adus Edenul dorit.

Patria mea mijlocie, prin capitala ei, Timișoara, fostă capitală, pentru scurtă vreme, a lui Carol Robert de Anjou, oraș liber regesc cândva, mi-a facilitat, mi-a sprijinit eforturile și munca sisifică pentru crearea statutului de intelectual și scriitor, a rafinamentului și fineții omului de cultură.

Mulți conaționali de dincolo de munți, printre aceștia chiar și mari personalități, ca: Iorga, Călinescu etc., au reproșat Banatului că nu a dat mari personalități literare.

Scriam, mai sus, că Banatul a trăit sute de ani în alte istorii. Lupta cărturarilor lui, oricât de neimportantă par ei, a fost pentru biruința și limpezimea limbii române,

pusă sub grele obrociri de slavonă și de maghiară. Așa au ostenit, spre lauda lor, Ștefan Herce, Moise Pestișel și Efreim Zecan, care la 1582 dau culturii române un monument de limbă română, **Palia de la Orăștie**, în care apare pentru prima dată numele etnic de român și nu rumân... Așa a ostenit Mihail Haliciu-tatăl, creatorul primului **Dictionarium valahico-latinum**,

așa Haliciu-fiul, cu a sa **Odă** (1674), „prima poezie cultă în metru clasic în limba română” (G. Călinescu). Acestora li se poate adăuga un lung șir de nume: Stoica de Hațeg,

D. Țichindeal, Eftimie Murgu, Paul Iorgovici, Corneliu Diaconovici, creatorul primei **Enciclopedii**, Diaconovici-Loga etc.

Lupta pentru limba română a însemnat lupta pentru supraviețuirea românilor între alte neamuri. Apoi a venit rândul celorlalte, cele ce țin de biruința spiritului și a zidirii materiale.

De ce iubesc Banatul, patria mea mijlocie?

Pentru multe alte lucruri pe care le-am mai spus sau le voi mai spune.

ION MARIN ALMĂJAN

VEȘNICIA

Gândul veșniciei este ca aerul. Nu-i simți greutatea, doar intensitatea. Pentru un cărturar creștin, un român-american, Alexandru Nemoianu, „ȚARA ALMĂJULUI nu este pur și simplu un punct geografic, ea este un exemplu și un simbol care se cuvine urmat și repetat mereu și mereu. ȚARA ALMĂJULUI nu are vârstă, nu are început, ea ESTE, se află într-un prezent continuu, aceeași în duh: ieri, astăzi, întotdeauna.”

Ceea ce poate impresiona la almăjeni, printre multe altele, este cultul muncii. Și aceasta nu este de curând. Nu scot la iveală documente istorice, arheologice. Se știe că între Valea Almăjului și Câmpia Banatului există diferența de afirmare a vegetației. Între terminarea prășitului porumbului și coasă apare o perioadă – scurtă, ce-i drept – de relativă încetinire a ritmului îndeletnicirilor agricole. Almăjenii nu concepeau o asemenea stare și căutau să exploateze timpul, nesuportând momentul. Erau purtați de duhul muncii. Este aceasta pentru mine explicația pentru realitatea surprinsă de poetul Romulus

funduri luna. // Satul doarme, parcă nu e, / luna plină abia suie, / dorm cocoșii, tac și câinii, / – un plâns: cumpăna fântânii. / Trei cosași veniți din zare, / după lucru, după

pâine / și-au întins / truda în iarbă / și-așteptând ziua de mâine / au aprins / foc lin să-și fiarbă / – foamei mari care le strigă – / brusturi verzi și-o mămăligă. // Luna-i sus, dar tot mai suie, / satul tace, parcă nu e, / dorm băgrinii, / dorm vecinii, / doarme vântul ca pământul / – și când tot e-n albă farbă / almăjenii dorm în iarbă.”

Poetul a rămas la suprafața realității. Totuși, profunzimea poemului, dincolo de voința creatorului, nu poate fi simțită decât de cei care cunosc Valea Almăjului. Vestitul târg de la Bozovici atrăgea lumea din alte părți, din Craina, de pe Clisura Dunării, înainte de ultimul mare război. Azi, înțeleg, de departe, că tradiția revine în matca ei firească, întrucât bunăstarea crește din ceea ce a fost dintotdeauna aici: **cultul muncii**. Din acest preț au apărut intelectualii Văii Miracolelor, din această rădăcină trainică a crescut „Almăjana”. La mulți ani și sănătate celor ce ocrotesc revista pe care o văd ca o *Sânziană* înflorită în Munții Almăjului!

CONSTANTIN TEODORESCU
Kitchener, Ontario, Canada

Fabian în volumul *Drumuri cu lună* (1937), prin poemul *Almăjenii*: „Câmpul larg e plin de lună – / pe borugă / două rațe stau la rugă, / câteodată-ncearcă – una – / să scoată din

MARE SĂRBĂTOARE ÎN ȚARA ALMĂJULUI

În ziua de 25 aprilie 2014 a avut loc, la sediul Asociației Culturale „Izvoare almăjene” din Bozovici, o mare sărbătoare de cinstire și prețuire a revistei „Almăjana” – la împlinirea vârstei de 15 ani – și a creatorului ei – profesorul-poet Iosif Băcilă. Aceasta dovedește că almăjenii știu să-și prețuiască valorile.

În Grădina Maicii Domnului, care este România, există un colț de rai numit Țara Almăjului. Străbătută de la nord la sud de râul Nera cu direcția nord-sud, are forma unei cruci cu brațul orizontal între satele Pătaș și Putna (de la vest la est) ori vertical între Borloveni și Dalboșeț (de la nord la sud), care face legătura între cer și pământ.

Râul Nera a adus dar din harul divin – din muntele sacru Semic – la Dalboșeț, unde a apărut harnicul Iosif Băcilă, la 12 septembrie 1947. Înzestrat cu alese însușiri sufletești și produs al bunei-cuviințe moștenite din sânul cald și sfânt al familiei, cultivate întâi în casa părinților, continuate în școală, ceea ce i-a asigurat o cultură generală solidă. Astfel, s-a conturat o personalitate de intelectual care a știut să-și cultive o identitate românească asumată pe lungul drum al devenirii sale.

Smerit și cuminte, tânărul almăjan, la poarta de trecere în viață, a ales să slujească „altarul” școlii, privind cu dragoste și sfială viața satului. În timp, a adunat multă înțelepciune, tact pedagogic și răbdare, iar peste toate, multă dragoste față de cei dornici să învețe, să se instruiască. Trudnicul dascăl de sorginte socrato-cristo-haretistă s-a evidențiat și ca poet, și ca un neîntrecut publicist. Numeroase studii și articole a publicat în zeci de reviste din Banat, din țară și din afara ei. A fost și este membru în diferite societăți culturale și literare naționale și internaționale. Toate acestea îl recomandau pentru o catedră la orice universitate sau în posturi culturale la nivel înalt, dar profesorul Iosif Băcilă a preferat să rămână în Almăjul lui drag și se transferă de la Școala din Dalboșeț la Liceul din Bozovici.

Domnul Trandafir al Țării Almăjului, cu cunoștințe temeinice și minte ordonată, se exprimă la fel de bine prin inteligența inimii și căldura

sufletului, transmițând nețărmurita sa dragoste față de tot ce-i românesc învățăceilor și cititorilor poeziilor și articolelor sale. Este conștient că, pentru a trăi prezentul și a proiecta viitorul, este nevoie de a cunoaște trecutul. Pentru aceasta, pe lângă activitatea la clasă, a creat o revistă de cultură a Liceului „Eftimie Murgu” din Bozovici, numită „Almăjana”.

Redactorul-șef – prof. Iosif Băcilă – și colegiul de redacție, format din cărturari și profesori almăjeni, și-au propus ca „Almăjana” să fie o „Vestală” (preoteasă) care să apere focul sacru din vatra strămoșească, focul din suflet, pe de o parte, iar, pe de altă parte, să fie o pepinieră pentru tinerii intelectuali din zonă.

A redat știri despre dispariția marilor imperii. Formarea de țări și națiuni noi. Formarea României

Mari, ca piatră de temelie a echilibrului european. A prezentat aspecte din vremea marilor războaie, rapturi, instalarea stalinismului, apărarea valorilor democratice prin acțiunile de partizani.

Om înzestrat cu spirit practic și cititor de conștiințe curate, prof. Iosif Băcilă și-a asumat creșterea a două fete: Florina-Maria Băcilă și „Almăjana”. Amândouă au ajuns la nivelul așteptat: „Almăjana” la 15 ani, iar Florina a ajuns cadru didactic universitar, doctor în filologie. Tânăra profesoară, rod al bunei creșteri, a ieșit din rădăcina almăjană cu revoluțianismul lui Eftimie Murgu, cu știința dr. Ion Sirbu și tenacitatea și perseverența lui

Traian Doda. O triadă în același spirit cu multă smerenie, altruism și simplitate. A ales ca armă de luptă cuvântul pentru că Limba, element de coeziune a unui popor, alături de credință și spațiu, formează națiunea noastră mioritică.

Întâlnirea de la Bozovici din 25 aprilie ne-a oferit

tuturor prilejul de a fi împreună într-o lucrare de zidire sufletească. Lucrările simpozionului organizat cu prilejul sărbătoririi revistei „Almăjana” și a prezentării opului Țara Almăjului. *Studiu de geografie regională*, de Ana-Neli Ianăș, a volumului de versuri *Poeme-Semenice*, de Iosif Băcilă, și a cărții dr. Iosif Badescu *Cum am devenit medic* au debutat cu salutul președintelui Asociației

Culturale „Izvoare almăjene”, ec. Gheorghe Fulga, și cu o rugăciune rostită de preotul Ion Cherescu. Publicul a fost format din scriitori consacrați, istorici, profesori universitari, dascăli, ingineri și medici, elevi și studenți. Tinerii și-au exprimat bucuria că au stat alături, pe aceeași bancă, cu scriitori adevărați, vii, modele de viață și istorie. Toți s-au bucurat de prezența învățătorilor octogenari Vasile Popovici și Marin Jurchescu.

Manifestările au fost onorate de prezența unor mari cărturari din Timișoara: conf. univ. dr. Mirela-Ioana Borchin, lect. univ. dr. Florina-Maria Băcilă, prof. univ. dr. ing. Alimpie Ignea și drd. Maria Vâtcă. Din Reșița: prof. Gheorghe Jurma, conf. univ. dr. Marcu Mihail Deleanu, prof. Dan Oberșterescu, prof. Ilie-Dan Stoinel, poetul Nicolae Sîrbu, fost director al Bibliotecii Județene, Angelica Hera-Stanciu – din partea Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Caraș-Severin. Din Oravița: prof. Ioan-Nicolae Cenda, scriitorii Nicolae Irimia, Nicolae Pătruț, Nicolae Murgu și directorul Teatrului Vechi „Mihai Eminescu” – Ionel Bota. Din Anina: Mihai Chiper – redactor-șef al revistei „Arcadia”, poezii Maria Chiper și Ion Rășinaru. Din Marga a fost prezent inginerul-poet Nicolae Preda. De asemenea, au participat mulți localnici și membri ai Asociației Culturale „Izvoare almăjene”, în al cărui sediu s-a ținut marea manifestare.

Participanții au venit să-și exprime recunoștința față de revistă și de redactorul-șef, prof. Iosif Băcilă, pentru efortul depus în a păstra tradiția românească în acești ani. Președintele Asociației Culturale „Izvoare almăjene”, ec. Gheorghe Fulga, care a prezentat publicului sentimentele sale adânc marcate de importanța evenimentului, i-a dat cuvântul profesoarei Florina-Maria Băcilă, remarcată prin perseverență, dorința de cunoaștere și cunoștințele vaste acumulate, care, alături de prietenele ei, surorile Vâtcă, îți dau senzația de bine, de speranță că viitorul este pe mâini bune. Apoi, prof. Iosif Băcilă a vorbit despre aspecte din viața revistei „Almăjana” în cei 15 ani și a prezentat volumele *Poeme-Semenice* și *Cum am devenit medic*. Au mai vorbit prof. univ. dr. ing. Alimpie Ignea, care a ținut o frumoasă alocuțiune despre valorile culturale ale Almăjului și respectarea lor, iar lect. dr. Florina Băcilă a citit minunatul mesaj trimis de prof. univ. dr. ec. Dumitru Popovici – președintele Societății Culturale „Țara Almăjului” din Timișoara. Valoarea lucrărilor simpozionului, un adevărat act cultural, a reușit și din ploaia de aplauze ale numerosului public. De

o deosebită apreciere s-a bucurat expunerea profesorului Gheorghe Jurma, adevărat apostol al culturii românești, căci toate realizările sale în domeniul culturii sunt predici vii ale credinței și năzuinței sale spre Adevăr. De același respect și aprecieri s-au bucurat expunerile susținute de prof. Ioan-Nicolae Cenda, conf. univ. dr. Marcu Mihail Deleanu, prof. Florica Țunea, prof. Ilie-Dan Stoinel, Caius Călinescu, Mara Timea Iancu și alții. Vorbitorii au evocat sentimental personalitatea revistei, a colectivului de redacție și a redactorului-șef.

Despre cartea doctorului Iosif Badescu a vorbit cu alese cuvinte poetul Nicolae Sîrbu. Cartea prezintă trecutul, cu date despre istoria și tradițiile Almăjului, despre Liceul din Bozovici, dând un viitor prezentului.

Din comunicările prezentate s-a putut constata că poetul Iosif Băcilă demonstrează talent literar, dar și o conștiință civică mereu preocupată de soarta românismului în context european și mondial. S-a evidențiat comuniunea operei poetului cu natura, cu înțelepciunea omului simplu. Cartea prezentată își are drumul spre mintea și inima cititorului, fiind o lucrare de largă respirație artistică, ce va rodi bucurii în sufletele celor care o citesc.

S-a subliniat că „Almăjana” a redat imaginea-efigie a personalităților almăjene și naționale și că redactorii revistei au renunțat la ei înșiși pentru a strânge în lada de zestre a istoriei părți din tezaurul național al culturii Văii Almăjului și Banatului.

Evenimentul, expunerile au pătruns în intimitatea trăirilor intense ale celor prezenți. S-a evidențiat că „a fi mare nu înseamnă a stăpâni peste alții, ci a sluji tuturor”. A fost o atmosferă caldă, primitoare, pe care almăjenii nu

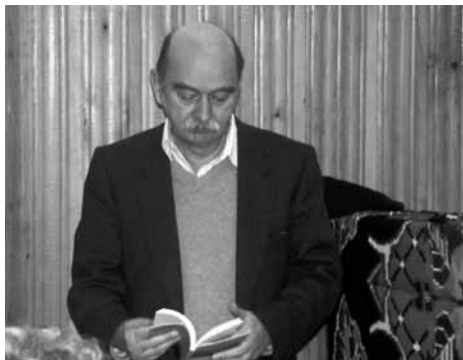
o vor uita, și astfel s-a creat o legătură sufletească delicată, o legătură de dragoste reală pentru limbă, neam și credință.

Revista, viața de dascăl și opera poetică arată că prof. Iosif Băcilă a știut să dea un sens uman, plin de generozitate și bunătate, întregii lui vieți închinată binelui și frumosului, științei și oamenilor. O viață caracterizată prin continuitate în identitate românească.

Lucrările simpozionului s-au încheiat cu frumoase melodii cântate de fanfara de copii de la Bănia, dirijată de maestrul Ion Albu – veșnicul tânăr artist almăjan. În ultima parte a manifestării, participanții au fost invitați să guste din bucatele pregătite cu multă dragoste și pricepere de către gazde.

Am încercat să subliniem calitatea excepțională a modelului în persoana celor sărbătorești, pentru a fi descoperit de generațiile de urmași în căutarea unui sens existențial.

Prof. PAVEL PANDURU

O ANIVERSARE DE SUFLET

Este atât de frumos să dai frâu liber sufletului de copil din tine, evadând din lumea poveștilor copilăriei, să simți cum inima tinereții fuge printre vise și împliniri.

15 ani! Ce vârstă frumoasă!

O împlinire de 15 ani, prestigioasă sărbătoare a Revistei „Almăjana”. Zi dăruită de Dumnezeu cu florile primăverii stropite cu lacrimi de rouă, izvoarele almăjene, coborând dintre Munții Semenicului, au călătorit pe drum de dor către Țara Almăjului, la Bozovici. Aici au întâlnit coloși cu suflet de copil, oameni trimiși de Dumnezeu, adevărați îngeri care poartă cu sfințenie haina culturii, o haină pe măsura sufletului frumos, cu o modestie dusă la extrem.

Aceștia sunt redactorii Revistei „Almăjana”, redactori care trăiesc în Universul Credinței și al iubirii de neam, sunt stâlpi de cultură pe care se sprijină apariția și trăinicia inegalabilei publicații.

de binecuvântarea făcută de părintele Ion Cherescu; când s-a cântat „Hristos a înviat!”, toți cei prezenți au fost copleșiți de emoții spirituale.

Prezentările de carte și cuvintele rostite pe marginea acestora au fost picături de dragoste, frământată în plămada fericirii existenței lui Dumnezeu, scaldându-ne mintea, lăsând gândurile să-și găsească singure drumul către Cer.

Invitații de onoare și toți cei prezenți s-au simțit în Valea Almăjului, la Bozovici, ca într-o minunată biserică înzestrată de natură cu tot ce este mai frumos pe pământ, iar omenia primită din partea organizatorilor a fost o stare înălțătoare.

La mulți ani!

Iisus să-și înnoiască binecuvântările în fiecare zi, Maica Domnului să ofere mângâiere sufletească redactorilor, colaboratorilor, cititorilor și tuturor celor care trudes la apariția acestei minunate reviste.

OAMENI apreciați pentru știința de carte, cu caracter integru, dăruiti de Divinitate cu talent și putere de muncă.

Aniversarea Revistei „Almăjana”, la 15 ani de la prima apariție, a fost prefațată de slujba religioasă,

Recunoștința mea pentru tot ce a însemnat și înseamnă Revista „Almăjana”!

FELICIA NOVACOVICI-MIOC

Gârbovăț, 28 aprilie 2014

CÂTEVA GÂNDURI LA A CINCISPREZECEA ANIVERSARE A REVISTEI ALMĂJANA

În urmă cu cincisprezece ani, profesorul, poetul și prietenul meu Iosif Băcilă a pornit pe o cale specială. El a îndrăznit să crească și să zidească un ideal: promovarea Țării Almăjului (de el însuși inspirat numită „Valea Miracolelor”), a identității și personalității acestui loc fără pereche. Mijlocul prin care a răzbătut Iosif Băcilă a fost revista „Almăjana”.

Cu răbdare, inspirație și muncă fără răgaz, „Almăjana” a crescut, a înflorit și se prezintă azi ca un buchet superb și roadă de mare preț.

Revista „Almăjana” a stat și stă sub un program deopotrivă sever și anevoios. Ea promovează identitatea unui „loc”, însă, în același timp, sălășluiește sub semnul unității în diversitate.

Calitatea revistei a crescut exponențial. Standardele scolastice sunt riguroase și superlative. Asumându-și concordanța, revista a rămas accesibilă tuturor – și celor mai învățați, și celor mai puțin învățați. O performanță absolut remarcabilă!

Personal, cred că, în spațiul cultural românesc, revista „Almăjana” și-a dobândit un loc special și unul fruntaș. Ea este a celor care o fac cu puțință, dar, în aceeași măsură, ea este a Almăjului în întregul său și, prin asta, a culturii românești de azi și de mâine.

Fie ca Bunul Dumnezeu să acopere cu darul Său revista „Almăjana” și pe ziditorii ei – AZI, MÂINE, ÎNTOTDEAUNA!

ALEXANDRU NEMOIANU

Centrul de Studii și Documentare al Românilor-Americani
Jackson, Michigan, SUA

18 aprilie 2014

REVISTA *ALMĂJANA* – 15 ANI DE APARIȚIE NEÎNTRERUPTĂ

În urmă cu 15 ani, o mână de oameni inimoși, în frunte cu profesorul Iosif Băcilă, au inițiat această revistă în frumoasa Vale a Almăjului, dându-i numele „Almăjana” – fiica cneazului almăjan, cum spune una dintre legendele Văii Miracolelor. În toți acești ani, sub inițiativa și perseverența redactorului-șef și a colectivului

de redacție, au reușit să atragă mari personalități ale culturii și literaturii române, care au contribuit ca revista să crească atât ca număr, cât și în calitate. În cei 15 ani de existență, „Almăjana” a devenit, încetul cu încetul, asemenea altor reviste locale, o adevărată instituție formativă, stând cu deplină îndreptățire alături de școală și biserică în efortul de a resuscita și, totodată, de a întreține conștiința identității unor așezări bănățene cu vechi și neprețuite tradiții multiculturale, de a-și exprima trăirile personale și, mai ales, de aceeași prețuire pentru arealul ce dă numele revistei.

Cenaclul literar „Virgil Birou” și revista „Arcadia” din cadrul Casei de Cultură din Anina țin să felicite eforturile făcute de colectivul de redacție, dorindu-le colaboratorilor și cititorilor acestei publicații, la 15 ani de activitate, multe apariții în continuare și mult succes pe viitor!

MIHAI CHIPER

redactor-șef al revistei „Arcadia” – Anina

ÎNTÂLNIRE CU *ALMĂJANA*,

Bozovici, aprilie 2014

LA ANIVERSARĂ... REVISTA ALMĂJANA

Pentru a vorbi despre REVISTA *ALMĂJANA* (da, cu majuscule!), ai nevoie, în primul rând, de smerenie și apoi de anumite informații de natură organizatorică, comportamentală și finalitate juridică, dar și de hrană sufletească pe măsură.

De ce spun smerenie? Pentru faptul că „smerenia reprezintă cea mai bună purtare”, iar purtarea cea mai bună a acestei REVISTE este însăși smerenia celor care-i poartă de grijă, care i-au dat naștere, au ocrotit-o și au ferit-o de tot ce putea să-i dăuneze și să o abată de la ceea ce i s-a înscris în „CERTIFICATUL EI DE NAȘTERE” (informațiile de natură organizatorică, comportamentală și finalitate juridică sunt cele prevăzute de temeiurile legale care le statuează – Legea 21/1992).

Credem că fiecare vârstă a REVISTEI *ALMĂJANA* își are semnificația emoțională, dar cei 15 (cincisprezece) ani reprezintă o cifră aparte, și anume:

- Primii 5 ani – o perioadă care, pe lângă truda îndeplinirii unor condiții de natură juridică, a reprezentat truda formării unei linii definitorii din punctul de vedere al conținutului, al adresabilității publicului, al identificării acelor care „cântă și se simt ai acestui pământ”, al asigurării suportului financiar, al editării etc.

- Cei 5 ani de mijloc ai perioadei, în care revista a intrat în circuitul național și internațional, participanții la actul cultural al revistei fiind de tot mai diverse profesii și preocupări, domeniile abordate reprezentând, uneori, domenii ale cercetării științifice autentice, audiența și receptivitatea înregistrând cote ridicate. Este, practic, perioada în care toți cei „chemați” răspund cu profesionalism, dar, mai ales, cu sufletul la buna realizare a REVISTEI. Această perioadă o putem numi perioada în care, până la 10 ani ca vârstă, i s-au format caracterele, i s-au stabilizat comportamentele, i s-au creionat foarte bine calitățile care i-au fost vizate de la înființare. Considerăm că, împlinind 10 ani, REVISTA *ALMĂJANA* a dat asigurarea fermă și certă că de aici în viitor nu va mai pierde nimic din ceea ce a acumulat, ci va adăuga ceva din sufletul almăjanului și al pământului almăjan, adică virtutea, moștenirea trecutului și faptul că „orice lucrare care nu are dragostea ca început și rădăcină pe parcurs și în viitor nu este nimic”.

- Ultimii 5 ani reprezintă anii deplinei maturități, în

care REVISTA *ALMĂJANA* demonstrează tuturor că ceea ce este izvorât din dragoste pentru frumosul ținut al Țării Almăjului, pentru almăjenii care trăiesc sau sunt plecați de pe meleagurile almăjene reprezintă hrana lor sufletească, cartea lor de vizită oriunde se duc.

La 15 ani de la apariție, REVISTA *ALMĂJANA* este un reper în domeniul cultural, stă la loc de cinste și cu fruntea sus în competiția cu alte reviste, reprezintă repere bibliografice pentru mulți cercetători ai culturii, folclorului, științei, tradițiilor românești și bănățene. Meritul incontestabil al REVISTEI *ALMĂJANA* este – și suntem convinși că aceasta și-a asumat ca o legătură sfântă – cercetarea, analizarea și redarea către cititori a ceea ce reprezintă mai de preț *ALMĂJUL* și tot ce îi aparține acestuia.

Dacă cineva s-a gândit că REVISTA *ALMĂJANA* este o floare care, ca toate florile, înflorește și apoi trece în amintire, s-a înșelat amarnic, deoarece revista nu s-a plămădit din orgolii și țâfne scriitoricești, care astăzi sunt și mâine sunt istorie. Trebuie să se înțeleagă că ceea ce este făcut din dragoste și cu Binecuvântare cerească nu va fi niciodată sortit abandonării, uitării, desființării.

Părintele REVISTEI *ALMĂJANA* – iubitul, invidiatul, contestatul, uneori, profesor Iosif Băcilă –, prin darul ceresc primit și prin jertfa permanentă, a reușit să-i confere REVISTEI *ALMĂJANA* profesionalism, substanță științifică și recunoaștere națională și internațională.

Smerenia, bunul-simț, dăruirea și perseverența dovedite în cei 15 ani de la apariție ne-au oferit acest prilej de a-i omagia deopotrivă.

Transferul gradual al destinului REVISTEI *ALMĂJANA* asupra fiicei biologice a profesorului Iosif Băcilă – lect. dr. Florina Băcilă – ne asigură de perenitatea acesteia și de siguranța caracterului ei științific.

LA MULȚIANI deopotrivă REVISTEI *ALMĂJANA* și truditărilor acesteia!

Timișoara, aprilie 2014

Prof. univ. dr. ec. **DUMITRU POPOVICI**
președintele Societății Culturale
„ȚARA *ALMĂJULUI*” – Timișoara

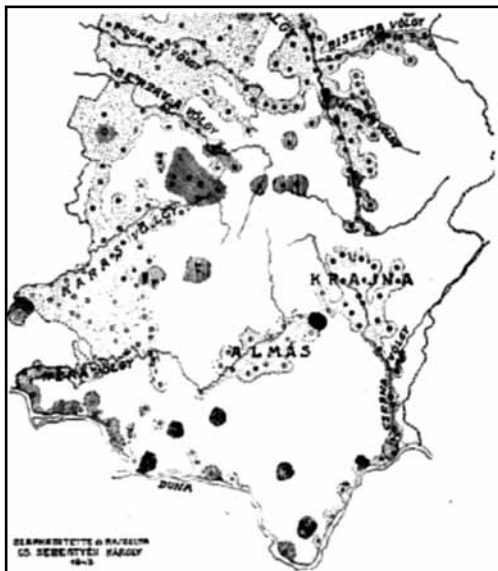

DESPRE ALMĂJ, PĂTIMAȘI ȘI ALMĂJANA

Dacă mă deranjează ceva este faptul că noi, almăjenii, suntem considerați de către mulți, chiar dintre almăjeni, că am fi cărășeni, chipurile, că așa se cheamă județul, uitându-se că, de fapt, județul este Caraș-Severin (mai corect decât denumirea – din perioada interbelică – de *Caraș!*).

Țara Almăjului, un ținut izolat din punct de vedere geografic, face parte din Banatul de Severin, prezentând anumite note distinctiv specifice față de locuitorii din Valea Carașului. La noi, cel puțin în ultimele sute de ani, s-a manifestat puternic existența graniței, cu avantajele și dezavantajele acesteia, în timp ce, la cărășeni, a fost mai reprezentativă influența zonei montanistice (minieră și metalurgică) a Banatului, precum și cea a pustei. De exemplu, în Almăj, preponderentă este religia greco-ortodoxă, în timp ce, în Valea Carașului, aproape în fiecare sat există câte două biserici (și două comunități), dintre care una este unită. Sunt multe diferențe ce țin de obiceiuri, limbă și port, deși pe undeva acestea se întrepătrund, dar se și particularizează. Eram în clasa a IV-a și mă întorceam de la o serbare, îmbrăcat în costum popular, cu o căciulă de miel cu vârful făcut „cuib”. Pe drum, mă întâlnesc cu un vecin, care mă întreabă „de unde sunt?”. Surprins că nu mă recunoaște, îi răspund că „sunt din Bozovici, copilul lui...”. „Atunci de ce porți căciula așa, ca paorii de la pustă?! Noi, almăjenii, o purtăm cu vârful într-o parte”, a continuat el (ca dacii, aș adăuga eu astăzi!).

Este interesant și faptul că, din Almăj, erau puține căi de comunicație spre pusta Carașului, ceea ce făcea ca interferența și contactul cu această zonă să fie relativ reduse. De altfel, zona Carașului este destul de mică în cadrul județului, mai ales că în amonte sunt carașovenii, se pare, foști bulgari care se declară croați, iar în aval se întrepătrunde cu valea Nergăniului. Oare și gugulanii sau crăinenții pot fi considerați, de asemenea, cărășeni?

De altfel, în *Enciclopedia României*, publicată în perioada interbelică, se arată că „deosebiri economice și de istorie adâncesc diferențele de ordin geografic dintre aceste plăși (plășile din județul Caraș – n.n.). Pe de o parte, (în) satele din șesul Oraviței țărănimea are o situație economică incomparabil mai bună decât (în) satele de munte de pe valea Berzavei, din țara Almăjului și din Clisură. Pe de alta, Almăjul și satele din Clisură făceau parte din «Granița» austriacă, satele din golful Oraviței și cele de pe valea Berzavei din Comitatul Carașului...”¹.

Legăturile cu Valea Carașului s-au dezvoltat și au devenit mai strânse în perioada interbelică, mai întâi din punct de vedere administrativ, odată cu înființarea județului Caraș, cu reședința la Oravița. De multe ori, bătrânii pe care i-am cunoscut, oameni umblați prin lume, în special în calitate de ostași ai diferitelor armate, atunci când erau întrebați „de unde sunt”, aproape într-un glas răspundeau: „Din Banat!”. La insistența interlocutorilor, că „Banatul e mare” și deci mai trebuia o precizare suplimentară a locului, spuneau, oarecum făloși de obârșia lor: „Din Almăj!”.

Cel de-al doilea termen din titlu, *pătimaș*, cel puțin în Almăj, dar cred că și în restul Banatului, are sens peiorativ, adică pătimașul e acela „care este datat unui viciu”. Nu același lucru se poate spune despre *patimă*, cu sensul de „pasiune, dragoste și dăruire pentru ceva anume” (care poate fi și cu înțeles pozitiv). Or, așa-zisa „muzică populară nouă” din Banat, în texte, este plină de *bănățeni pătimași*, sintagmă nefericită, care cred eu că ne dezonoarează, ne transformă din niște *bănățeni făloși* în oameni dedați unor vicii (?), oameni cu obsesii ciudate, poate chiar rușinoase, care, evident (ce noroc!), nu pot fi spuse detaliat în textul melosului popular!

Mai nou, în muzica populară, apar texte cu rima încrucișată în locul celei îmbrățișate – când primul vers al unui catren rimează cu al treilea, iar al doilea rimează cu al patrulea, și mă întreb pe când vor apărea textele în ritm antic?

Ultimul termen al titlului, *Almăjana*, folosit mai ales ca adjectiv, dar și ca substantiv, s-a dovedit un cuvânt prolific în Valea Almăjului, inclusiv pentru administrația maghiară; au existat, de-a lungul timpului: un restaurant și hotel, o bancă, formații artistice, texte de cântec care au purtat cu cinste acest nume. Astfel, înainte de Primul Război Mondial, în centrul Bozoviciului, în locul magazinului lui Magyar Albert, s-a construit, imediat după anul 1900, hotelul-restaurant (din povestite, „de lux”) *Almăjana*, care, printre altele, avea și o sală mare, unde se puteau ține spectacole. De exemplu, aflăm din ziarul „Tribuna”² următorul anunț: „**Concert și teatru în Bozoviciu.** Corul

¹ *Enciclopedia României*, vol. II. *Țara Românească*, Editura Imprimeriei Naționale, 1938, lucrare elaborată sub conducerea prof. Dimitrie Gusti.

² *Tribuna*, anul XIV, Arad, vineri, 24 decembrie v. 1910 (6 ianuarie n. 1911), nr. 279.

vocal bisericesc gr. ort. român din Bozoviciu invită la producția teatrală ce va avea loc la 8 Ianuarie n. (n. = stil nou – n.n.), în sala mare a hotelului *Almăjana*. Sa va juca «Doctorul fără voce», de Molière. După producție, danț. Începutul la orele 8 seara”.

În anul 1896, se înființează la Bozovici Banca *Almăjana* – *Casă de păstrare* (germ. *Sparcasse*), cu capital preponderent maghiar. Acționarii principali erau funcționarii statului maghiar, dar, pe lângă aceștia, erau și localnici. La început, a fost condusă de către directorul Ion

Stanoilovici, comerciant și proprietar de imobile. Banca *Almăjana* a funcționat și după Marea Unire³.

După anul 1897, corul din Bozovici (înființat în 1885⁴) a cântat, în afara pieselor corale de factură religioasă, și cântece care aveau un mesaj patriotic și folcloric, ca *Almăjana*, de Aurel Popovici⁵.

O altă *Almăjană* a fost formația de dansuri populare a Căminului cultural din Bozovici, în perioada anilor 1960, condusă de regretatul Velișcu Boldea, formație compusă din 24 de perechi de dansatori, așa de numeroasă încât nu aveau loc pe scenele căminelor culturale din zonă, și care a câștigat o serie de concursuri naționale. Tot atunci, s-a înființat un taraf de muzică populară – *Almăjana* (devenit *Doina Almăjului*) – sub conducerea învățătorului Marin Jurchescu, format din vreo zece instrumentiști din Almăj.

³ Liviu Smeu, *Contribuții la istoria Almăjului*, Editura Litera, București, 1977.

⁴ Ada Cruceanu, *Un veac de cânt coral la Bozovici*, Editura Modus P.H., Reșița, 1998.

⁵ Nicolae Magiar, Eduard Magiar, *Monografia localității Bozovici*, ediția a II-a, Editura TIM, Reșița, 2008.

Ultima „Almăjană” o reprezintă formația de dansuri populare – Ansamblul *Almăjana* – de pe lângă Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” din Bozovici, avându-l ca instructor pe dl Nicolae Borozan.

Referitor la publicațiile provenite din Almăj, în afara celor scrise de intelectualii ridicați din această zonă, cu caracter științific sau literar, pe care nu i-aș aminti de teamă de a nu uita pe vreunul, aș cita doar câteva, care mi se par mai deosebite și legate de publicistică, și de o eventuală (posibilă) periodicitate.

Petre Cialma (născut în anul 1802) din Bozovici, „străjămeșter” (plutonier) în regimentul de graniță, a publicat, în anul 1840, un *Kalendar cu Păscălie* (scris cu litere chirilice)⁶.

După Ioan Hațegan, „în cursul revoluției pașoptiste, Eftimie Murgu editează, probabil la Lugoj, un ziar românesc litografiat, pentru informarea asupra mersului revoluției”⁷.

Primele ziare / reviste în Almăj apar în limba maghiară, odată cu instalarea administrației maghiare, deși majoritatea populației nu cunoștea această limbă. Astfel, aflăm de la Bibliotheca Nationalis Hungariae⁸ că prima publicație din Almăj a fost *Almásvölgyi hírnök* („Mesagerul / Curierul Văii Almăjului”), săptămânal social și economic, editat de Laszlo Balogh, cu primul număr la 10 iulie 1898 și ultimul număr (cel de al treilea), la 24 iulie 1898.

A doua publicație, *Bozovics és vidéke* („Bozovici și împrejurimile sale”), a fost un săptămânal cu primul număr

la 1 decembrie 1907 și ultimul (al cincilea), la 29 decembrie 1907. La Arhiva județului Caraș-Severin din anii 1907-1908 (dosarul nr. 319), se află o hotărâre și corespondența privind apariția săptămânalului de limbă maghiară *Bozovics és Vidéke*, redactat de Jahn Fülöp din Bozovici, care se dorea a fi un ziar săptămânal social și economic⁹.

În fine, ultima publicație, de asemenea în limba maghiară, care a apărut o perioadă mai îndelungată, a fost *Almásvölgyi hírlap* („Ziarul Văii Almăjului”), săptămânal social, economic și literar, editat de Jenei Gyula, cu primul număr la 1 octombrie 1911 și ultimul, la 28 iunie 1914. Iată și o reacție la apariția acestei reviste, publicată în ziarul *Româmul*¹⁰: „... Pentru a-și lăși cultura lor, compatrioții noștri (ungurii – n.n.) se folosesc și de alte mijloace. În puncte bine situate, caută să înființeze foi ungurești pentru noi. Un astfel de centru e, bunăoară, Bozoviciu, ca centrul Almăjului, unde s-a înființat o fițiucă așa-numită «Almásvölgyi Hírlap», în scopul vădit să ne atragă pe partea lor sau, mai bine zis, să ne cucerească pentru ei. Almăjul, după cum bine se știe, e curat românesc și ne pare cam curios văzând acea foaie între noi...”. Semnează: *Un almăjan* (sic!).

Iancu Conciatu, originar din Bozovici, a fost proprietarul ziarului cu cea mai lungă durată de apariție din perioada interbelică din Banat (1920-1945) – *Curierul Banatului*, cu subtitlul *Organ al comerțului, industriei și finanțelor bănățene*, cu apariție săptămânală și, inițial, cu texte în limbile română, germană și maghiară. Înainte de dezvelirea festivă a monumentului lui Eftimie Murgu din 1929, apare și revista *Curierul Banatului, revistă culturală, socială și economică* – număr festiv –, cu reședința la Bozovici, cu precizarea că ar fi anul V¹¹.

În anul 1931, sub conducerea unui comitet (bănuim că este vorba despre intelectualii și studenții almăjeni de la București din acea perioadă, dintre care îi amintim pe Emil Mihai Brancovici, Gheorghe Nedici, David Blidariu, Anton Golopenția, Ion Veverca, Ilie Stoinel, Ion Luca-Bănățeanu), avându-l ca redactor pe avocatul Iuliu Străin, apare revista *Almăjul*, cu subtitlul *Organ de cultură și educație în Valea-Almăjului* – București, Bozovici (jud. Caraș-Severin), practic un singur număr: (aprilie) – mai 1931 (I: 1-2)¹².

⁹ [http://www.arhivelenationale.ro/images/custom/image/serban/inventare%20sjan/timis/Prefectura%20judetului%20Severin%20\(dosare\)_1907.pdf](http://www.arhivelenationale.ro/images/custom/image/serban/inventare%20sjan/timis/Prefectura%20judetului%20Severin%20(dosare)_1907.pdf).

¹⁰ *Româmul*, anul II, Arad, sâmbătă, 18/31 august 1912, nr. 181.

¹¹ *Curierul Banatului* a apărut la Timișoara, la 1 ianuarie 1920, cu subtitlurile *Banater Curier*, *Bánáti Tudósító*, apoi se transformă în *Curierul Banatului*, cu subtitlurile *Organ politic săptămânal independent*, *Organul Partidului Național-Liberal* etc., cu apariție la Timișoara, dar și la Oravița. Printre colaboratori: David Blidariu (1928), Aron Cotruș, Vasile Goldiș, G. Bogdan-Duică, Lucian Costin. (După *Publicațiile periodice românești*, tomul IV, 1925-1930, Editura Academiei Române).

¹² *Publicațiile periodice românești*, tomul V, 1931-1935, partea 1, Biblioteca Academiei Române, Editura Academiei Române, București, 2009, poz. 103.

⁶ Liviu Smeu, *Contribuții la istoria Almăjului*, Editura Litera, București, 1977.

⁷ Ioan Hațegan, *Patrimoniul bănățean*, vol. I, Editura Banatul, Timișoara, 2006.

⁸ <http://nektar1.oszk.hu/>.

În perioada anilor '70, au existat unele reviste școlare (dactilografiate), editate la „recomandarea organelor de conducere”, un fel de gazete de perete volante (în cadrul Liceului din Bozovici – *Mlădițe almăjene*, la Școala din Prigor – *Spirit almăjan* și, probabil, și altele).

După 1990, în 1995, apare publicația *Almăjul*, cu subtitlul *Revistă de cultură, credință, școală, limbă și istoria neamului*, avându-l ca fondator și redactor-șef pe dl inst. Gheorghe Rancu. Semnalăm și publicația *Foaie Dalboșeană pentru Almăj*, cu subtitlul *Buletin informativ al Asociației „Reuniunea de Citire și Cântări din Dalboșeș”,* într-o ținută grafică deosebită, avându-l ca redactor-șef pe dl prof. dr. Sorin Pescariu, cu două numere: primul, la 22 noiembrie 2003, și cel de-al doilea, la 15 martie 2013.

Apariția de acum 15 ani a revistei *Almăjana*, în peisajul extrem de bogat al publicațiilor românești de după 1990, din inițiativa unui *pătimaș* (sic!) și inimos colectiv, în frunte cu profesorul Iosif Băcilă, a reprezentat adevărata intrare în repertoriul revistelor cunoscute și recunoscute în țară. Valoarea materialelor publicate, prin conținut,

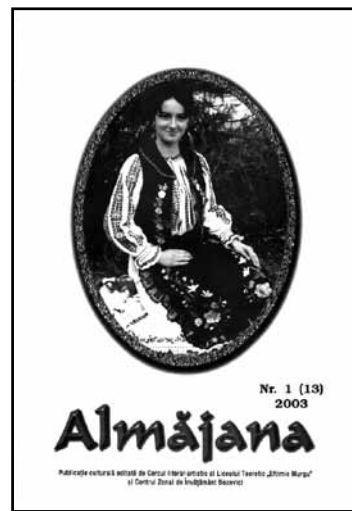
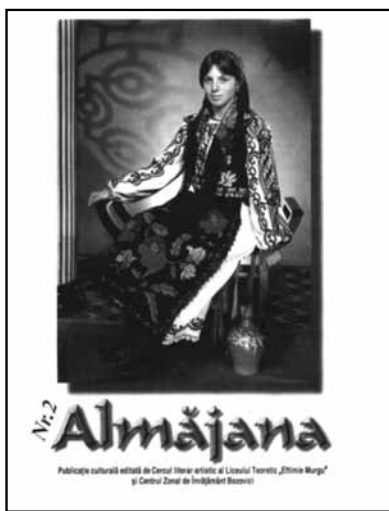
elemente de noutate și originalitate, cu un amplu registru de adresabilitate, pentru o largă paletă de cititori, face ca *Almăjana* să fie o revistă a cărei apariție să fie așteptată cu interes și care începe să fie destul de des citată ca referință bibliografică.

Acum, la ceas aniversar, se poate spune că scopul pentru care a fost gândită revista *Almăjana* se concretizează printr-o reușită, o izbândă a colectivului editorial și că bilanțul împlinirilor dorințelor redacției – condusă de profesorul Iosif Băcilă – de a realiza o revistă de cultură de înaltă ținută a fost atins, poate chiar și depășit.

Urăm întregului colectiv redacțional să continue, cu aceeași *patimă* (sic!) nobilă, misiunea asumată, aceea de a scoate la iveală, de a strânge și de a publica materiale valoroase și interesante, pline de

conținut – așa cum ne-a obișnuit –, materiale concepute cu har, cu pricepere, utile, dar și eficiente pentru documentare, trimise de diverși autori almăjeni (și nu numai), și să aibă o arie de cititori care, în mod continuu, să depășească granițele Țării Almăjului.

Prof. univ. dr. ALIMPIE IGNEA

REVISTA „ALMĂJANA” – IOSIF BĂCILĂ

Să fii mereu în slujba cuvântului este cea mai nobilă misie a ființei umane pe acest pământ. Profesorul Iosif Băcilă a avut curajul să devină cavalier al cuvântului, să-l apere, să-i mențină statutul de stăpân al lumii, i-a adâncit misterul, „dar eu, / eu cu lumina mea sporesc a lumii taină”, așa cum recomanda poetul și filosoful Lucian Blaga. Revista „Almăjana” este pavăza cuvântului scris, este oglinda spiritualității noastre almăjene și, nu în ultimul rând, este copilul de suflet al domnului Iosif Băcilă. Apariția

ei a însemnat răbdare, perseverență, frământări, credința nestrămutată în rolul moralizator al cuvântului scris, dar și mulțumirea sufletească a dobândirii unui prieten credincios, fidel, martor peste veacuri al încercărilor poetului de a deveni astfel nemuritor și de a transforma Valea Almăjului într-o Vale a Miracolelor nemuritoare.

Când umerii poetului nu vor mai putea susține dulcea povară a apariției revistei „Almăjana”, dumnealui a inițiat și a pregătit alte brațe tinere, vânjoase, un alt cavalier

al cuvântului, un alt susținător al neprihănirii lui; este vorba de Florina-Maria Băcilă, fiica domnului profesor, așa cum, în mod firesc, orice părinte se îngrijește de viitorul copilului său.

Revista „Almăjana” este și sperăm că va fi și de aici încolo o mângâiere, un balsam binefăcător al sufletelor apărătorilor și iubitorilor cuvântului din Almăj. Tradiția și inovația sunt pilonii principali ai revistei; ea a dus la construirea și la consolidarea unei identități almăjene.

În *Pădurea spânzuraților*, romanul lui Liviu

Rebreanu, tatăl protagonistului Apostol Bologa îi recomanda acestuia: „Să năzuiești mereu a dobândi stima oamenilor, și mai ales pe a ta însuși. De aceea sufletul tău să fie totdeauna la fel cu gândul, gândul cu vorba și vorba cu fapta, căci numai astfel vei obține un echilibru statornic între lumea ta și lumea din afară! Ca bărbat să-ți faci datoria și să nu uiți niciodată că ești român!”. Da, eu cred că Iosif Băcilă și-a făcut datoria, nu „Înșirând cuvinte goale / Ce din coadă au să sune”, cum spunea Mihai Eminescu în poezia *Criticilor mei*, ci văzând ideea, materializând-o, așa

cum consimțea liric Camil Petrescu: „Eu sunt dintre acei / Cu ochii halucinați și mistuiți lăuntric, / Cu sufletul mărit / Căci am văzut idei.”

Mistuirea lăuntrică a poetului, iubirea pentru cuvânt au fost hrănite de vederea ideilor.

Azi vorbim despre poetul Iosif Băcilă la superlativ, avem datoria morală să vorbim astfel, trebuie să-i recunoaștem meritul de a fi creatorul și promotorul neobosit al revistei „Almăjana”, de a fi deschizător de drumuri noi, neumblate, cum ar spune cu fală almăjenii.

Prof. FLOAREA-ANA ȚUNEA
– „Almăj pro Lyceum” –

DE CE ALMĂJANA?

De când am descoperit revista „Almăjana”, percepția mea despre Valea Almăjului s-a schimbat radical și am ajuns să apreciez mai mult ca oricând valorile inestimabile ale culturii și ale tradiției bănățenilor din această zonă, adevărat spațiu al conservării obiceiurilor populare, care, din nefericire, încep să se piardă în alte ținuturi ale țării.

Lecturând articolele atât de diversificate, care tratează toate aspectele vieții almăjenilor, am ajuns să cunosc o mulțime de lucruri fascinante legate de istoria meleagurilor în care trăiesc, conștientizând și faptele eroice, într-un număr deloc mic, ale strămoșilor noștri almăjeni, ce s-au jertfit cu scopul de a ne asigura nouă, succesorilor lor, viața într-o Românie unită și independentă. Astfel, victimelor celor două conflagrații mondiale și ale Campaniei din Ungaria din 1919 le datorăm faptul că în prezent suntem cetățenii României, iar ocupația străină a rămas doar o vagă amintire dintr-un trecut îndepărtat.

De altfel, revista „Almăjana” mi-a lărgit orizonturile de cunoaștere a Depresiunii Almăjului din punct de vedere geografic, trezindu-mi interesul de

a vizita și de a cunoaște cât mai multe despre această zonă cu un imens potențial turistic prea puțin valorificat.

Mai mult, prin intermediul apariției periodice a revistei, sunt mereu la curent cu cele mai importante și interesante evenimente culturale ce au loc atât în spațiul Țării Almăjului, cât și în exteriorul acestuia, citind, printre altele, și despre acțiunile simpozionului de comemorare a marelui artist Ion Luca Bănățeanu și a învățătorului Ioan Ciocu, la care am participat și eu, aducând o contribuție semnificativă prin scrierea și prezentarea unor materiale despre emblematica lor personalitate.

Pe de altă parte, cel mai mult mă fascinează articolele în care alți locuitori ai Văii Almăjului își exprimă propriile opinii atât despre meleagurile în care ne-a fost dat să trăim, cât, mai ales, despre diferite obiceiuri atent păstrate, legende atât de vechi și totuși încă vii sau amintiri ale anilor de copilărie, de școală, descoperind o perspectivă diferită asupra urmei lăsate de Almăj în inimile oamenilor ce au avut deosebitul prilej de a crește în arealul almăjan.

Această revistă, cu o vechime și

o istorie atât de bogată, mi-a dat și mie deosebita șansă de a publica materiale fie despre diverse personalități locale, fie articole istorice (de altfel, favoritele mele) ori o scurtă impresie despre olimpiada națională la care am luat parte. Mi se pare fascinant că pot aduce, la rândul meu, o contribuție cât de mică pentru revistă și pentru ținutul pe care îl prețuiesc atât de mult. Sunt mândră că articolele mele apar alături de cele ale unor personalități de seamă din Valea Almăjului, precum profesorii Iosif Băcilă, Pavel Panduru, Floarea-Ana Țunea, Nicolae Andrei, Lazăr Anton, Alimpie Ignea, Petrică Zamela, o parte dintre aceștia ajutându-mă în parcursul meu pe băncile Liceului „Eftimie Murgu” din Bozovici.

Nu mai rămâne decât să-i doresc acestei publicații o existență cât mai lungă și să admir profesionalismul, promptitudinea și măiestria cu care este realizată cea mai reprezentativă revistă pentru noi și pentru Almăjul nostru. În egală măsură, sunt convinsă că încă există atât de multe lucruri necunoscute de mine, motiv pentru care o voi lectura în continuare și, mai ales, sper că voi avea ocazia de a scrie din nou în cadrul publicației pentru care am o stimă deosebită.

MARA TIMEA IANCU

elevă, Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” – Bozovici

MIRACOLE ÎN „ȚARA MIRACOLELOR” (Almăjana la ceas aniversar)

- Atât de multe **metafore** s-au rostit despre **Țara Almăjului**, încât, cu greu, s-ar mai găsi vreuna. Ea trebuie căutată, fiindcă lucrurile de mare valoare nu se lasă prinse ușor.

- Cum Dumnezeu nu mi-a dat har poetic, deși am băut din izvoarele poeziei o viață, vă îndemn să culegeți **metafore** despre ținut și oamenii de aici din creațiile almăjenilor. Ascultați-le doinele și vorbele țesute-n poezie, în cărți, ascultați cântecul apelor care învârt roata morilor de sute de ani, căutați fenomenul Nerganei și al altor pâraie de munte și veți da dreptate lui **Iosif Băcilă** că sunteți într-o **țară a miracolelor**, un loc „binecuvântat” „dintre toate țările semănate de Domnul pre pământ”!

- Aici este un cuib al **metaforelor**, al **MIRACOLELOR!**

- Revista **Almăjana** a ajuns la **vârsta mărțișului!** Pentru aceasta s-a gătit atât de frumos. A crescut în calitate și-n conținut, ducându-i-se vestea „peste nouă mări și țări”.

- **Almăjana lu’ Băcilă** este astăzi o revistă **de referință**, de **top**, și, ... de ce nu, chiar în fruntea topului.

- În paginile ei citim literatură, istorie, informații de etnografie și folclor **de foarte bună calitate**.

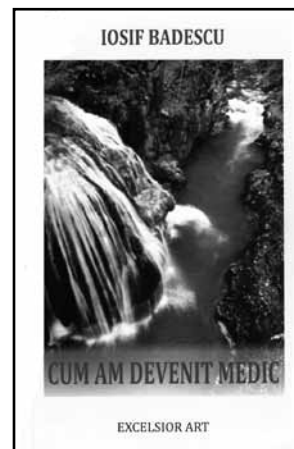
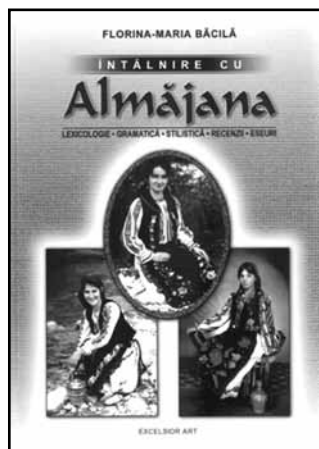
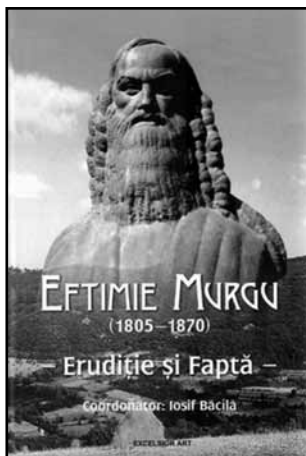
- O revistă se face greu, iar **Almăjana** cunoaște truda celor care o realizează, dar și satisfacția reușitei după ieșirea în lume. Fiecare număr al revistei, aflată astăzi în sărbătoare, s-a bucurat de succese din partea cititorilor (atâția câți au mai rămas, fiindcă verbul în mersul de acum al școlii tinde să devină arhaic).

- **Almăjana** este o tribună, o enciclopedie, ... un lungmetraj, ... un mod de publicitate al zonei încărcate de istorie, de frumuseți, de omenie prin „omul frumos” (așa cum îl vede și Dan Puric), de credință.

- În **Almăj** am o „**carte cu prieteni**” (și nu dau nume, de teama de a nu scăpa pe cineva). Unii dintre ei îmi sunt cunoscuți din paginile revistei.

- Sunt un „cititor pasionat” al ei. O savurez la cald (Băcilă poate depune mărturie, fiindcă „pe fir” îmi exprim părerea), poate chiar înaintea almăjenilor și îi dau

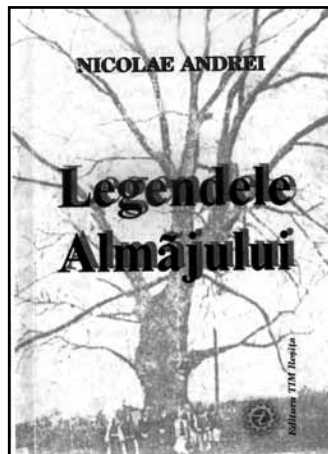
drumul prin „**capitala tuturor marginilor**”, Oravița. Prin intermediul ei am aflat multe despre „oamenii cari au fost”,

făuritori de istorie, păstrători ai datinilor și obiceiurilor de demult, dar și despre cei de astăzi, unii aflați încă pe băncile școlilor din Almăj. Îmi sunt cunoscute cărțile almăjenilor și în unele **m-am regăsit**.

- În **Almăj** se „macină” poezie, așa cum la „Îndărătnica...” se zdrobește bobul pentru a deveni făină, „pâinea noastră cea de toate zilele...”.

- Și tot în **Almăj** – grație **Almăjanei** – se scot, din ciurul de umbră al istoriei, figuri de oameni cu rang de zei (El, Efta Murgu, este zeul almăjenilor!). Este ceva ce ține de **MIRACOLE**. (El, Băcilă, a văzut **miracole** în zonă!)

- **Almăjul** a știut să-și aducă la manifestările culturale și pe „cei care au plecat”, iar **Almăjana** și-a deschis paginile tuturor celor care vorbesc despre zonă. Este o întoarcere „la cuib”, este... un **miracol**.

- Am participat la multe **Întâlniri cu Almăjana** (o față din zonă și-a intitulat una dintre cărți așa!) și pot afirma că toate au stat sub **semnul superlativului** din toate

punctele de vedere: ce s-a vorbit la simpozion, organizare, și, nu în ultimul rând, ospățul și... „**apa de foc**”, scoasă din prunii **miraculoși** din ținut.

- **Almăjana** a creat o **școală**. Materialele cuprinse în paginile ei au dat la iveală cărți: **Întâlnire cu Almăjana**, de Florina-Maria Băcilă, **Legendele Almăjului**, de Nicolae Andrei, **Eftimie Murgu**, coordonator Iosif Băcilă, **Cum am devenit medic**, de Iosif Bădescu, și, sigur,... „înainte cu poveste...”.

Cred că la acest capitol revista are statut de **unicat**.

- **Almăjana** a încurajat poezia, proza, însemnările de călătorie și, cine știe,... „dintre sute de catarge...”.

- După Revoluție, reviste culturale au apărut ca ciupercile. Multe, din păcate, au avut o viață efemeră (2-3 numere). **Almăjana** are ceva din **tăria muntelui** din Banatul Montan,... **un miracol!**

IOAN-NICOLAE CENDA

ANIVERSAREA ÎNVĂȚĂTORULUI MARIN JURCHESCU

Aniversarea a avut loc într-o ambianță plăcută, la parterul fostei Judecătoria din Bozovici, debutând cu o expoziție de fotografii din Țara Almăjului și de diplome obținute de către sărbătorit cu diferite prilejuri, și a beneficiat de o largă participare a foștilor elevi, alături de membri ai corurilor pe care le-a dirijat, foști colegi, prieteni și vecini, invitați de pe alte meleaguri, precum și mass-media.

Manifestarea a început cu o prezentare a personalității învățătorului **MARIN JURCHESCU** de către dl ec. Gheorghe Fulga, președintele Asociației Culturale „Izvoare almăjene” din Bozovici, care a conținut o scurtă biografie urmată de realizările acestuia pe plan educativ și cultural, în legătură cu activitatea de dirijor de coruri și alte formații muzicale din Bozovici și din zona Almăjului.

În continuare, preotul Ion Cherescu, paroh la Biserica Ortodoxă din Bozovici, a detaliat activitatea de dirijor de cor a sărbătoritului, mai ales în ceea ce privește Corul Bărbătesc al Bisericii Ortodoxe din Bozovici.

O scrisoare deschisă, deosebit de emoționantă, din

partea unor vechi coriști ai Corului Bărbătesc al Bisericii Ortodoxe din Bozovici, a fost prezentată de către domnul Gheorghe Fulga.

Apoi a luat cuvântul dna prof. Nicoleta Marcu, președinta Asociației Învățătorilor din județul Caraș-Severin, care și-a exprimat întreaga considerație pentru activitatea desfășurată de sărbătorit, mai ales aflând că mama dânzei fusese elevă la Liceul din Bozovici și l-a avut ca profesor de muzică. I-a înmănat domnului învățător o diplomă de apreciere a întregii activități din partea Asociației Învățătorilor din județul Caraș-Severin, precum și o diplomă din partea Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Caraș-Severin (director: prof. Gheorghe Țunea), pentru merite deosebite în activitatea culturală.

Au mai înmănat diplome de excelență dl învățător Gheorghe Rancu – din partea revistei „Almăjul” din Șopotu-Vechi, Adrian Stoicu, primarul comunei Bozovici – din partea Primăriei locale, Gina Ștefancu – din partea Asociației Culturale „Izvoare almăjene” din Bozovici, precum și dl Mihai Chiper – din partea revistei „Arcadia” și a Cenaclului

„Virgil Birou” din Anina, care a oferit un album foto cu Semeringul Bănăţean.

În continuare, cuvinte din inimă au rostit unii dintre

foştii elevi ai sărbătoritului şi i-am aminti pe: Elisabeta Oberşterescu, Alimpie Ignea, Iosif Băcilă, Pavel Panduru, Dănilă Sitariu, Dumitru (Mita) Luca, Brânduşa (Duşa) Stoinel (Aldescu).

O surpriză a evenimentului a fost creată de prof. Iosif Băcilă, care ne-a permis audierea unor înregistrări ale privesnei *Lăudaţi pe Dumnezeu*, în interpretarea Corului Bărbătesc al Bisericii Ortodoxe din Bozovici, precum şi a două melodii populare din Banat interpretate de Ion Stan-Tănănuş din Prigor şi Petru Vlădia din Rudăria, foşti violonişti în tariful Casei de Cultură din „urbea” Văii Almăjului.

Manifestarea s-a terminat cu o masă festivă oferită participanţilor.

Prof. univ. dr. ALIMPIE IGNEA

MOMENT ANIVERSAR: ÎNVĂŢĂTORUL ŞI DIRIJORUL MARIN JURCHESCU – Bozovici, 15 martie 2014 –

Evenimentul cultural de astăzi, pe care l-am numit „moment aniversar”, este închinat învăţătorului şi dirijorului de cor bisericesc **Marin Jurchescu**. Un moment emoţionant, dedicat unui om care şi-a dăruit întreaga activitate comunităţii în care a trăit – comuna Bozovici, Valea Almăjului.

Un talent, un slujitor al şcolii, un dirijor, Marin Jurchescu a fost toată viaţa în slujba culturii almăjene; o carieră de cadru didactic, strâns legată cu aceea prin care talentul, ambiţia, perseverenţa au făcut să fie şi un deosebit dirijor de cor.

La întâlnirea pe care am avut-o, în primăvara anului 2012, cu dl învăţător Jurchescu, la dumnealui acasă, îmi spunea: „Satul almăjan reprezintă leagănul copilăriei mele, bogăţia sufletului meu, viaţa mea. Toată contribuţia la promovarea culturii, cei peste 55 de ani de activitate culturală şi didactică îi dedic almăjenilor, tuturor iubitorilor de cultură”.

Acest moment cultural l-am gândit a fi „din suflet pentru suflet”:

„Din suflet pentru suflet
Să dăruim puţină bunătae
Acelora ce mâine
Călători vor fi departe,
Din adâncul sufletului nostru

Să dăruim puţină căldură şi bucurie
Acelora care, prin dăruire, fapte sau cuvinte,
Au adus preţuire locurilor noastre.”

I. Copilăria, şcoala elementară, liceul şi studiile postliceale

S-a născut în data de 18 martie 1933, în comuna Bozovici, la numărul 151, în Golibreg, la poalele dealului Crâst, dintr-o familie de: tatăl – funcţionar, pe nume Ion, şi mama – casnică, Elisaveta. Mai are o soră, care este în viaţă, pe nume Călina.

Copilăria şi-a petrecut-o în Bozovici. A avut o

copilărie frumoasă, pe care şi-a trăit-o alături de prietenii din Golibreg, prietenii din anii de atunci. De câte ori povesteam cu dl învăţător, îşi aducea aminte cu nostalgie când, copil fiind, alerga şi se juca în locurile: „După grăgini”, „Pră Bozovici”, „La Şciubei”, „Pră Crâst”, „La Trei Cruci”, „La Moleţi”. În aceste minunate locuri de joacă, alături de bunii săi prietenii Ion Miloi, zis Strauf,

Gheorghe Ieva, zis Goge, Florea Preda, zis Raichici, Nicolae Piescu, zis Pufel, Ion Ruva, Basarabă Puişor, Lica Draga din Dol, Puiu Voin, dar şi alţii, zburda pe coama Crâstului, acolo unde mirosul băgrinilor înfloriţi înmiresma întreg Golibregul, sau mergea la scăldat la Costol, Ulean ori la Ghiţă Dizela. Cu nostalgie îşi amintea de zilele de târg, când îşi cumpăra „boboanţele” colorate, lúlele cu nucă şi

alte dulciuri din acea vreme. Nu a uitat să-mi povestească nici despre clipele când mergea să prindă pește pe pâraul Bozovici: finemți, fățe, boțoci sau brene.

Primele patru clase primare le urmează la Școala din Bozovici, iar apoi, în perioada 1944-1952, urmează cursurile Liceului „General Dragalina” din Oravița. De mic copil îndrăgește muzica, având talent și înclinație către muzică. Descoperindu-i acest talent, părinții i-au cumpărat un acordeon de culoare roșie (ceea ce însemna mult pentru acele timpuri), cu care exersa zilnic.

În liceul din Oravița a avut un profesor de muzică deosebit, pe nume Nicolae Sasu, care, văzându-l atât de talentat, l-a îndrăgit încă din primii ani ai studiilor liceale și din partea căruia a avut nu numai dragostea părintească, ci și pe cea de pedagog. Remarcând o voce plăcută și un auz muzical bun, prof. Nicolae Sasu s-a ocupat în mod special de pregătirea acestui elev al său. Instrumentul muzical pentru dobândirea cunoștințelor muzicale era pianul.

În ultimul an de liceu, datorită pregătirii minuțioase cu profesorul de muzică și în semn de apreciere a talentului înăscut al almăjanului nostru, prof. Nicolae Sasu îi încredințează dirijarea corului mixt al liceului, cu ocazia diferitelor spectacole care s-au dat la Casa de Cultură din Oravița.

După absolvirea liceului din Oravița s-a prezentat la examenul de admitere la Facultatea de Medicină Veterinară din Arad, unde însă a întâmpinat câteva probleme cu caracter politic și nu a fost admis, dar a fost transferat la Facultatea Politehnică din București. A refuzat repartizarea de la Facultatea din București și a intrat în învățământ la Școala elementară din Bozovici în anul 1952, unde a predat muzică și alte materii. În 1954 susține examen de admitere la Facultatea de Științe Naturale și Chimie de la Universitatea din Cluj. Datorită unor probleme de sănătate apărute, pe care le avea chiar din copilărie, la sfatul medicilor renunță la studii pentru a urma un tratament adecvat.

După un an, în 1955, problemele de sănătate s-au ameliorat și în aceste condiții susține, la Liceul Pedagogic din Timișoara, niște diferențe metodice pentru titlul de învățător.

II. Activitatea didactică și culturală desfășurată de învățătorul Marin Jurchescu

După primirea titlului de învățător, este repartizat, în anul școlar 1955-1956, la Școala din Mehadia, dar, după un an, se transferă la Școala elementară din Bozovici.

Urmează un eveniment deosebit în viața învățătorului Marin Jurchescu, cel al căsătoriei. O cunoaște pe dna Ana (Ani), tot învățătoare, de loc din jud. Timiș, localitatea Sânmihai, cu care se căsătorește la începutul lui 1956. În același an va apărea pe lume singurul lor copil, Nelu (Ion), botezat după numele bunicului său.

În 1957 se înființează Liceul Teoretic din Bozovici, unde domnului Marin Jurchescu i se încredințează catedra de muzică, fiind numit din acel moment „dascălul de muzică”, desfășurând această activitate timp de peste 20 de ani. La înființarea Liceului Teoretic din Bozovici a fost numit și director adjunct, post pe care l-a ocupat timp de 9 ani.

Activitatea didactică de la catedra de muzică l-a făcut să predea această materie de la clasa a II-a până la clasa a XI-a de liceu inclusiv.

Încă din 1957, anul înființării Liceului din Bozovici, din pasiunea pe care o avea față de muzica corală, a înființat un cor mixt cu elevii din clasele V-VII și VIII-XI, un cor apreciat la nivel de județ. Tot la Liceul din Bozovici a apărut, sub îndrumarea învățătorului Jurchescu, și o „Revistă muzicală”, care cuprindea aspecte din viața elevilor, precum și aranjamente muzicale ale lui Marin Jurchescu, pe versurile prof. David Blidariu și ale prof. Liviu Smeu, ceea ce însemna ceva deosebit pentru acele vremuri.

Mai târziu, sub îndrumarea învățătorului Marin Jurchescu s-a constituit o orchestră formată din 6 elevi instrumentiști. Cu această formație, „Revista muzicală”, s-au dat multe spectacole în localitățile almăjene sau din regiune (Reșița, Oravița, Moldova Nouă, Orșova).

Prin anii 1960-1961 au început să fie repartizați la Liceul din Bozovici mulți profesori tineri și astfel a luat ființă o orchestră de muzică ușoară cuprinzând cadrele didactice: înv. Pavel Aldescu la trompetă, înv. Borchescu la taragot, prof. Silviu Blidariu la baterie, înv. Marin Jurchescu la acordeon, prof. Andrei Hell la contrabas. În cadrul acestei „Reviste muzicale” funcționau și soliști vocali (fete și băieți), alături de o echipă de dansuri populare formată din 12 perechi.

Pe lângă activitatea didactică și educativă din cadrul liceului, înv. Marin Jurchescu a desfășurat o activitate culturală meritorie și la nivelul Casei de Cultură din localitate, unde, cu sprijinul Centrului de Cultură al raionului Bozovici, s-a înființat o orchestră populară, cu

un număr de 12 instrumentiști din toată Valea Almăjului, cărora li s-au alăturat și soliști vocali, din care în viață mai este doar Matei Marin (Cișlăru).

Înv. Marin Jurchescu a ocupat și alte funcții: a fost ales secretar al consiliului raional al sindicatelor, președintele clubului „Nera Bozovici”, a fost crainic al stației de radioamplificare Bozovici.

În anul 1989 se pensionează și pentru întreaga activitate didactică desfășurată a primit titlul de „învățător frunțaș”. Tot în 1989 a primit din partea Ministerului

Învățământului „Diploma de Merit” pentru rezultatele foarte bune în instruirea și educarea tineretului școlar. Pentru întreaga osârdie didactică și culturală la nivelul Bozoviciului, a primit distincția de „Cetățean de onoare” al comunei.

La sărbătorirea a 50 de ani de la înființarea Liceului din Bozovici și ca semn al prețuirii muncii de o viață, în 2008 a primit titlul de „Persona Maxima” pentru activitatea desfășurată în slujba școlii.

Ec. GHEORGHE FULGA

ÎNVĂȚĂTORUL MARIN JURCHESCU – DIRIJORUL CORULUI BĂRBĂTESC AL BISERICII ORTODOXE DIN BOZOVICI

„Cântați Dumnezeului nostru, cântați,
cântați Împăratului nostru, cântați!”

Psalmul 46: 6

Sfânta Scriptură ne spune că lumea îngerilor răsună neîncetat de cântările cetelor cerești, care-L laudă pe Dumnezeu. Așa era și viața primilor creștini, care petreceau în rugăciuni, psalmi și cântări duhovnicești, laudând și cântând Domnului în inimile lor.

Cu timpul, la noi a pătruns ideea greșită despre cântările bisericesti, că ar aparține doar cântăreților de strană. Cântarea bisericască însă trebuie să aparțină tuturor credincioșilor care sunt înzestrați cu acest talant. Așa au apărut primele formații corale, care au încercat să urmeze cuvântul psalmistului David și rostul înțelegerii lui: „Toată suflarea să laude pe Domnul!”.

Ca mai toate localitățile din Banat, și Biserica din Bozovici are o bogată activitate corală, susținută, în special, de către preoții care au slujit în acest sfânt locaș. Se poate vorbi de o adevărată tradiție corală pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu.

În urmă cu 129 ani, mai precis în anul 1885, la Bozovici a luat ființă primul cor mixt condus de învățătorul Vasile Rusu, însă doar din anul 1895 activitatea corală este neîntreruptă.

Printre dirijorii care au condus corul bisericesc din

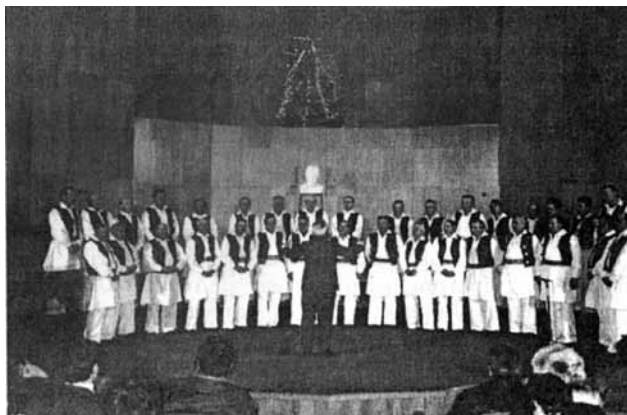
Bozovici se numără și domnul învățător Marin Jurchescu, născut în data de 18 martie 1933. Școala primară o urmează la Bozovici, apoi studiile gimnaziale și liceale – la Liceul „General Dragalina” din Oravița, respectiv, la Școala Normală de Învățători din Timișoara.

Încă de pe băncile școlii, i-a fost descoperit talentul pentru muzică, drept care profesorul Nicolae Sasu îi propune să conducă corul elevilor liceului din acea vreme.

După terminarea studiilor, fiind numit învățător la Bozovici, conduce corul Casei de Cultură din localitate, precum și Orchestra de muzică populară, participând la diferite activități culturale desfășurate în acea perioadă.

În anul 1990, învățătorul Marin Jurchescu se pensionează și începe activitatea de pregătire a corului bisericesc, pe care îl preia de la cantorul Marin Ruva, corul numărând în jur de 45 de membri. Repetițiile au avut loc la Căminul Cultural. La refacerea corului bărbătesc, învățătorul Marin Jurchescu a fost sprijinit de către preoții din acea perioadă, Gheorghe Verindeanu și Mihai Țunea. Din luna ianuarie 1990 până la sărbătoarea Sfințelor Paști, printr-o pregătire intensă și repetiții săptămânale, formația a reușit să parcurgă întreaga Liturghie, precum și alte piese religioase. Din anul 1990, corul bărbătesc a funcționat timp de 15 ani, mai exact până în anul 2005. În cei 15 ani de activitate, pe lângă cântecele religioase, a învățat și câteva cântece laice, dintre care amintim *Coasa*, de Ion Vidu, *La fântână*, de Augustin Bena, și *Seara pe la noi*, de Iosif Velceanu. Coriștii bozoviceni au participat la Festivalul „Iosif Velceanu” și la însemnate festivități sau evenimente artistice, la Reșita, Orșova, Moldova Nouă și în alte localități. Cu sprijinul preoților și al epitropilor au fost organizate excursii la Poneasca, Anina, Valea Miniș.

Cu ocazia hramului Mănăstirii „Sfânta Ana” din Orșova, corul a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie, în prezența Mitropolitului Olteniei, Nestor Vornicescu,

care i-a felicitat pe almăjeni pentru frumoasa prestație și interpretare a Sfintei Liturghii.

Corul bărbătesc dirijat de învățătorul Marin Jurchescu a avut o activitate neîntreruptă din anul 1990, dând răspunsurile la Sfânta Liturghie în fiecare duminică și sărbătoare, participând la înmormântările enoriașilor din parohie, precum și în unele parohii vecine. În anul 2005, din cauza vârstei și a stării de sănătate, dar și a faptului

că mulți dintre coriști au decedat, domnul învățător Marin Jurchescu se retrage din activitatea dirijorală. Tradiția corală la Bozovici nu s-a întrerupt, ci a fost continuată de către Corul mixt „Anastasis”, înființat, instruit și condus de către prof. Claudia Cherescu.

Este o mare bucurie pentru noi toți, preoți, membri ai corului, locuitori ai comunei Bozovici, să-l sărbătorim pe domnul învățător Marin Jurchescu la venerabila vârstă de 81 de ani, un om deosebit, UN DASCĂL ce îndeamnă la simplitate, dăruire, dragoste de carte, de muzică și care, prin activitatea sa culturală, face cinste comunității noastre.

Întru mulți, fericiți și binecuvântați ani!

Pr. paroh ic. stavr. ION CHERESCU

Bibliografie:

Ada D. Cruceanu, *Un veac de cânt coral la Bozovici*, Reșița, Editura Modus P.H., 1998.

Ioan Tomi, *Lexicon. Muzicieni din Banat. Banatul Montan – Banatul Sărbesc*, ediția a II-a, Timișoara, Editura Eurostampa, 2012.

VIZITĂ LA VATICAN: AUDIENȚA PAPEI FRANCISC

Către sfârșitul mandatului de opt ani de slujire a Academiei Române, conducerea acesteia, formată din acad. Ionel Haiduc – președinte, acad. Păun Ion Otiman – secretar general, acad. Dan Berindei, acad. Marius Sala, acad. Ionel Valentin Vlad și acad. Cristian Hera – vicepreședinți, a fost invitată să facă o vizită oficială, în luna martie 2014, la Vatican. Între 24 și 28 martie, academicienii din echipa de conducere a Academiei Române, însoțiți de prof. Wilhelm Dancă, membru corespondent al Academiei, rectorul Institutului de învățământ superior romano-catolic din București, absolvent al Universității Catolice din Roma și doctor în teologie al aceleiași universități, au vizitat, pe rând, mai multe instituții științifice, culturale și spirituale de pe lângă Sfântul Scaun. De asemenea, delegația Academiei Române a vizitat Colegiul Pio Romeno, instituție de învățământ superior teologic care pregătește preoții parohiilor greco-catolice din România.

Delegația Academiei Române a vizitat, în această perioadă, și filiala sa din Roma, Academia di Romania, inițiată de acad. Vasile Pârvan și construită de statul român în anii '20-'30 ai secolului al XX-lea, ca instituție academică românească ce avea să pregătească tinerele elite românești (cercetători și universitari) în domeniul istoriei și arheologiei. Conducerea Academiei a fost informată de acad. Constantin Bărbulescu, directorul instituției, despre modul de organizare a pregătirii bursierilor români – studenți, masteranzi și doctoranzi – la Roma și a discutat despre posibilitatea înființării și finanțării a noi burse în cât mai multe domenii științifice și spirituale.

În toată această perioadă, delegația Academiei Române a fost însoțită de Excelența Sa Dr. Bogdan Tătaru-Cazaban, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar

al României pe lângă Sfântul Scaun și Ordinul Suveran Militar de Malta, cercetător științific la Institutul pentru Istoria Religiiilor al Academiei Române.

Programul oficial la Sfântul Scaun al delegației Academiei Române a început prin vizita efectuată la

cea mai importantă bibliotecă din lume, după aprecierea multor autori și cititori, Biblioteca și Arhiva Secretă a Vaticanului. Întâlnirea cu Eminența Sa Monseniorul Jean-Louis Brugues, care ne-a prezentat principalele

sectoare și cele mai valoroase manuscrise ale bibliotecii, ne-a facilitat posibilitatea să vedem inestimabilele bogății științifice ale Cetății Vaticanului. Deși fiecare dintre noi a vizitat principalele biblioteci ale lumii din mari universități, biblioteci metropolitane, inclusiv cea mai mare dintre toate – Biblioteca Congresului American –, totuși impresiile noastre au fost cu totul speciale.

A doua vizită a avut loc la cea mai importantă instituție științifică a Vaticanului – Academia Pontificală a Științelor –, unde am avut o excelentă discuție cu Eminența Sa Monseniorul Marcelo Sanchez Sorondo, cancelar al acestei academii. În cadrul întâlnirii s-au purtat discuții interesante pe marginea expunerii dlui acad. Cristian Hera cu tema *Schimbări climatice, securitate și siguranță alimentară* și s-au stabilit principalele domenii de colaborare, în viitor, între Academia Română și Academia Pontificală.

Programul vizitei delegației noastre a continuat cu întâlnirea dintre academicienii români și cardinalul Francesco Ravasi, președintele Consiliului Pontifical pentru Cultură (cu rang de ministru), coordonatorul celor patru academii pontificale, un eminent teolog și filozof.

De sărbătoarea Bunevestiri, în 25 martie 2014, am fost invitați de rectorul Colegiului Pontifical Pio Romeno din Vatican, instituție de învățământ superior teologic care pregătește viitorii preoți greco-catolici pentru România, cu ocazia hramului bisericii colegiului. Cu acest prilej, am avut posibilitatea să-l întâlnim pe președintele Consiliului Pontifical (cel mai înalt demnitar al Sfântului Scaun, după Papă, grad similar cu cel al unui prim-ministru), cu care am discutat viitoarele colaborări între Academia Română și Cetatea Vaticanului.

Cea mai mare bucurie pe care am avut-o la Roma a fost, desigur, audiența Papei Francisc din ziua de 26 martie 2014, la care am participat împreună cu întreaga delegație a Academiei Române.

În fiecare zi de miercuri a săptămânii, Sfântul Părinte acordă audiență generală zecilor de mii de credincioși-pelerini la Vatican (sunt zile în care audiența generală adună peste 100.000 de oameni în Piața San Pietro), precum și audiență înalților ierarhi (cardinali,

episcopi) veniți din diferite colțuri ale lumii creștine, demnitarilor aflați în vizită oficială la Vatican, așa cum a fost și delegația Academiei Române, dar și foarte multor persoane cu dizabilități sau câtorva zeci de perechi de miri, în ziua nunților.

Audiența generală este profundă și impresionantă pentru oricare participant. Pe lângă organizarea perfectă și asigurarea securității zecilor de mii de participanți din partea gărzii papale elvețiene, a poliției și jandarmeriei Vaticanului și a Romei, audiența, în sine, este un spectacol cu adâncă rezonanță creștină, dar și civică, în care, desigur, rolul central îl are Sfântul Părinte Francisc.

Dar să vedem, mai întâi, cine este Papa Francisc, care de curând a împlinit un an de pontificat și, apoi, să revenim la audiența acordată de Sfântul Părinte în Piața San Pietro, în ziua de 26 martie a.c.

Cardinalul argentinian de Buenos Aires, Jorge Mario Bergolio, a fost ales ca episcop al Romei, urmaș al Sfântului Petru, de către conclavul papal în ziua de 13 martie 2013. Aparținând ordinului iezuit, noul Papă ales, după unii analiști de la Vatican neaflându-se înaintea conclavului printre protagoniști (precum cardinalul de Milano sau un cardinal din Africa), își ia numele de Papa Francisc (Franciscus).

Născut în 17 decembrie 1936, într-o familie de imigranți italieni în Argentina, Jorge Mario Bergolio a fost, pe rând, profesor, preot, seniorul ordinului iezuiților din Argentina (în timpul dictaturii militare care a cauzat, prin arestări, torturi, asasinat, peste 30.000 de victime din rândul civililor în perioada așa-numitului război murdar dintre 1976 și 1987), episcop și cardinal de Buenos Aires. Datorită modestiei sale, modului simplu și apropiat de a se comporta față de cei mulți și nevoiași, mergând împreună cu aceștia în mijloacele de transport în comun (și nu în automobile de lux), cardinalul Bergolio, prin noblețea sa sufletească și profunda compasiune, a fost părintele celor aflați în dificultate, în suferință, în sărăcie, adică ocrotitorul spiritual al celor mulți, anonimi și marginalizați de societate.

De altfel, modestia sa poate fi ușor remarcată și acum, după întronizarea pe scaunul Sfântului Petru la

Vatican. Noul Papă Francisc nu s-a instalat în somptuosul apartament papal din Vatican, ci locuiește într-un apartament mic și modest din tot așa de modestul Hotel Domus Sancta Marthe, ia masa cu preoții și mici grupuri de vizitatori, își bea dimineața cafeaua, adesea, după cum spun apropiații săi, cu doi-trei membri ai gărzii papale sau cu alți slujitori de rând ai Vaticanului. Se spune că nu de puține ori iese noaptea din apartamentul său și, spre stupefacția și îngrijorarea gărzii elvețiene, merge singur

pe străzile Romei pentru a-i ajuta și a-i mângâia pe oamenii săraci.

Iar dacă veți avea posibilitatea să-l observați de aproape pe Papa Francisc, așa cum am avut-o eu în 26 martie, veți vedea, desigur, pe lângă imensa-i bunătate exprimată de figura sa luminoasă și generoasă, așa cum spuneam și mai înainte, și nemaîntâlnita-i modestie. Nu poartă în picioare bine-cunoscuții pantofi papali de culoare roșu-cardinal, ci niște pantofi negri obișnuiți (și cam ponosiți); sfânta cruce papală ce o poartă la gât nu este din aur masiv strălucitor, ci din fier argintat, iar inelul papal de pe degetul inelar al mâinii drepte este un inel simplu de argint aurit, dar, spun apropiații și observă vizitatorii de azi, aurul s-a șters încă din prima lună de pontificat. Nu se duce la întâlnirile publice cu papamobilul blindat, ci cu un fel de autocărucior extrem de simplu, a renunțat la automobilul de lux și merge într-o mașină obișnuită.

Dar să revenim la ziua de 26 martie 2014, zi în care delegația conducerii Academiei Române, aflată în vizită la Vatican, la invitația Academiei Pontificale a Științelor a Sfântului Scaun, a participat la audiența generală a Papei Francisc, eveniment pe care dorim să-l prezentăm în continuare.

Așa cum scriam și la început, în fiecare miercuri, Papa Francisc acordă audiență generală, în Piața San Pietro din Vatican, pelerinilor ce se află în vizită la Roma. Zeci de mii de oameni (în anumite zile, scrie ziarul Vaticanului, numărul participanților depășește cifra de 100.000 de oameni, din toate părțile pământului) primesc binecuvântarea Papei și audiază predica Sfântului Părinte.

Audiența începe la ora 9, prin deplasarea Papei Francisc, în papamobilul deschis, printre rândurile de credincioși așezați în Piața San Pietro. Binecuvântarea Papei este însoțită de bucuria credincioșilor aflați, de regulă, în grupuri de excursioniști organizați pe orașe, țări sau continente, arborând drapelele naționale. Această primă parte a audienței generale acordate de Papă marelui public creștin durează circa o oră, după care urmează predica Sfântului Părinte.

Papa Francisc, împreună cu doi cardinali-secretari care-l însoțesc pe tot parcursul din piață, se așază în altarul special amenajat pe esplanada din fața Catedralei San Pietro, loc din care rostește predica săptămânală adresată credincioșilor din piață și din întreaga lume, această manifestare creștină fiind transmisă în direct de mai multe posturi de radio și de televiziune.

Predica Papei din 26 martie, rostită în limba italiană, timp de maximum 25-30 de minute (și tradusă, în sinteză, în șapte limbi), a avut ca subiect **mai multă moralitate în politică (adresată, evident, oamenilor politici) și mai multă omenie în raporturile interumane**, în raporturile dintre grupurile sociale, în relațiile dintre credincioși, în cele interconfesionale.

Papa a făcut apel la mai-marii lumii să se aplece tot mai mult asupra problemelor reale ale celor mulți, să se întoarcă la „mai multă moralitate și modestie”, deciziile lor, mai ales cele financiare, bancare, monetare, bugetare, să conțină mai multă dreptate și echitate.

Papa, adresându-se credincioșilor de rând, a făcut apel la generozitate, altruism și dăruire față de aproapele nostru. Este bine, a spus Sfântul Părinte, să ne gândim și la alții, nu numai la noi. Să uităm egoismul și să-i ajutăm și pe cei aflați în suferință și în nevoie.

Mulțimea de credincioși a primit cu entuziasm și cu urale predica Papei, strigându-i de nenumărate ori numele: Francisc, Francisc, Francisc!

După rostirea predicii, Papa s-a îndreptat, pe jos, spre credincioșii aflați în dificultate locomotorie, cei care erau așezați în cărucioare cu roțile. Câteva sute. Papa i-a binecuvântat, pe fiecare în parte și pe toți. A stat de vorbă cu ei, i-a mângâiat și i-a încurajat, ca un adevărat părinte-păstor al sufletelor.

În continuare, Papa i-a primit, pe rând, pe ierarhii religioși, cardinali, episcopi etc. (de diferite confesiuni) și pe înalții demnitari în vizită la Vatican în acele zile, printre aceștia aflându-ne și noi, cei șase reprezentanți ai Academiei Române.

Președintele nostru, acad. Ionel Haiduc, ne-a prezentat pe fiecare, i-a înmănat Sfântului Părinte cadourile simbolice, iar Papa, la rândul său, și-a exprimat bucuria de a primi delegația Academiei Române, binecuvântând truda noastră îndreptată spre mai binele poporului român și al întregii lumi. Papa ne-a oferit fiecăruia dintre noi un cadou simbolic: un lănișor cu cruciuliță, cu însemnele papale și ale Sfântului Scaun.

Ultima parte a audienței generale acordate de Papa Francisc a fost cu totul specială, de mare emoție pentru cei pe care i-a binecuvântat Sfântul Părinte – circa 30-40 de perechi de miri care și-au unit destinele în acea zi, la Vatican –, dar și pentru toți credincioșii aflați în Piața San Pietro.

Acad. PĂUN ION OTIMAN

SUBSTANTIVUL NĂIER ÎN LIRICA LUI TRAIAN DORZ

În sfera limbii artistice se întâlnesc frecvent elemente lexicale care impresionează prin însuși faptul că aparțin fondului vechi al limbii ori sunt rare în uzul curent și percepute ca fiind dotate cu expresivitate; scriitorii nu plăsmuiesc neapărat îmbinări noi, ci fac apel la cele existente, dar folosesc alte tipuri de cuvinte în componența lor, dând naștere unor asocieri originale. Pe de altă parte, creația poetică imprimă adesea, în contexte figurate, accepții mai puțin obișnuite termenilor uzuali și „realizează prin variatele forme stilistice un nou relief al expresiei. Originalitatea limbii unui scriitor nu constă în particularitatea vocabularului, ci mai ales în noutatea imaginilor născute din asocierea inedită a cuvintelor capabile să potențeze metaforic sfera de înțelesuri comune și să le nuanțeze pe acestea printr-un spor de semnificații plastice, sugestive.”¹

Ceea ce poate părea surprinzător este faptul că, deși poezia lui Traian Dorz se folosește de un vocabular simplu, puțin bogat, anumite lexeme își nuanțază paleta de sensuri datorită așezării lor în vecinătăți neașteptate, de o sensibilitate artistică remarcabilă.

*

Printre unitățile lexicale cu rol fundamental în configurarea universului liric dorzian, un loc aparte îl ocupă cele din câmpul semantic al acvaticului (*apă, val, undă, țarm, corabie, luntre* etc.), întrebuițate îndeosebi cu valori conotative în numeroase creații al căror lexic e marcat de folosirea lor uneori repetitivă; mai mult, în structura unuia și aceluiași poem, ele sunt situate – nu o dată – în poziții-cheie, chiar una în proximitatea celeilalte. În rândul acestora se înscrie derivatul *năier*, cu vădite inflexiuni poetice, intuite și de autori români precum George Coșbuc, Ion Vinea, George Murnu ș.a. Substantivul (glosat în dicționare cu mențiunile „livresc”² sau „rar”³)

¹ Gh. Bulgăr, „Despre sensurile lui *adânc* în poezia lui Eminescu”, în *Limba română*, 6, 1958, p. 51.

² Vezi DLR, MDA, s.v.

³ Vezi DEX, DLRLC, DLRM, NDU, s.v.

s-a format, prin derivare cu sufixul nomen agentis *-ar*⁴ (în varianta *-er*, impusă de incompatibilitatea fonetică⁵), de la *naie*, s.f. (învechit și regional⁶) „corabie” (< lat. *navis*) – care, potrivit legilor fonetice ale limbii noastre, constituie reflexul moștenit al neologismului *navă* – și înseamnă „luntraș, corăbier”⁷. În poezia lui Traian Dorz, *năier* își actualizează semnificațiile amintite, alături de alți termeni din aceeași sferă (*luntre, țarm, ape*), într-o secvență dedicată mărturisirilor eului liric (în dialog cu sine și, concomitent, cu Divinitatea) legate de pregătirea pentru „Marea Trecere” înspre coordonatele unui „Dincolo” dominat, în concepția creștină, de plenitudinea prezenței lui Dumnezeu: „O, Doamne-al iubirii, lumină-mă lin / și ceasul plecării adu-mi-l senin, / și dă-mi pe-acest înger cu luntrea – *năier*, / iubirea să-mi ducă frumos către cer.” (CNoi 186, *O, Doamne-al iubirii*⁸). Mesajul fragmentului

⁴ Vezi Elena Ciobanu, „Categoriile semantice create de sufixul *-ar* în limba română”, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea, redactor responsabil: Al. Graur, Editura Academiei, București, 1962, p. 143, unde se precizează că acest sufix „derivă substantive care desemnează pe autorul unei acțiuni (pe cel care are o ocupație, îndeplinește o funcție, execută, produce un obiect etc.) sau pe purtătorul unei calități exprimate prin cuvântul de la care se formează derivatul”; idem, *ibidem*, p. 154: „sufixul *-ar* [...] are o largă răspândire în limba română și, mai ales, în limba populară”. Cf. și Ecaterina Ionașcu, „Sufixe *-ar* și *-aș* la numele de agent”, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, Editura Academiei, București, 1959, p. 77, unde se arată că derivatele nomina agentis (foarte frecvente, de altfel, în vorbirea curentă) „desemnează pe autorul unei acțiuni, pe cel care produce un obiect, care exercită o meserie, îndeplinește o funcție, care are o ocupație, care se află într-o stare (situație) sau este purtătorul unei calități legate de obiectul sau fenomenul exprimat prin cuvântul de la care se formează derivatul.”

⁵ Așa cum se știe, varianta *-er* a sufixului *-ar* apare după un sunet palatal – vezi, în acest sens, Ecaterina Ionașcu, *op. cit.*, p. 78 și pp. 80-81.

⁶ Vezi DLR, MDA, NDU, DAR I, s.v. *naie*; în DEX, s.v. *năier*, și în CDER 5576, s.v. *naie*, termenul *naie* este considerat învechit, iar în DLRLC și în DLRM, s.v. *naie*, în dreptul lui apare mențiunea „rar”.

⁷ Pentru această problemă, vezi G. I. Tohăneanu, *Cuvinte românești*, Editura Facla, Timișoara, 1986, pp. 126-128; idem, *Dicționar de imagini pierdute*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995, p. 195, s.v. *naufragiu*; idem, Teodor Bulza, *O seamă de cuvinte românești*, Editura Facla, Timișoara, 1976, p. 90; cf. și Gabriela Radu, *Eneida – repertoriu lexical. Traducerea G. I. Tohăneanu*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, pp. 232-233.

⁸ Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor la opera poetică dorziană, am optat, în studiul de față, pentru notarea, în text, a trimiterilor (cu abrevieri) la volumele (aparținând lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice, urmate de numărul paginii (paginilor) la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Toate sublinierile din versurile citate ne aparțin.

citat (ca, de altfel, al multor altora) mizează pe construirea unei analogii între parcursul existențial al oricărui om (supus vremelniciei) și „călătoria” (inclusiv cea de tip introspectiv) spre atingerea dimensiunilor eternității, într-un sens analog „capătului de cale”⁹ blagian de „la cumpăna apelor”, unde gândul „ducăuș” spre acel „cer chemător și necucerit”¹⁰ ia înfățișarea îngerului – mesager al dragostei constante a poetului (obligatoriu îngemănată cu jertfa¹¹) pentru Dumnezeu, El Însuși sinonim cu Iubirea și Jertfa supremă. Textul poate fi considerat o reflectare autentică – în formă miniaturală și în cheie metaforică – a traseului biografic al autorului, a punctelor de reper reprezentative din viața sa: anii petrecuți în închisoare (coincizând, poate nu întâmplător, cu perioada când a creat cele mai valoroase versuri), constrângerile și obstacolele întâmpinate în atari vremuri tulburi, împletirea aducerilor aminte în clipele de singurătate cu truda și sacrificiile absolut indispensabile pe drumul credinței și al creației, antinomia dintre „povara firii” (CDr 49 și LNS 81, *Îmi place câteodată*) și aspirația spre nemurire.

În această situație, substantivul *năier* (dublă subordonat) îndeplinește, în ciuda aparențelor, funcția sintactică de predicativ suplimentar: analiza drept atribut izolat circumstanțial sau drept complement predicativ al obiectului se exclude, deoarece el nu indică în enunț vreă idee circumstanțială referitoare la acțiunea predicatului și nu e cerut matricial de verbul regent, care nici nu se numără în rândul puținelor verbe ce pot impune acest complement. Pentru actualizarea sensului său, *dă* nu necesită o anumită complinire, deși sintagma prezintă, la prima vedere, caracteristicile structurilor cu un asemenea complement, mai ales dacă o interpretăm astfel: „dă-mi pe-acest înger cu luntrea să-mi fie **năier** / să-l iau **drept năier**”; istoriile derivate ale predicativului suplimentar au demonstrat însă că el poate rezulta și dintr-o structură bipropozițională de bază în care una dintre propoziții e circumstanțială de scop¹². Pe de altă parte, în poezia românească de factură clasică, el se întâlnește foarte rar, având (dintre toate funcțiile sintactice cu dublă subordonare) cele mai

numeroase restricții semantice din cauza naturii sale puternic predicative.

Prezența liniei de pauză ar conduce și la o altă interpretare falsă, către o eventuală apozitie a bazei *înger* (cu *luntrea*), dar echivalența de sens este eliminată din discuție de faptul că *năier* determină, concomitent, verbul *dă*. Prin urmare, dacă vom alcătui istoria derivativă a acestei construcții amalgamate, vom observa că *năier* se subordonează atât verbului-predicat *dă*, cât și complementului direct *pe înger*, iar „citirea” va conduce spre un predicativ suplimentar exprimat printr-un substantiv care indică o calitate socială, indiferent dacă textul conține sau nu una dintre prepozițiile calității (*ca, de, drept* ori locuțiunea prepozițională *în calitate de*): „*dă-mi pe-acest înger* cu luntrea (**ca**) **năier** / (**în calitate de**) **năier**”. Cât privește explicația pentru întrebuintarea liniei de pauză, să nu uităm că *năier* apare ca o consecință a unei structuri eliptice (așa cum, de altfel, se întâmplă, în cele mai multe cazuri, cu predicativul suplimentar), marcată grafic într-un atare mod spre a substitui prepoziția calității; structura respectivă a fost, pur și simplu, redusă la cuvântul cu această funcție, iar poetul, intuind că informația semantică rămâne aceeași, în pofida caracterului ei condensat, a optat (din necesități metrice, dar nu numai!) pentru concentrarea mesajului poetic, care (în ciuda ambiguității sintactice) a devenit, astfel, și mai expresiv tocmai prin simplitatea versului, conform bine-cunoscutului principiu „multum in parvo”.

Cea de-a doua ocurență a derivatului este într-o poezie ce poate fi considerată un imn închinat ideii de *necuvânt* – configurare a unui veritabil univers al tăcerii –, dedicată momentului intim al contopirii depline cu Dumnezeu în ceasul de taină al stării de vorbă cu El, când întreaga ființă e pătrunsă de atmosfera unei profunde sacralități: „Ce liniștiți sunt pașii Tăi / în mine când coboară / și pe-a’ iubirii mii de căi / ființa-mi înconjoară... // Ca mersul stelelor pe cer, / ca răsăritul lunii, / ca luntrea gândului **năier** / pe apa rugăciunii”. (CCm 175, *Ce liniștiți sunt pașii Tăi*). (Re)construcția tăcerii din momentul rugăciunii (predilectă în numeroase creații ale autorului¹³) punctează manifestările sale variate și se realizează, în organizarea textului, printr-o sumă de comparații de egalitate incluzând elemente lexicale (în asocieri ce generează, uneori, oximoronul) care amintesc de mișcarea... tăcută a firii înconjurătoare, potențând unicitatea trăirilor: „**taina** harului profund”, „[...] seara

⁹ Lucian Blaga, *Greierușa*, în idem, *Opera poetică*, cuvânt-înainte de Eugen Simion, prefață de George Gană, ediție îngrijită de George Gană și Dorli Blaga, Editura Humanitas, București, 1995, p. 433.

¹⁰ Idem, *La cumpăna apelor*, în idem, *Opera poetică*, p. 196.

¹¹ Există, de altfel, numeroase creații lirice dorziene al căror mesaj se centrează pe relația dragoste – jertfă; vezi, de pildă, *O, păcătoșilor iubiiți* (Cînd 40-41), *Scrisoare despre jertfă* (Cînd 120-126), *Oriunde!* (CR 22), *Moșteniri* (CR 78-81), *Mi-am luat prin soare* (CNem 101-102), *Pe Crucea Golgotei* (CNem 188-189 și MT 155), *Izvorât din lacrimi* (CCm 159-160), *Nu-mi suspina, iubire!* (CÎnv 44-45), *Iubire, haidem împreună* (CVeșn 124-125), *Despăgubește, Doamne* (CBir 56), *Plătește, Doamne, celor...* (CBir 180), *Toate căile iubirii* (CBir 203-204), *Dragoste și lacrimi* (CNoi 164), *Fără lacrimi, nu-i cântare...* (CCnț 116-117), *Când trebuie o jertfă* (CCnț 119-120), *De n-ai fost la Curtea de-Argeș* (LNS 15-17) etc.

¹² Vezi * * *, *Gramatica limbii române. II. Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005, p. 191.

¹³ Ne-am referit la acest aspect și în următoarele studii: „Valențe semantice ale adjectivului *alb* în volumul *Osana, Osana*, de Traian Dorz”, în *Text și discurs. Omagiu Mihalei Mancaș*, editori: Oana Chelaru-Murăruș, Maria Cvasnii Cătănescu, Claudia Ene, Camelia Ușurelu, Rodica Zafiu, Editura Universității din București, București, 2011, pp. 42-43; „Substantivul *nehotar* în lirica lui Traian Dorz”, în *Filologie și bibliologie. Studii*, volum coordonat de Gheorghe Chivu, Alexandru Gafton, Adina Chirilă, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, pp. 89-90; „Derivate cu prefixul *ne-* în lirica lui Traian Dorz: *nerăspuns* și *a necuprinde*”, în Emilia Parpală (coord.), *Comunicare, identitate, comparatism. Lucrările conferinței internaționale CIC2012, Craiova, 2-3 noiembrie, 2012*, Editura Universitaria, Craiova, 2013, pp. 42-46 *passim*.

ce-nfășoară **lin** / pădurea **nemișcată**”, „**șoapta** dulcii adieri”, „**pacea** marilor **tăceri**”, „zvoniul **pașnicei** cântări” etc. (CCm 175, *Ce liniștiți sunt pașii Tăii*).

În fragmentul citat, absența semnelor de punctuație din versul al șaptelea semnaleză un caz mai puțin obișnuit de schimbare a valorii gramaticale: substantivul *năier*, deși e un derivat nomen agentis, devine adjectiv cu funcție de atribut în grupul nominal și primește o semnificație ușor atipică, evident, neînregistrată în dicționare – „care călătorește, care vâslește, care navighează” –, corelată cu insistenta sugestie a peisajului acvatic, conturat și prin intermediul altor termeni din aceeași sferă (*luntrea, apa, stropilor, unde, roua*). După cum se știe, adjectivarea substantivelor este un fenomen bine reprezentat în diferite stiluri ale românei, iar în limba literaturii artistice (inclusiv în lirica modernă), acest procedeu larg răspândit își menține viabilitatea și se folosește frecvent cu scopul obținerii unor efecte stilistice.

Din punct de vedere semantic, adjectivarea substantivului presupune transformarea sensului său, printr-o comparație subînțeleasă, din nume ce desemnează pe cel ce practică o meserie, are o anumită îndeletnicire, în expresie a unei însușiri legate de acel nume (cf. „**gândul asemenea unui năier**”)¹⁴: „Substantivele adjectivate ocazional [...] au avantajul de a fi mai expresive [...]. Expresivitatea lor rezultă din îmbinarea neașteptată, surprinzătoare, cu substantive din sfere semantice îndepărtate [așa cum se întâmplă și în cazul de față, unde regentul *gând(ului)* face parte dintr-un cu totul alt câmp semantic – n.n. F.-M.B.]. Unele substantive din categoria celor care exprimă nume de ocupații [...], care se folosesc și ca epitete [...], pot ajunge să exprime o însușire legată cel mai adesea de unul dintre sensurile figurate”¹⁵.

Comparând textul din ediția citată, publicată la Sibiu în 2007, cu cel antologat în alte culegeri sau cu cel din volumul dactilografiat înainte de 1989 (copiat după un manuscris original, adică după scrisul de mână al lui Traian Dorz), unde se presupune că a fost respectată cu fidelitate punctuația autorului, se poate constata o neconcordanță majoră legată de încadrarea între virgule a derivatului în discuție: „ca luntrea gândului, **năier**, / pe apa rugăciunii”¹⁶. În această variantă, sensul și valoarea gramaticală inițială a derivatului nomen agentis se păstrează ca atare, iar rolul lui sintactic este acela de apozitie atributivă simplă (cu caracter suprimabil), având drept bază substantivul comun *gând(ului)* și indicând o proprietate a acesteia¹⁷ (în cazul

nostru – „profesia”): *gândul* ce răsfrânge cuvântul și triumfă asupra lui, *gândul-vâslaş, călător* tăcut pe firul așa-numitei rugăciuni a inimii, convertită în modus vivendi¹⁸. Rămâne însă, și aici, o întrebare firească de natură filologică: care e varianta corectă a pasajului citat, adică versiunea cea mai apropiată de intenția exactă a scriitorului? Incontestabil, „dilema” și-ar putea găsi răspunsul în manuscrisele dorziene¹⁹, prin comparație, eventual, cu alte situații similare (deși, chiar în contexte identice, inclusiv în structura uneia și aceleiași poezii, se întâmplă ca uneori să apară virgula / virgulele, iar alteori – nu²⁰).

*

În lirica lui Traian Dorz se pot identifica și două sinonime ale lui *năier*, din aceeași categorie a derivatelor nomina agentis. Astfel, *luntraș* „persoană care conduce o luntre; vâslaş, năier, barcagiu”²¹, derivat de la *luntre* cu sufixul *-aș*²², are rolul de a reflecta – alături de alte elemente lexicale din acest câmp semantic: *izvor, vâslesc, mări, luntrea, stropul* (unii, chiar cu mai multe ocurențe)

¹⁸ Vezi și *supra*, nota 14.

¹⁹ Ne-am fi dorit să oferim o soluție fermă, fără dubii sau posibilități de interpretare, pentru situația de mai sus (și pentru altele de acest gen – numeroase, de altfel, date fiind condițiile în care a circulat ori s-a tipărit, de-a lungul timpului, creația lui Traian Dorz). Din motivele cele mai obiective cu putință, nu avem nicio cale de acces la manuscrisele originale, așa încât să realizăm o ediție critică a operei poetice a lui Traian Dorz – demers de importanță majoră, absolut necesar pentru studierea anumitor elemente lexicale sau a unor construcții gramaticale cu potențial expresiv. Faptul că virgulele lipsesc nu numai în această ediție de popularizare a liricii dorziene (singura integrală până acum), citată de noi și publicată la Sibiu în mai multe volume, ci și în alte antologii care includ poezia amintită (vezi * * *, *Să cântăm Domnului. Carte de cântări a Oastei Domnului*, ediția a XII-a, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2010, p. 229; Traian Dorz, *Spre Lumile Luminii. Antologie de poezii*, prefață: Maria Gabor, Editura „Traian Dorz”, Simeria, 2013, p. 141) ne determină să luăm în calcul posibilitatea de a fi existat și o variantă fără virgule a pasajului în discuție (cf. și Traian Dorz, *Din pragul veșniciei*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 1999, p. 158, unde virgula apare numai după *gândului* – nu și după *năier!* –, ceea ce se face din grupul nominal „năier / pe apa rugăciunii” o apozitie atributivă dezvoltată – cf. și *supra*). Având în vedere felul cum circula opera lui Traian Dorz mai ales înainte de 1989, este foarte posibil ca apropiații poetului care se ocupau cu dactilografierea manuscriselor să nu fi acordat importanța cuvenită acestei chestiuni, ba chiar, din varii motive, unii să fi intervenit în text, adăugând sau omițând inclusiv semne de punctuație.

²⁰ Am discutat despre o situație similară în studiul nostru „Adjectivul dulce în volumul *Osana, Osana*, de Traian Dorz”, în *Analele Universității de Vest din Timișoara*, seria științe filologice, 48, 2010, p. 57.

²¹ Vezi, de pildă, DLR, MDA, DEX, s.v.

²² Cf. Elena Ciobanu, „Unele aspecte ale formării numelor de meserii cu sufixe în limba română contemporană”, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al V-lea, redactori responsabili: Al. Graur și Mioara Avram, Editura Academiei, București, 1969, p. 24, unde se precizează că acest sufix „a creat derivate folosite mai ales popular și regional. Sufixul *-aș* a format puține nume de meserii în limba română. Acestea fac parte în primul rând din domeniul transporturilor pe ape cu mijloace rudimentare”.

¹⁴ Cf. Fulvia Ciobanu, „Adjectivarea substantivelor în limba română”, în *Studii și cercetări lingvistice*, 6, 1986, p. 474.

¹⁵ Idem, *ibidem*, pp. 474-475.

¹⁶ În acest sens, se pot consulta următoarele antologii tipărite în străinătate (chiar peste Ocean): Traian Dorz, *Cântări Nemuritoare. Culegere de poezii creștine*, [f.e.], [f.l.], [f.a.], p. 294 (cu un prim tiraj apărut înainte de 1980 și republicată ulterior), sau idem, *Poeziile Oastei Domnului*, ediție transcrisă și îngrijită de Ion Lupița, [f.e.], Canada, 2004, p. 570, precum și idem, *Din cele mai frumoase poezii – la a 70-a aniversare* (ediție completată), Editura „Traian Dorz”, Simeria, 2004, p. 74, unde – în secvența citată – substantivul *năier* apare izolat prin virgule.

¹⁷ Vezi * * *, *Gramatica limbii române. II. Enunțul*, pp. 625-627.

– o ipostază definitorie a eului poetic, privit de-a lungul „călătoriei” pe „valorile” vieții, dar și al celei interioare, integral asumate (căci ea facilitează cunoașterea de sine), întâmpinând (în suferință) incertitudinile, luptele și vicisitudinile existenței, aidoma corăbierilor aflați în larg, apostolilor din vechime ori martirilor de la începuturile erei creștine. Atras puternic și constant de chemarea la decizia de a părăsi (în căință deplină) starea de păcat, are revelația unică a jertfei de pe Golgota, prin care s-a restabilit legătura noastră cu Creatorul – Izvor al dragostei nemuritoare, singura în stare să restaureze complet ființa umană și să instituie din nou unitatea primordială om – Dumnezeu; în consecință, eul auctorial simte imboldul de a I se adresa în mod direct, năzuind să ajungă la clipa întâlnirii cu El (cf., de pildă, CNem 140, *E ceasul sfânt*; CÎnv 167, *Treci, timpule, mai iute!*; CE 143-144, *La ceasul întâlnirii*; CViit 129, *În Clipa Întâlnirii*; CViit 186-187, *La Țărnuțelul Întâlnirii*), în „Pragul Veșniciei” (CE 65, *Încarcă-ți amintirea*) – idee ce reprezintă, de altfel, cheia de boltă a creației lui Traian Dorz: „Îndurerat Izvor din Care / Iubirea Veșnică-a ieșit, / vâslesc pe mări involburate, / **luntraș**, de Chipul Tău vrăjit.” (CDin 161, *Îndurerat Izvor*). Versurile conțin, sintactic, tot un predicativ suplimentar cu sens calitativ („vâslesc [...] **ca luntraș / în calitate de luntraș**”).

Din seria sinonimică amintită face parte și derivatul *corăbier* (< *corabie* + sufixul *-ar*²³) „navigator, marinar pe o corabie, matelot; proprietar al unei corăbii”²⁴, identificat tot o singură dată în lirica dorziană: „Cum straja, dimineața, / închișii, liberarea, / **corăbierii**, portul, / flămânzii, ospătarea, // Cum luptătorii, slava / și cei viteji, cununa, / – să Te doresc, Iisuse, / pe Tine-ntotdeauna.” (CCm 174, *Mai mult decât...*). Structura întregii poezii mizează pe construcții comparative de inegalitate sau de egalitate, relevând (prin asocierea unor noțiuni complementare, care se implică reciproc) unicitatea „Armoniei Eterne și Divine” (CÎnv 45, *Nu-mi suspina, iubire!*), a dorului izbăvitor după Dumnezeu, ca punct maxim al stării de beatitudine (cf. CCm 17, *Dorul dorurilor mele*; CVEșn 19, *Să cadă solzii*; CBir 93-94, *Ce valuri mari*; CUit 86-87, *O, ce valuri m-amenință*; CE 184, *O, iată Țărnuțelul Fericit*; EP 26, *În mersul către Măine* ș.a.), conștientizat explicit de eul creator, într-un cuvânt, dorința comuniunii totale (și permanente) cu El.

*

După cum se poate observa din cele de mai sus, deși ocurențele derivatului *năier* (considerat, pe bună dreptate, un termen poetic prin excelență) în versurile lui Traian Dorz nu sunt deloc numeroase, analiza situațiilor în care el sau sinonimele lui apar (alături de alte lexeme înrudite semantic, unele – mai puțin cunoscute) dovedește faptul că toate antrenează, în text, mai ales accepții figurate și că, pentru a găsi echivalențe cât mai exacte și sugestive, poetul a apelat la diferite straturi ale vocabularului: „Așa cum s-a constatat de către cercetători avizați, rezervorul termenilor

regionali, populari și arhaici constituie resurse inepuizabile ale vocabularului poetic [...]. Trăsătura lor distinctivă este de ordinul expresivității: raportate la sinonimele lor obișnuite, ele învederează un randament stilistic superior, pe care poeții nu întârzie să-l pună în valoare.”²⁵. Se creează, astfel, o veritabilă serie sinonimică și un câmp semantic al acvaticului (care ar merita un demers analitic special, cu rezultate remarcabile, dat fiind că stă la baza construcției textuale a multora dintre creațiile ce constituie adevărate mărturisiri ale crezului artistic al autorului): „Interpretarea operei poetice nu se poate sustrage de la examinarea acestor factori de natură stilistică, prin convergența cărora cuvântul se transfigurează în imagine și dobândește putere de evocare și reprezentare.”²⁶.

Așadar, abordarea lingvistică nu trebuie niciodată ignorată „în interpretarea exactă și nuanțată a textului literar în general, a celui poetic, în special.”²⁷. După cum am arătat, aprecierea calităților expresive ale lui *năier* (și chiar ale sinonimelor sale) nu pot fi sesizate prin considerarea lor izolată în limbă, ci în asociere cu alte cuvinte cu care au trăsături comune din perspectiva sensului²⁸, deci, numai în interacțiune cu contextul. „Din tensiunea lui încolțește și în arșița lui se pârguiește făgăduința izbânzilor durabile ale **cuvântului poetic** [subl. aut.], menit să răzbată și să răpună vremea.”²⁹.

FLORINA-MARIA BĂCILĂ
Universitatea de Vest din Timișoara

Surse:

Blaga, Lucian, *Opera poetică*, cuvânt-înainte de Eugen Simion, prefață de George Gană, ediție îngrijită de George Gană și Dorli Blaga, Editura Humanitas, București, 1995.

CBir = Dorz, Traian, *Cântarea Biruinței*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.

CCm = Dorz, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.

CÎnv = Dorz, Traian, *Cântarea Învierii*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.

CVEșn = Dorz, Traian, *Cântarea Veșniciei*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.

²⁵ G. I. Tohăneanu, *Expresia artistică eminesciană*, Editura Facla, Timișoara, 1975, p. 36.

²⁶ Ștefan Munteanu, *Limbă și cultură*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006, p. 138.

²⁷ G. I. Tohăneanu, *Măiastra*, Editura Timpul, Reșița, 2000, p. 289.

²⁸ Cf. G. Ivănescu, „Limba poetică românească”, în idem, *Studii de istoria limbii române literare*, ediție îngrijită și postfață de Al. Andriescu, Editura Junimea, Iași, 1989, p. 160: „[...] valoarea poetică a acestor elemente se naște tocmai din opoziția lor cu termenii obișnuiți. Tot ce e deosebit de limbajul curent are o funcție estetică, adică produce o încântare. Rarul, neobișnuitul impresionează sufletul omenesc. [...] Valoarea poetică a unui cuvânt se stabilește, ca oricând e vorba de stabilirea unei valori în limbă (deci ca oricând e vorba de funcții), prin opoziție cu alte elemente ale limbii, ale sistemului lingvistic.”

²⁹ G. I. Tohăneanu, *Măiastra*, p. 281.

²³ Pentru varianta *-er* a sufixului *-ar*, vezi *supra*, nota 6.

²⁴ Vezi, de pildă, DA, MDA, DEX, s.v.; DAR I, s.v., îl consideră termen învechit.

- CViit = Dorz, Traian, *Cântarea Viitoare*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CDr = Dorz, Traian, *Cântări de Drum*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2006.
- CÎnd = Dorz, Traian, *Cântări Îndepărtate*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2004.
- CNem = Dorz, Traian, *Cântări Nemuritoare*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.
- [Dorz, Traian], *Cântări Nemuritoare. Culegere de poezii creștine*, [f.e.], [f.l.], [f.a.].
- CNoi = Dorz, Traian, *Cântări Noi*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CUit = Dorz, Traian, *Cântări Uitate*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CCnț = Dorz, Traian, *Cântările Căinței*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CDin = Dorz, Traian, *Cântările Dintâi*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2004.
- CE = Dorz, Traian, *Cântările Eterne*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CR = Dorz, Traian, *Cântările Roadelor*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2006.
- Dorz, Traian, *Din cele mai frumoase poezii – la a 70-a aniversare* (ediție completată), Editura „Traian Dorz”, Simeria, 2004.
- Dorz, Traian, *Din pragul veșniciei*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 1999.
- EP = Dorz, Traian, *Eternele poeme*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2010.
- LNS = Dorz, Traian, *Locurile noastre sfinte*, ediția a II-a, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2010.
- MT = Dorz, Traian, *Minune și Taină*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2006.
- Dorz, Traian, *Poeziile Oastei Domnului*, ediție transcrisă și îngrijită de Ion Lupița, [f.e.], Canada, 2004.
- Dorz, Traian, *Spre Lumile Luminii. Antologie de poezii*, prefață: Maria Gabor, Editura „Traian Dorz”, Simeria, 2013.
- * * *, *Să cântăm Domnului. Carte de cântări a Oastei Domnului*, ediția a XII-a, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2010.
- Referințe bibliografice:**
- Băcilă, Florina-Maria, „Adjectivul *dulce* în volumul *Osana, Osana*, de Traian Dorz”, în *Analele Universității de Vest din Timișoara*, seria științe filologice, 48, 2010, pp. 44-58.
- Băcilă, Florina-Maria, „Derivate cu prefixul *ne-* în lirica lui Traian Dorz: *nerăspuns și a necuprinde*”, în Emilia Parpală (coord.), *Comunicare, identitate, comparatism. Lucrările conferinței internaționale CIC2012, Craiova, 2-3 noiembrie, 2012*, Editura Universitaria, Craiova, 2013, pp. 40-49.
- Băcilă, Florina-Maria, „Substantivul *nehotar* în lirica lui Traian Dorz”, în *Filologie și bibliologie. Studii*, volum coordonat de Gheorghe Chivu, Alexandru Gafton, Adina Chirilă, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, pp. 79-94.
- Băcilă, Florina-Maria, „Valențe semantice ale adjectivului *alb* în volumul *Osana, Osana*, de Traian Dorz”, în *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*, editori: Oana Chelaru-Murăruș, Maria Cvasnii Cătănescu, Claudia Ene, Camelia Ușurelu, Rodica Zafiu, Editura Universității din București, București, 2011, pp. 39-45.
- Bulgăr, Gh., „Despre sensurile lui *adânc* în poezia lui Eminescu”, în *Limba română*, 6, 1958, p. 51-58.
- DAR I = Bulgăr, Gh., Constantinescu-Dobridor, Gh., *Dicționar de arhaisme și regionalisme. I*, Editura Saeculum Vizual, București, 2005.
- Ciobanu, Elena, „Categoriile semantice create de sufixul *-ar* în limba română”, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea, redactor responsabil: Al. Graur, Editura Academiei, București, 1962, pp. 143-154.
- Ciobanu, Elena, „Unele aspecte ale formării numelor de meserii cu sufixe în limba română contemporană”, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al V-lea, redactori responsabili: Al. Graur și Mioara Avram, Editura Academiei, București, 1969, pp. 17-35.
- Ciobanu, Fulvia, „Adjectivarea substantivelor în limba română”, în *Studii și cercetări lingvistice*, 6, 1986, pp. 473-486.
- CDER = Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu-Marin, Editura Saeculum I.O., București, 2001.
- DEX = * * *, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.
- DA = * * *, *Dicționarul limbii române*, tomul I, partea II (C), Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1940.
- DLR = * * *, *Dicționarul limbii române*, serie nouă, tomul V, litera *L, Li – Luzulă*, Editura Academiei Române, București, 2008; tomul VII, partea 1, litera *N*, Editura Academiei, București, 1971.
- DLRLC = * * *, *Dicționarul limbii române literare contemporane*, volumul al III-lea, *M – R*, București, Editura Academiei, 1957.
- DLRM = * * *, *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei, București, 1958.
- * * *, *Gramatica limbii române. II. Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005.
- Ionașcu, Ecaterina, „Sufixe *-ar* și *-aș* la numele de agent”, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, Editura Academiei, București, 1959, pp. 77-84.
- Ivănescu, G., „Limba poetică românească”, în idem, *Studii de istoria limbii române literare*, ediție îngrijită și postfață de Al. Andriescu, Editura Junimea, Iași, 1989, pp. 153-177.
- MDA = * * *, *Micul dicționar academic*, volumul I, literele *A – C*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001; volumul III, literele *I – Pr*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2003.
- Munteanu, Ștefan, *Limba și cultură*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006.
- NDU = Oprea, Ioan, Pamfil, Carmen-Gabriela, Radu, Rodica, Zăstroiu, Victoria, *Noul dicționar universal al limbii române*, ediția a II-a, Editura Litera Internațional, București – Chișinău, 2007.
- Radu, Gabriela, *Eneida – repertoriu lexical. Traducerea G. I. Tohăneanu*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011.
- Tohăneanu, G. I., *Cuvinte românești*, Editura Facla, Timișoara, 1986.
- Tohăneanu, G. I., *Dicționar de imagini pierdute*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995.
- Tohăneanu, G. I., *Expresia artistică eminesciană*, Editura Facla, Timișoara, 1975.
- Tohăneanu, G. I., *Măiastra*, Editura Timpul, Reșița, 2000.
- Tohăneanu, G. I., Bulza, Teodor, *O seamă de cuvinte românești*, Editura Facla, Timișoara, 1976.

CENTENAR TRAIAN DORZ (1914-1989)*

EU N-AM SĂ MOR

Eu n-am să mor din lume, mă voi preface-un steag purtat în lupta sfântă, arzând în fâlfăire, mă voi preface-o harfă, cântând și mai cu drag eroicul din jertfă, sublimul din iubire!

Mă voi preface-o cruce nălțată tot mai sus, o candelă de rugă, de veghe și-așteptare, o dără luminoasă pe urma lui Iisus, o proaspătă fântână mereu răcoritoare,

o trâmbiță cerească cu sunet deslușit și-o sabie de flăcări eroic mânăuită...
– că-n fiecare-i crezul prin care n-am murit și-n toate, veșnicia tot lui Hristos trăită.

Eu n-am să mor din lume, când va pieri ce par, nu mă căutați în groapă, în vis și-n amintire, – voi fi, mai viu ca astăzi, un fără-de-hotar îndemn spre conștiință, spre cântec și-nfrățire!

SE-NTOARCE PRIMĂVARA

Se-ntoarce primăvara în fiecare an și-ntăia primăvară tot mai adânc mi-o-ngroapă, dar Timpul care trece cu umbrel diafan spre Dulcea Primăvară dorita urmă-mi sapă.

Întoarce, Mână Sfântă, mai grabnic și mai calm în cartea vieții mele poemele nescrise și pana mea grăbește-o spre cel din urmă psalm cântat în fața Slavei cu porțile deschise.

Iar când opri-mi-vei Timpul în Maiul însoțit, dă-mi harfa ce mă cheamă de Dincolo de vreme, să-mi cânt, peste milenii de alt Tărâm trăit din altă amintire, eternele-mi poeme!

ETERNELE-MI POEME

Eternele-mi poeme nu-s astea de acum, acelea mă așteaptă de Dincolo de vreme; și n-am ajuns acolo, sînt încă tot pe drum, dar simt cum nerăbdarea le-ndeamnă să mă cheme.

Dorita Primăvară nu-i asta de April, deși, de orice dată, și-aceasta-i însoțită, deși mereu mă-ntoarce la anii de copil; – mai am o Primăvară și-Aceea-i cea dorită.

Nemuritoarea Harfă nu-i asta de acum, deși și-aceasta poate că uneori mai pare, deși pe câte-o coardă mai are-un sfânt parfum; – mai am o harfă și-aia mi-e cea nemuritoare.

De-aceea nu-s eterne poemele de-acum, deși mai au și-acestea ceva etern în ele, căci încă n-au ființa de Dincolo de drum, sînt încă tot dincoace, nu Dincolo de stele.

... O, da, va fi odată și Primăvara mea, și Harfa cea de aur, și mâna strălucită, și Sânul ce m-așteaptă
– și-atunci îmi voi cânta
Poemele eterne, în Slava Nesfârșită.

ÎMI PLACE CÂTEODATĂ

Îmi place câteodată să stau în cimitir, s-ascult prin șoapta frunzei și-a ierbii 'naintașii cum vin cu bucurie spre mine, șir cu șir, cum dragostea le-nvie privirile și pașii...

Și nu știu, din adâncul acestei scumpe gлии ori din atât de-adâncul și tainicului trecut, ori poate din adâncul iubirii mele vii se-ntoarce neamu-acesta cucernic și tăcut...

Știu cine odihnește sub cruce-n orice loc și-așa de-adânc prieten mă simt cu fiecare, simt inima bătându-i sub pajiștea de foc și glasul-i cum mă cheamă mai dulce și mai tare.

... Ce-apropiate astăzi sînt lumea mea și-a lor, cum n-ar fi fost vreo moarte și nici vreo despărțire, cum ar fi fost prezentul trecut și viitor, din ambele hotare, o unică trăire...

Un dor de veșnicie mă-ncearcă-atunci arzând, și-așa de grea-mi devine povara firii mele când fiecare-ntoarce Acasă aprinzând la geamul unei lacrimi lumina unei stele...

ACASA MEA

Acasa mea!... ce grai divin de dulce și fierbinte,
ce lacrimi și fiori îmi vin, când mi te-aduc aminte!
Am fost în mii de locuri moi, cât lumea-i de frumoasă,
dar nu-i niciunde ca la noi, în dulcea mea Acasă.

Acolo-mi arde curcubeu în orișice fereastră,
acolo soarele-i al meu și dragostea-i a noastră.
Acolo-i dulcele sărut, pe crucea întreită,
mai lung, mai moale, mai tăcut ca taina-nveșnicită.

Acolo-ntins pe-al ierbii sân, tot greu mi se-alină
și-adânc despovărat rămân în liniștea divină.
...De când tot merg și merg s-ajung și-amintea-mi tot aduce
un dor atât de greu și lung de-Acasa mea cea dulce!

... Am fost în mii de locuri moi, cât lumea-i de frumoasă,
dar nu-i niciunde ca la noi, în dulcea mea Acasă.

CE GRAI ADÂNC

Ce grai adânc au pentru noi
însemnele lăsate
de-ai noștri sfinți martiri-eroi
în urma lor,
prin toate!

Pe orice zid,
pe orice lemn,
pe orice colț de stâncă
e-un nume,
un răboj și-un semn
c-o taină-atât de-adâncă.

Când treci prin timp
și știi s-ascuți
o cale și-o fântână
– auzi ce-ți spun părinții mulți
din cer
și din țărână.

Un glas de clopot depărtat,
o toacă
ori o cruce,
ce timp și grai de mult uitat
aminte îți aduce...

Cum retrăiești într-un minut
ce mii de ani 'nainte
ți-au tot lăsat cei ce-au trecut
spre cer
și spre morminte.

Nu-i grai mai înțelept spre noi
ca cel ce ni-l lăsară
și-n lemn, și-n piatră-acești eroi,
și-n sus,
și-n jos
pe Țară.

„Glasuri ale amintirilor din anii luminoși ai copilăriei, glasuri de colind românesc și cântece de leagăn, glasuri de durere adâncă din funduri de temniță, glasuri de rugă fierbinte în așteptarea jertfei izbăvitoare, toate se strâng și răsună cu putere în poezia lui Traian Dorz, topite și transfigurate în focul credinței arzătoare, al nădejzii și dragostei de Dumnezeu.

Cu o simplitate de suflet copilăresc, dar și de martir, cuvântul se rostește curat și blând în lumina cerească a așteptării însetate a mântuirii, a întâlnirii față la față cu milostivul Domn Iisus. Și tocmai această simplitate a unui însetat de absolut dă versului lui Dorz puterea de a emoționa deopotrivă sufletele oamenilor de rând și pe cele ale intelectualilor credincioși. Forța mesajului său duhovnicesc

depășește valoarea expresiei estetice, așezându-l pe acest împătimit al credinței în rândul poezilor religioși trecuți prin cumplita gheenă a închisorilor din anii negri ai ateismului comunist, după Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr și ceilalți care au înălțat, asemenea lui, de după gratii, ruga lor către Domnul Izbăvitorul.”

ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA

„Câți poeți ca Traian Dorz nu au apostolit în deplin anonim satele Transilvaniei în vremi de restriști până ce au apărut dintre ei Coșbuc, Goga. Cuvine-se prinos de recunoștință acestor suflete ce sunt sarea pământului

într-un popor, în cazul de față, acestui confrate transilvan prin versul căruia au sporit binele și prinosul pe pământul românesc.”

IOAN ALEXANDRU

„Poetul Traian Dorz face parte din speța celor care au crezut până la capăt în puterea rugăciunii și a poeziei de-a recrea lumea, de-a recrea un spațiu sacru, în care să trăim bucuriile creștine în liniște, cântare și psalmodiere a bunătații divine. Prin opera sa, el rămâne nu numai poetul Oastei Domnului, ci și unul dintre cei mai prodigioși autori de literatură religioasă, opera lui numărând câteva mii de pagini de poezii, dar și de meditații creștine, toate ilustrând imaginea unui sensibil și delicat poet al literaturii veacului trecut.”

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

***TRAIAN DORZ** s-a născut la 25 decembrie 1914, în satul Râturi (azi, Livada Beiușului), județul Bihor.

La vârsta de 16 ani, aderă la „Oastea Domnului”, mișcare religioasă inițiată de preotul Iosif Trifa la Sibiu, în 1923, având drept scop renașterea spirituală „a Bisericii noastre [Ortodoxe – n.n. F.-M.B.] și saltul calitativ moral, cultural și social în Hristos, al poporului nostru” (Traian Dorz, *Hristos – mărturia mea*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2005, p. 260). De prin 1933 începe să scrie poezii de

factură mistică, pe care le trimite spre publicare la Centrul „Oastei Domnului” din Sibiu. Începând din 1934, Dorz devine colaborator apropiat al preotului Trifa, iar un an mai târziu îi apare primul volum de versuri, intitulat *La Golgota*. Continuă să scrie și să publice în libertate până la sfârșitul lui 1947, când este arestat de Securitate. Cu foarte puține întreruperi, a petrecut 17 ani în închisorile comuniste, acuzat fiind pentru apartenența sa la mișcarea „Oastea Domnului” (organizație ce fusese scoasă în afara legii), pentru activitatea intensă și bogată în cadrul acesteia, pentru implicarea în coordonarea ei la nivel național, pentru scrierea, posesia și răspândirea de materiale religioase neautorizate. În ciuda condițiilor de detenție, a repetatelor arestări, anchete, percheziții, amenințări, amenzi etc., Traian Dorz creează sute și mii de poezii, deschizând lunga serie a *Cântărilor Nemuritoare*; cele mai multe au fost puse pe note și constituie un veritabil tezaur muzical al asociației „Oastea Domnului”, însă ele au ajuns să fie cunoscute și de către membrii altor confesiuni creștine. În perioada regimului comunist, volumele sale au putut circula (în clandestinitate) numai sub formă dactilografiată sau copiate de mână, iar o parte dintre versuri au văzut lumina tiparului în străinătate, prin bunăvoința unor creștini care au apreciat talentul creator, spiritul profund religios și vocația de „misionar laic” a acestui poet român. Traian Dorz a trecut la cele veșnice la 20 iunie 1989, în localitatea natală. După 1990, multe dintre scrierile lui (poezii, memorii sau meditații) au fost publicate în țară, la edituri precum „Oastea Domnului” din Sibiu sau „Traian Dorz” din Simeria.

Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” Bozovici

ELEVII PREMIAȚI LA OLIMPIADELE ȘI CONCURSURILE ȘCOLARE JUDEȚENE ȘI NAȚIONALE, ANUL ȘCOLAR 2013-2014

TIC

TURCULESCU SAMUEL IX – I (I) – s-a calificat pentru faza națională de la Satu-Mare;

MARIN NICU DANIEL X – I (II); STROCA ANDREI X – I (III)

FIZICĂ

ȘTEFAN ANA XII – I (I)

LB. FRANCEZĂ

IANCU MARA TIMEA XI – U (II)

CHERA PATRICIA XII – U (III)

GEOGRAFIE

CIORTUZ DANA XI – U (I) – s-a calificat pentru faza națională de la Bacău

FOTBAL

Echipa de fotbal a Liceului „Eftimie Murgu”
Bozovici (II)

ȘAH

BIHOI IONUȚ XII – I (I)

ISTORIE

IANCU MARA TIMEA XI – U (I) – s-a calificat
pentru faza națională de la Baia Mare;

IANCUȚA IASMINA IX – U (II); OFȚA IOȚIANA
X – U (III)

PÎRCIU PAVELINA X – U (III); MARIȘESCU
CRISTIAN DENIS XI – U (M)

JURA ISABELA XI – U (M); JURCA SAMUEL
XII – U (M)

MATEMATICĂ

ȘTEFAN ANA XII – I (III) – s-a calificat pentru
faza regională „Traian Lalescu”, Timișoara

CONCURSUL „TINERII DEZBAT” (inter-
disciplinar), etapa regională, Timișoara

STROCA ANDREI X – I

IANCU MARA TIMEA XI – U

VLĂDULESCU CRISTINA XI – U

CICLUL GIMNAZIAL**LB. FRANCEZĂ**

PASCARIU ANDA CRISTINA VII (I) – s-a
calificat pentru faza națională de la Târgu-Mureș, unde a
primit mențiune și premiul special din partea francofoniei

LB. ROMÂNĂ

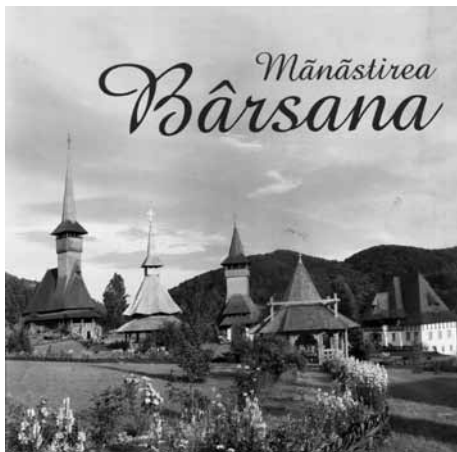
**CONCURSUL „UNIVERSUL CUNOAȘTERII
PRIN LECTURĂ”**

PASCARIU ANDA CRISTINA VII (I) – s-a
calificat pentru faza națională de la Galați

IMPRESII DE LA OLIMPIADA DE ISTORIE – FAZA NAȚIONALĂ, BAIJA MARE, 2014 –

Spre marea mea încântare, dar și surprindere, anul acesta, destinul mi-a deschis o direcție complet nouă și, din nefericire, prea puțin explorată până atunci. Astfel, în urma unei decizii luate într-o pripă fantastică, sub influența unui moment revelator, am ajuns să particip pentru întâia oară la faza județeană a olimpiadei de istorie, reușind, sub îndrumarea profesorului meu Pavel Negru – ale cărui metode de așternere a discursului de la clasă mi-au alimentat micile scânteii de pasiune pentru istorie, ce datează încă din școala generală –, să avansez în etapa finală, cea la nivel național, care mi-a oferit unica oportunitate de a merge în mioriticul ținut al Maramureșului, la Baia Mare. Capitulând în

fața olimpiadei de limba franceză, cu care eram deja familiarizată, am ales necunoscutul pentru a experimenta lucruri inedite în condițiile în care lunile mele de ședere în acest liceu descresc într-un ritm alarmant și ar putea fi ultima mea ocazie de a lua parte la o competiție de o asemenea anvergură.

Cele patru zile petrecute în Baia Mare au fost, fără îndoială, o ocazie perfectă de a-mi schimba ușor concepția despre ce înseamnă istoria, dar și o motivație solidă de a studia mai intens și la un nivel mai înalt această materie care se transformă treptat în pasiune.

Înainte de toate, deși toposul gândit, capitala ținutului moroșan, nu a fost un prilej de maximă exaltare

pentru suflete dornice de a susține acest concurs într-o atmosferă profund istorică, totuși, pentru un ochi ager, Baia Mare a trădat un contrast puternic între amprenta habsburgică, reflectată îndeosebi prin construcțiile centrului vechi, și latura socialist-comunistă a ei – oraș puternic industrializat și poluat, dovadă vie stând Săsarul, râul local, veșnic colorat în cele mai bizare nuanțe, precum și clădirile ce stau ca mărturie ale stilului arhitectonic megaloman specific acelei ere aparent încheiate acum o bună bucată de vreme, dar cu anumite repercusiuni chiar și în prezent.

Totuși, Baia Mare se remarcă prin excelență la alte capitole. De pildă, aspectul orașului întrece orice aglomerație urbană de talie medie, fiind chiar cel mai curat oraș din România, datorită dedicării pline de entuziasm a primarului și a consiliului local. Organizarea nu a prezentat nicio lacună demnă de luat în considerare, tratându-ne ca pe niște adevărați istorici, critici, filosofi, intelectuali, în general, de vază. Amabilitatea de care m-am lovit cu o incomensurabilă bucurie a reconfirmat părerile mele cu privire la caracterul și firea deschisă și sinceră a ardelenilor, mai precis, a maramureșenilor. Toate acestea au compensat răzbunarea primăverii, care a decis să ne priveze de prea multă seninătate pe cer, încercând să ne testeze abilitatea de a o ignora spre a avea în vedere esențialul.

Explorarea nordului țării a fost, probabil, punctul forte al acestei expediții. În primul rând, am văzut altfel de lăcașuri de cult, deși propovăduitoare ale aceleiași credințe, și anume Mănăstirea Bârsana, un complex fantastic de biserițe din lemn cu un aer rustic, și, mai ales, un altfel de lăcaș de odihnă veșnică a sufletelor, faimosul cimitir de la Săpânța, care demonstrează că trecerea în neființă e doar o etapă obligatorie în această lungă călătorie a noastră intitulată sugestiv „viață” și ar trebui tratată cu un strop micuț de umor. Iar, pentru a respecta și tema olimpiadei, o vizită la Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighetul Marmăției era imperios necesară. Cu această ocazie, mi-am întărit toate convingerile net respingătoare față de doctrina marxist-leninistă și mă bucur că am putut fi atât de aproape

de acea perioadă cruntă a secolului al XX-lea și în acel edificiu care ne-a răpit sute de oameni de valoare, printre care Constantin I. C. Brătianu sau Iuliu Maniu.

În altă ordine de idei, deși îmi era mai teamă ca oricând de plecarea într-un ținut străin alături de oameni complet noi, experiența s-a dovedit mult mai reușită decât ar

fi putut să prevadă conștiința mea supraîncărcată de emoții și plină de convulsii lăuntrice. Pe lângă schimbarea viziunii despre rolul istoriei în pregătirea academică, dar și în viața cotidiană a oricărui român, mi s-a schimbat într-o măsură considerabilă și filozofia cu privire la alte aspecte ale vieții. Reorientarea în ceea ce privește studiile universitare este unul dintre beneficiile majore, după propria părere, ale acestei metamorfoze a viziunii mele. De altfel, eradicarea fobiei de necunoscut este un altul, care îmi va folosi aproape în orice acțiune voi încerca să întreprind de acum încolo.

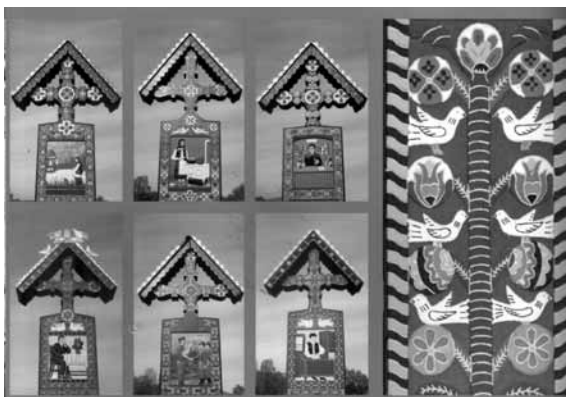
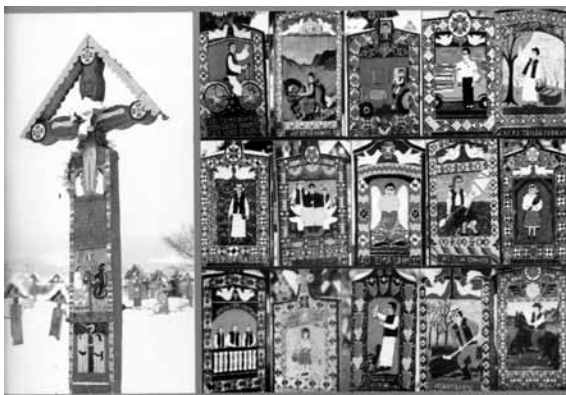
Desigur, voi rememora cu cel mai mare drag nopțile petrecute în superbul hotel care-mi poartă și unul din prenume, Mara, alături de copii din toate provinciile istorice ale țării, de toate vârstele, dar totuși cu pasiuni și interese izbitor de similare cu ale mele, nopțile lungi, pline de dezbateri pe teme atât elevate, cât și infantile, de la strategiile militare ale mareșalului Antonescu până la impactul celui mai mare hit al momentului. Iar jocurile pe care le făceam în fiecare seară când ne adunam într-un număr considerabil într-o cameră sau în holuri ne-au făcut să uităm de orice sâmbure de competiție și să legăm prietenii care până acum persistă datorită relațiilor strânse stabilite și, ulterior, consolidate, sper eu, de lungă durată.

În concluzie, experiența acestui „voiaj” m-a făcut să cunosc oameni deosebiți, mi-a adus oportunități de existență cărora nici nu știam, mi-a deschis uși la care nici nu mă gândeam să bat și a dezvoltat în mine o dorință arzătoare de a

depune orice efort necesar pentru a atinge o performanță și de a tinde spre o îmbogățire sesizabilă a oricărui tip de bagaj intelectual.

MARA TIMEA IANCU

elevă, Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” – Bozovici

LECTȚIA DOMNULUI ÎNVĂȚĂTOR IOSIF OLEVSCHI

Învățătorul Iosif Olevschi
cu autorul acestui articol în
brațe, iunie 1945

Care dintre noi, cei care am buchisit primele litere, cei care am învățat a scrie și a socoti într-o școală rurală, într-o școală de la țară, nu ne amintim cu evlavie, cu sfințenie și cu profund respect de Doamna învățătoare sau de Domnul învățător care ne-au pus pentru prima dată creionul în mână? Cred că, asemenea lui Sadoveanu, fiecare dintre noi avem în minte câte un Domn Trandafir, dascălul exemplar dintr-un sat uitat de lume și de inspectorii școlari, sau, ca Octavian Goga, ducem cu noi în inimă câte o Doamnă Dascăliță, care, pe lângă știința de carte, ne-a alinat și durerile sufletești.

Și eu îmi amintesc cu admirație și respect de unul dintre dascălii din satul meu – Gârbovăț –, Domnul Olevschi, bucovinean după mamă și locul nașterii, de origine poloneză după tată, prigonit la sfârșitul războiului, în anul 1944, din locurile sale natale de ocupanții sovietici și pripășit pe meleagurile bănățene. Înalt, frumos, prietenos, inteligent, cu un ușor accent bucovinean, era pătruns de un profund atașament față de glia românească. Fiind vecin cu el, deși nu eram încă de vârstă școlară, mă lua în fiecare zi la școală împreună cu sora mea mai mare, elevă în clasa Domniei Sale. Mi-l amintesc și acum, predând la geografie hotarele României, în anul 1946-1947, ultimul an școlar în care mai putea vorbi liber, cât de frumos a prezentat Basarabia și Bucovina, rupte din trupul țării, spunându-ne:

– *Uitați-vă, copii, România este îmbrățișată de o fată frumoasă care a fost până acum doi ani a noastră – Basarabia –, care-și scaldă poalele în Dunăre și Mare și își sprijină capul – Bucovina – pe România, și-i plâng ochii în Prut și Nistru!*

Am dorit să readuc în memoria celor care l-am cunoscut pe Domnul învățător Olevschi, puțini la număr încă în viață, dar mai ales a celor care nu l-au cunoscut, pentru că mintea și inima mea îmi spun, stimați colegi întru dascălie, că ar trebui să le predăm și noi copiilor noștri, la lecțiile de geografie, de istorie sau la oricare lecție, asemenea bucovineanului-basarabeian cu sânge polonez, Domnul Olevschi, că Basarabia și Bucovina sunt provincii românești aflate vremelnic sub stăpânire străină. Este nevoie să le spunem deschis, să le insuflăm copiilor noștri că aceste românce frumoase – Basarabia și Bucovina – trebuie să revină în Europa, alături de mama lor – România. Dar, pentru a ajunge aici, și România trebuie să manifeste față de ele – fetele sale – sentimente

de mamă bună și nu de mamă vitregă, iar această lecție trebuie să le fie predată de noi, dascălii, zi de zi, oră de oră, copiilor și tinerilor de azi.

Îmi amintesc, de asemenea, ce ne-a spus Domnul învățător Olevschi în prima zi de școală a anului 1948, în 8 sau 9 ianuarie, după Bobotează și Sfântul Ion, la terminarea vacanței de iarnă (ultima vacanță oferită elevilor de sărbătorile Crăciunului). Domnul învățător a intrat în clasă abătut, trist, contrar felului său de a fi, adresându-ne următoarele cuvinte:

– *Copii, deschideți cartea la prima pagină și rupeți-o!*

Apoi, a continuat cu aceeași tristețe în glas:

– *Rupeți, copii, și foaia a doua din carte!*

Cele două file ale cărții de citire, după cum știți Dumneavoastră, cititorii de vârsta mea, sau vă imaginați voi, cititorii mai tineri de 72-73 de ani, reprezentau: prima – portretul M.S. Regele Mihai, tânăr și frumos, iar a doua – portretul Reginei-Mamă Elena. Faptele redade de mine s-au întâmplat la nici două săptămâni de la dramatica zi a României 30 decembrie 1947, zi în care, cu pistolul la tâmplă pus de Petru Groza și de generalul sovietic Vișinski, M.S. Regele Mihai a semnat forțat abdicarea, sub amenințarea asasinării a mii de studenți protestatari din București.

După ce toți copiii au rupt cele două pagini cu mare părere de rău, pentru că ne plăceau mult cele două portrete frumoase, fără a înțelege atunci de ce trebuia să facem acest lucru (în anul 1947, în Gârbovăț existau numai două aparate de radio), Domnul învățător Olevschi, cu vocea tremurândă în continuare, ne spune:

– *Copii, deschideți cărțile la pagina... (posibil 37) și rupeți și această filă!*

Această filă cuprindea harta României Mari.

După ce am rupt această filă, învățătorul nostru, cu lacrimi în ochi, ni s-a adresat cu următoarele cuvinte, pe care noi, la acea vârstă, nu le-am înțeles:

– *Copii, vedeți, aceste fete frumoase care își scaldă poalele în apa mării și stau cu capul aplecat pe rotundul țării nu mai sunt ale noastre.* Iar din ochii atât de luminoși ai Domnului învățător Olevschi au pornit două lacrimi, pe care și le-a șters discret, după care a trecut la lecția nouă.

După mai mulți ani, fiind elev de liceu, cu alte vederi și alte înțelegeri, în vacanțe, având mai multe stări de vorbă cu Domnul învățător, în lungi discuții cu Domnia Sa, am înțeles marea dramă pe care a trăit-o, în acele zile, Domnul Olevschi alături de întreaga Românie.

P.S. În anul 2008, participând, la Chișinău, la festivitatea înființării, în urmă cu 80 de ani, de către statul român, a primei instituții de învățământ superior din Basarabia, aflată în interiorul Patriei-Mamă, în România Mare, în cuvântul meu de salut din partea Academiei Române, am povestit auditoriului prezent la festivitate lecția

învățătorului Olevschi. Imensa majoritate a participanților aflați în sala Teatrului Național, universitari din Chișinău, dar și din multe centre universitare din Basarabia, din România și din alte țări, m-au aplaudat frenetic, iar circa

10% – rusofonii – m-au fluierat. Asta-i viața: nu ne mai întâlnim, din fericire, cu unanimitatea!

Acad. PĂUN ION OTIMAN

COLONELUL MARCU ROTARIU DIN PRIGOR. SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ

Copil fiind, mi-am petrecut cele mai multe vacanțe în Orșova Veche, orașul meu natal, la bunicii dinspre mamă, bunicul fiind protopop acolo. După moartea sa, bunica mea s-a mutat în casa finei ei, o bătrânică văduvă, Sofia Rotariu. Toți o știau, așa cum o strigam noi, copiii, ca maica Sofi. De la ea am aflat, pentru prima dată, de colonelul Marcu Rotariu. Într-una din camere, pe perete, era o reproducere mărită după fotografia alăturată. Era pe la sfârșitul anilor cincizeci; eu, copil fiind, nu am știut să cer amănunte despre el. Am înțeles că soțul ei, Teodor Rotariu, originar din Prigor, a fost rudenie apropiată colonelului (nepot). După decesul Sofiei Rotariu, au ajuns la mine, printre altele, și cele două fotografii vechi ale lui Marcu Rotariu, probabil singurele care mai există. Mi-am propus doar să schițez figura acestui almăjan, deoarece informațiile cu privire la viața și cariera sa militară sunt foarte sărace.

Marcu Rotariu s-a născut în comuna Prigor. În documentele și sursele scrise avute la dispoziție nu se cunoaște anul nașterii sale; s-ar putea afla din registrul de stare civilă, cel mai probabil din perioada 1810-1820, dacă mai există în arhiva veche a bisericii. Părinții sunt Andrei și Stanca. Informația aceasta, precum și anul și locul morții sale sunt scrise pe spatele fotografiei de mai sus. În lipsa unor surse scrise sau documente, nu putem face decât presupuneri privind copilăria și adolescența sa. Bănuim că școala primară a făcut-o în satul natal, iar liceul, cel mai probabil, la Caransebeș. Ce știm cu certitudine este că a îmbrățișat cariera militară. Prima informație scrisă ne arată că a făcut parte din Regimentul 13 Grăniceresc Româno-Banatic, înființat la 1838; regimentul a participat, în timpul Revoluției de la 1848, cu câteva batalioane la luptele din Ungaria, Serbia, Italia, precum și în unele localități din Banat. Marcu Rotariu a participat la lupte pe frontul din Italia, ca adjutant al regimentului, cu gradul de căpitan. În anul 1856 a fost decorat cu Medalia de aur pentru vitejie (1). A mai fost decorat cu Medalia Casei de Hanovra și cu Medalia Comemorativă a Papei (2). Cât despre regiment, pe scurt, acesta era organizat în 12 companii; compania a treia avea sediul chiar la Prigor (3).

În anul 1859 este numit comandant al Corpului de Serezani al Regimentului de Graniță nr. 13, având gradul de maior (4). Serezanii erau grăniceri călare care efectuau misiuni de patrulare și cercetare. Ascensiunea sa în cariera militară are un curs normal, ajungând până la

gradul de colonel, fiind totodată și avansat în funcție. La 4 aprilie 1865 este avansat la gradul de locotenent-colonel și numit Comandantul Pieței din Orșova. La 22 martie 1866 este decorat cu Ordinul Casei de Hanovra clasa a II-a și este numit comandantul Băilor Herculane, an în care are loc și vizita împăratului Franz Iosif în trecere spre Orient; este prezent, alături de alte oficialități, la sosirea sa în gară la Orșova (5). În anul 1873 primește Medalia Comemorativă de Război și este înaintat la gradul de colonel. În 31 octombrie 1872 se desființează Regimentul de Grăniceri Nr. 13 Româno-Banatic, ca, pe 1 noiembrie al aceluiași an, să se transforme în Regimentul de Infanterie Nr. 43.

Marcu Rotariu se stinge din viață la Orșova, în anul 1875. A fost înmormântat în cimitirul din oraș, dar nu știu dacă, la strămutarea Orșovei, rămășițele sale pământești au fost mutate în noul cimitir. Ca o recunoaștere a rolului jucat în istoria locală, o stradă din Orșova Veche i-a purtat numele. Îmi aduc aminte de această stradă, deoarece era foarte aproape de casa unde au locuit bunica mea și Sofia Rotariu; strada colonel Marcu Rotariu făcea legătura între cea numită Principală și strada Traian în dreptul clădirii neterminată de pe Principală, clădire cunoscută sub numele de Baia Comunală, deși niciodată nu a funcționat ca baie publică. Din păcate, puțini orșoveni și chiar prigoreni mai știu cine a fost Marcu Rotariu.

Colonelul Marcu Rotariu merită un loc în galeria personalităților Prigorului și Almăjului și cred că autoritățile locale din Prigor ar putea pune o placă comemorativă pe casa unde s-a născut sau în alt loc din comună cu ocazia împlinirii a 140 de ani de la moartea sa, în anul 2015.

1. *Regimentul de graniță Româno-Bănățean Nr. 13*, www.caransebes.ro/istorie/Regimentuldegranita/.
2. Pavel Panduru, *Monografia localității Prigor*, Editura Timpul, Reșița, 2000.
3. *Cronica istorică a Almăjului*, după preot Coriolan Buracu, Făgăraș, 1939.
4. Icoana Budescu, *Dalboșeț – studiu monografic*, Editura Timpul, Reșița, 2007.
5. Coriolan Buracu, *Din istoria Banatului Severin*, Caransebeș, 1932.

PAVEL GEȚIA

MUZEUL „ALMĂJUL” DIN ȘOPOTU-VECHI

Colecțiile de obiecte, autentice, de arheologie, etnografie, documente de arhivă, manuscrise și carte veche fac parte modestă din prețiosul tezaur al spiritualității românești, trezind ecouri profunde în inimile noastre, în amintirile noastre. Ale noastre și ale altora. Ale tuturor acelorora cărora le sunt dragi și care se reîntorc cu gândul, pentru o clipă măcar, la vatra străbună, la casa copilăriei, la „soba mare”, unde deasupra mesei trona icoana Maicii Domnului sau cea a Mântuitorului, la mâinile trudite ale bătrânilor noștri, din ce în ce mai puțini, cei care le-au creat și le-au păstrat cu sfințenie peste veacuri.

Le-au creat și le-au păstrat pentru noi, cei de azi. Noi însă uităm de ele, trecem pe lângă ele cu nepăsare, fără să ne dăm seama că înseamnă existență, continuitate, tradiție. Ele fac parte din opera nepieritoare a unui popor încercat în timp, un popor din rândul căruia s-au ridicat o serie de anonimi ai satelor noastre, creând, peste veacuri, arta populară tradițională. Acum, după multă vreme, ne dăm seama de inestimabila lor valoare și încercăm să salvăm ce se mai poate salva. Scormonim prin lăzile de zestre, scotocim prin podurile caselor, urmărim curățenia de primăvară an de an, când se aruncă la gunoi „lucrurile vechi” și recuperăm din tezaurul tradiției românești.

Acțiunile noastre și ale oamenilor de suflet care, cu voie sau fără voie, încă le-au păstrat și care doresc, ca și noi, ca ele să facă obiectul unei colecții de anvergură ca să poată fi expuse, să le conservăm pentru vremurile care vin peste noi ca tăvălugul, s-au concretizat cu multe eforturi. Să le ocrotim, să le restaurăm, să le expunem în spații special amenajate, după care să putem admira ceea ce este caracteristic civilizației și culturii noastre populare tradiționale.

Ideea instituționalizării unui muzeu al Almăjului a fost o sarcină autoimpusă încă de acum peste 40 de ani,

dar eforturile au fost răsplătite abia în zilele noastre. Prin inaugurarea Muzeului „Almăjul” din Șopotu-Vechi, s-a făcut primul pas în lungul drum al conservării potențialului arheologic și etnografic al zonei, aceasta nefiind cercetată sistematic decât în perioada interbelică, de echipele lui D. Gusti din cadrul Institutului Social Banat-Crișana. În urma acestor investigații (mai mult de ordin social) a fost înjghebat Muzeul „Astrei” din Despărțământul Bozovici, încredințat spre administrare vrednicului preot-martir Isosif Coriolan Buracu, fiu al Almăjului.

Întreaga colecție a muzeului s-a împrăștiat într-o perioadă critică pentru Almăj, multe dintre piesele rare, unele inedite, care făceau obiectul expozițiilor, fiind duse în unele capitale europene (Buda sau Viena), altele – însușite de diferite persoane particulare, mai ales monedele vechi, care erau expuse în număr destul de mare. Acum, noi trebuie să ne scriem istoria vizitând și cercetând arhive și muzee din străinătate pentru a ne dovedi existența și continuitatea pe aceste meleaguri.

Au existat și alte tentative de organizare a unor astfel de colecții de etnografie, mai ales cele inițiate de dascălii satelor noastre, așa cum a fost Muzeul școlar din Rudăria, organizat de inimosul dascăl Alexandru Dinu. Astăzi, asemenea încercări reușite au avut loc la Bănia, Rudăria și Borlovenii-Vechi, unde s-au amenajat bogate colecții de etnografie în localurile din școală. Cinste dascălilor din aceste școli!

Muzeul „Almăjul” a fost deschis oficial la 26 martie 2011, în prezența P.S. Lucian, episcopul Caransebeșului, a P.S. Nicodim, episcopul Severinului și Strehaiiei, alături de un sobor de preoți din protopopiatul Băile Herculane, dar nu numai, urmați de peste 200 de săteni care au participat la sfințirea muzeului. Sălile destinate expozițiilor au devenit neîncăpătoare. Glasul ierarhilor străbătea până

departe, astfel încât lumea, care nu mai conținea să vină, a trebuit să asculte cuvântul P.S. Lor din stradă. Răspunsurile la slujba de sfințire le-au dat preoții noștri, adunați ad hoc într-un cor de suflet.

Muzeul „Almăjul” din Șopotu-Vechi este pus la dispoziția publicului dornic să-și amintească de copilărie, de strămoși sau pentru ca cei mai tineri să-și formeze imaginea înlocuirii ciocanului de piatră cu cel pneumatic, să observe râșnița de mână în formă evolutivă până la moara care o leagă la curentul electric și pornește automat. Aș putea da multe asemenea comparații cu piesele expuse. Mă voi opri la o întâmplare petrecută „răsalaltăieri”.

În vara anului 2011, când lucram la amenajarea sălilor expoziționale, în zonă se afla un grup de tineri liceeni format din americani, chinezi, jamaicani, unguri sosiți în Almăj printr-un proiect care viza Cheile Nerei. Le-am explicat, prin translatorul lor, că muzeul nu este de vizitat, dar au insistat să-l vadă așa cum era la ora respectivă. Până la urmă am acceptat, fiind convins și de conducătorul grupului, care motiva vizita prin umplerea unui gol ivit în programul lor. Undeva, într-un colț, aveam agățată o „lampă de grindă” și m-au întrebat:

– Ce-i aia?

Le-am răspuns mai pe înțelesul lor că este un corp de iluminat. Atunci, unul dintre ei s-a apropiat mai tare de lampă și l-a întrebat pe translator:

– Unde-i cablul pentru priză?

Abia atunci mi-am dat seama că ei nu aveau nici 18 ani și nu aveau de unde să audă așa ceva, dar să vadă o lampă cu petrol! Le-am explicat mai pe-ndelete mecanismul funcționării, ascultând o adevărată lecție de istorie.

Spațiile expoziționale sunt repartizate unei săli de etnografie, alteia de arheologie și uneia dedicate bisericii străbune.

Sala de etnografie cuprinde piese de îmbrăcăminte și încălțăminte din costumul popular almăjan, obiecte de

uz casnic, scule folosite în atelierile de tâmplărie, rotărie, fierărie, cojocărie sau cizmărie. Unele dintre ele sunt păstrate impecabil, peste altele vremea și-a pus amprenta.

Sala de arheologie are piesele expuse în șase dulapuri-vitrină, care cuprind exponate reprezentând mai toate perioadele istorice, începând de la „cultura de prund” până la cel de-al Doilea Război Mondial. Ca piese reprezentative amintesc râșnițele, mai multe la număr, pe care le-am așezat într-o cronologică transformare în timp: de la râșnița de mână, primitivă, de tip celto-dacic, la râșnița cu mâner circular – rotativă – sau la cea de tip greco-roman, de formă tronconică, unicat pentru Valea Almăjului. Perioada romană este oglindită prin materiale de construcție: cărămizi, țigle, conducte „hipocaust”, pavaj pentru pardoseala băilor și multă ceramică fină.

Sala dedicată bisericii străbune surprinde prin mulțimea cărților vechi de cult (1746-1830), a unor manuscrise (chirilice), registre și protocoale bisericești, dipticul ierarhilor Episcopiei Caransebeșului (un fel de pomelnic), cruci de lemn, un prescurier sigilar foarte vechi; într-o vitrină aparte sunt așezate câteva dintre obiectele care i-au aparținut episcopului dr. Iosif Traian Badescu, primul episcop bănățean al Eparhiei Caransebeșului, născut la Șopotu-Vechi în 15 mai 1858, însoțite și de fotografii de epocă ale familiei Badescu (portrete inedite ale ierarhului almăjan). Așezate aparte, sunt foarte interesante colecțiile de calendare bisericești și culturale apărute între anii 1900 și 1948:

Calendarul Românului, Calendarul Astrei, Calendarul Plugarilor, Calendarul România Mare, Calendarul Dacia Traiană, Almanahul „Dacia” (1922) sau Almanahul Banatului (1929).

Colecția de icoane pe sticlă foarte veche – unele dintre lucrări suportă greu patina timpului – numără peste 60 de exponate care provin din trei zone: în prima linie sunt cele din zona Aradului (Ineu, mai precis), în care predomină culoarea albastră în redarea scenelor biblice,

apoi câteva din zona Șasa, cu puternică influență olteană în iconografia pe sticlă, și cele din zona Almăjului, mai bine zis din atelierile unor iconari țărani din Gârbovăț sau din Lăpușnicu-Mare. Toate sunt într-o stare de conservare bună, așa că se poate face oricând un studiu științific al anonimilor iconari de la țară.

Pentru anul acesta este în curs de amenajare camera de dormit a almăjanului: două paturi cu „strujac”, între ele o masă, deasupra căreia atârnă o „lampă de grindă”, la paturi două „clupi” (rabatabile pentru mărirea spațiului de dormit), lângă ele leagănul cu sfoară pentru copii, războiul de țesut, prăjina cu „toale” atârnată de tavan, melița,

piepteni de lână, furca de tors, sucala pentru făcut țevile de la suveica de țesut. Aproape de cuptor se va găsi „țăstul” pentru pâine.

În timp, dacă spațiul exterior va permite, vor fi expuse unelte, mașini agricole și instalații țărănești: pluguri vechi, grape, care, prese de strors struguri, instalația de potcovit vacile, instalația de moară la apă etc.

Fără îndoială că este nevoie de timp și de răbdare. Cu toate acestea, suntem mereu gata a primi oaspeți care să petreacă măcar o clipă din copilărie coborând la „obârșie”.

Prof. GHEORGHE RANCU-BODROG

CORURILE DIN BOZOVICI ȘI DALBOȘEȚ LA BUCUREȘTI – 1906

Serbările naționale de la București din septembrie 1906 reprezintă un moment unic de trăire și simțire românească la începutul secolului al XX-lea. La marea sărbătoare culturală au fost invitate Reuniuni de cântări și muzică de pe întreg teritoriul locuit de români. Au fost invitate 26 de formații corale, cu aproximativ 1700 de coriști. Numai din Banat și Crișana erau invitate 12 coruri cu 800 de membri, aproape jumătate din total. Acest aspect vorbește despre amploarea fenomenului cultural coral din Banat la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Pentru deplasarea bănățenilor la București s-a format un tren special pe ruta Timișoara – București, vineri, 25 august / 7 septembrie 1906, care a plecat dimineața la ora 10 și a ajuns seara în București. Din păcate, două dintre cele mai puternice coruri – cel din Chizătău și cel din Reșița – nu au putut face deplasarea la București, din cauza piedicilor puse de autorități.

Din Valea Almăjului, corurile de la Bozovici și de la Dalboșeț au primit invitație pentru serbările de la București. Almăjenii au pornit spre gara din Iablanița cu căruțele. Acolo nu au mai așteptat trenul special și au urcat în trenul obișnuit Timișoara – București.

Reuniunea de cântări din Bozovici – Dalboșeț, cor mixt de 90 de persoane, dirijat de Ilie Ruva, funcționar de bancă la Bozovici, și de preotul Ilie Imbrescu din Dalboșeț, a prezentat piesele „Dulce Bucovină”, de A. Popovici, și „Îmi place, nu-mi place”, de I. Vidu. „Bucata întâia a fost cântată numai de corul bărbătesc, dirijat de dl preot Imbrescu, care în reverenți fiind a fost frenetic aplaudat la apariția sa. Corul mixt condus de Ilie Ruva a cântat a doua bucată, care a plăcut foarte mult”¹.

La finalul prezentărilor, „corul de 800 de persoane” al bănățenilor a cântat mai multe piese: „Hai la horă” (Dima), „Imnul regal” (Hubesch) și „Pui de lei” (Vidu). Corurile reunite au fost conduse de Ion Vidu. La intonarea „Imnului regal” a participat și formația „Carmen” din București. „Tabloul a fost unul dintre cele mai fericite. Tocmai acum s-au luminat «Arenele». Uriașul cor, imensul public, arenele romane, un cer de un albastru deosebit dădeau un tablou care nu se poate descrie și nu se poate picta”². Din păcate, această atmosferă încântătoare a fost

întristată, mai ales pentru almăjeni, de un deces subit. Un corist din Bozovici, Eustasie Popovici, inspector forestier, care, împreună cu soția, a mers la București pentru a se bucura câteva clipe alături de frații de peste munți, a suferit un atac de cord. „Dacă i-a fost dat să simtă mulțumirea sufletului de a se îmbrățișa cu frații lui doriți, să asiste la sărbătoarea măreață a tuturor Românilor, totuși soartea nu i-a îngăduit să se bucure prea multă vreme

de această satisfacție sufletească...”³.

Eustasie Popovici a decedat luni, 28 august/10 septembrie 1906, fiind înmormântat miercuri, 30 august/12 septembrie 1906, în cimitirul Bellu din București. Înconjurat de coroane și flori la capela cimitirului, Eustasie Popovici a fost plâns de soție și de un public numeros. Mitropolia României a delegat pe arhimandritul Evghenie Humulescu pentru a oficia slujba de înmormântare, alături de preoții almăjeni Dimitrie Bogoevici, Ioan Brânzeiu și Nicolae Bihoi. După mai multe cuvântări, corpul neînsuflețit a fost transportat la locul de veci din „Valea Plângerii”. Corul reuniunii din Lugoj, condus de Ion

Corul din Bozovici, 1904

¹ „Drapelul”, Lugoj, anul VI, nr. 95/31 august – 13 septembrie.

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

Vidu, „a intonat îngeresti imnuri religioase”⁴. La tristul eveniment au participat reprezentanți ai tuturor reuniunilor corale din țară.

Pentru trăirile și încărcătura emoțională a românilor din acea perioadă, în general, și a bănățenilor, în special, este demn de remarcat faptul că Eustasie Popovici, originar din localitatea Măru, județul Caraș-Severin, a ținut cu tot dinadinsul să participe la un eveniment atât de important,

riscându-și viața. El știa la ce se expune și chiar medicul îl avertizase să evite o asemenea deplasare, fiind cardiac. A lăsat totul și a mers la București pentru a se întâlni cu frații de peste munți, chiar dacă a fost prima și ultima lui călătorie

Corul din Dalboșeț, 1902

de acest fel. Ultimele cuvinte înainte de plecare au fost: „este o fericire să mori în România”, referindu-se, probabil, la dorința de a-și trăi ultimele clipe în țara lui, în România liberă.

Marea serbare culturală de la București din 1906 a reprezentat, pentru românii bănățeni și transilvăneni, un moment unic, apogeul înfrățirii culturale a tuturor românilor dinaintea de

Marea Unire. Evenimentul din capitala României a impulsionat mișcarea culturală din teritoriile românești aflate sub ocupație străină. Pe lângă manifestările politice, activitățile culturale s-au întetit și în Valea Almăjului în anii următori.

Prof. DAN OBERȘTERESCU
Reșița

⁴ *Ibidem.*

„CINE-O FĂCUT CÂNTECU’ AIBĂ FLOARE SUFLETU’ ...”

– Însemnări despre creatori, rapsozi, coregrafi, muzicanți și
lăutari din / în Valea Almăjului –
(II)

Fanfara din Lăpușnicu-Mare îi însoțea în cântec pe sătenii mei la nedeile de două zile și două nopți – cum numai aici, în Almăj, se apropiau de fabulos –, la măsuratul oilor de la pâlcurile din Poiana Mare și din apropierea Fântâniei cu Leacu’. Fanfara lăpușnicenilor cânta în toată Valea Almăjului și dincolo de fruntariile ei, la botezuri, la nunți, la sărbătorile religioase de peste an. N-a lipsit de la festivalurile folclorice din zonă, din Caraș, din Banat și din țară. Ba a cântat și peste hotare, în Iugoslavia, Germania, Belgia, Franța și în alte părți. Cântecele noastre de aici, neaoș românesc, izvodit din adierea frunzelor și șopotul izvoarelor, din tăria pietrei și hăulitul văilor.

A cântat și mai cântă...

Am ascultat-o dincolo de ape, în nenumărate amurguri de vară, repetând pe terasa minunatei Case Culturale pentru a se putea prezenta cu fală la oarece concursuri. Am ascultat-o cântând voinicilor ce plecau la armată și nu voiau să-i uite „călcăturile” de poveste. Am ascultat-o la Radio, la Muzeul Satului din Timișoara și din București cântând „Negruța”, „Nevastă, soră nevastă”, „Doina codrului”, „Hora almăjană” ori „Marșul fanfariștilor”. Aceeași sensibilitate în interpretare, aceeași precizie, aceleași patimi și simțiri transfigurate în melos.

A cântat și mai cântă...

Întotdeauna cu ochii ațintiți – interpreți și public – la cel ce a crescut și grijit generații de fanfariști, la cel care

le-a fost „baci până la adânci bătrâneți”, pe scenă, la pădure, în stațiunile Litoralului, în metropolele Europei: Uica Lica Iucu, lăpușnicianul, almăjanul, izbăvitorul de dor.

*

„În periplul existenței lor istorice, având din cele mai vechi timpuri de înfruntat, ca întreg poporul român, dorințele expansioniste ale altor popoare, lăpușnicenii au reușit să rămână cu trupul și cugetul legați de ținutul de baștină doar prin statornicia tradițiilor culturale, prin puterea de muncă și creație, impunându-se în spațiul spiritual al Banatului Montan prin anumite particularități ce se cer cunoscute. În mișcarea artistică «amatoare» din Banat, fanfara din localitate a fost o prezență permanentă, situându-se la loc de frunte în ierarhia formațiilor cu o activitate care promovează tradiția, autenticul și valoarea, asigurând, prin cele patru generații, pregătite și instruite cu aceeași dăruire de Ilie Chera Iucu, liantul de transmitere a mesajului artistic, a dragostei pentru folclorul almăjan, bănățean, național. Succesele înregistrate pe parcursul anilor sunt rezultatul pasiunii pentru cântare, al unei munci perseverente de integrare a tradiției în contemporaneitate, a excelării prin expresie fidelă și originală a unui repertoriu la fel de original ca și formația care l-a interpretat.” (Gheorghe Țunea – *Cântecul fanfarei. Repere monografice – Fanfara din Lăpușnicu-Mare*, Reșița, 1995, p. 5).

*

Nu demult, fanfara din Lăpușnicu-Mare și-a sărbătorit venerabila vârstă de 100 de ani. Aniversare implicată unei alte sărbători: Festivalul Văii Almăjului, manifestare etnofolclorică cinstită cu făloșie de toți almăjenii (2011).

Iată că Muzeul Țăranului Român și Fundația „Alexandru-Samurcaș” (București), în seria de înregistrări conținând eșantioane de cultură tradițională – muzică, proză și poezie populară, secvențe ceremoniale, ambiante sonore –, scoate o casetă audio cu *Doine, cântece și jocuri bănățene*, în interpretarea fanfariștilor din Lăpușnic. Înregistrările s-au făcut la Lăpușnicu-Mare, în 1997, și conțin nestemate folclorice nemuritoare: „Balada Gosnei”, „Doina codrului”, „Frică mi-i că mor ca mâne”, „Asară fusei la moară”, „Pavele, Pavele” („Eu mi-s Pavel din Banat”), „Brăuri de pe Valea Almăjului” etc. Conducerea muzicală, cum de 50 de ani încoace, îi aparține împătimitului și neobositului octogenar Ilie Chera Iucu. Selecția muzicală și prezentarea: Speranța Rădulescu.

Cartea prof. Gheorghe Țunea *Cântecul fanfarei* (Reșița, 1995) și apariția recentei casete sonore demonstrează faptul că „Lăpușnicu-Mare rămâne o așezare cu oameni deosebiți în care Dumnezeu continuă să zidească smerenie și credință, dar și dragoste sinceră față de tot ceea ce înseamnă tradiție și respect, față de valorile trecutului și ale prezentului”.

*

„Poezia o cântă atât bătrânii, cât și tinerii, în diferite ocazii ale vieții lor și într-un anumit cadru de manifestare sufletească. Pe înserate, până pe la miezul nopții, o cântă feciorii pe «ulițe», ca o dăruire de gând bun, iubitorilor. În timpul clăcilor, fie de toamnă, fie de iarnă, o cântă femeile și fetele, cu nostalgia unei dragoste uitată sau cu bucuria unei fericiri ce-i arde în suflet. Pe la sfârșitul diferitelor sărbători ori petreceri, cum ar fi nunți, botezuri etc., o cântă bătrânii cu strălucirea amintirilor în ochi. La jocul tineretului din sat, o cântă feciorii sau «meșterii muzicanți» în veselia jucătorilor și unde este adunat tot satul [...].

Cele mai vechi cântece au trăit din propria lor putere și vor trăi de aici înainte, chiar păstrate în mintea moșnegilor. Trăiesc pentru că au simțiri eterne, legate de sufletul Almăjului.

Au asemenea un cadru cosmologic, istoric, psihologic și artistic. Cadre bine fixate în viața almăjanului. Din aceste cadre s-a făurit și poezia populară, redându-le fidel. La baza lor este un singur izvor: iubirea, pe care o înțelege atât pentru femeie, pentru satul lui, cât și pentru glie și om. De aici emană sentimentul său patriotic, care este un rezultat natural al mării sale iubiri pentru frumos, adevăr și bine.” (Gh. Atanasiu – *Folclor literar de pe Valea Almăjului*, în *Țara Almăjului. Cercetări monografice realizate de echipa Institutului Social Banat-Crișana în anul 1939*. Ediție îngrijită de Ion Marin Almăjan, Editura Mirton, Timișoara, 2003, p. 124 și 134).

*

I-a fost dat generației mele să asculte pe trei dintre marii rapsozi ai satului bănățean de munte: Achim Nica, Ana Munteanu și Iosif Ciocloda. Oameni „îndestulați” cu sensibilitate artistică și cu har dumnezeiesc. Cântăreți născuți, iar nu făcuți. Ascultați-le doinele, „călcăturile” și „coveiele” și veți constata că sunt fără pereche.

Poate nu întâmplător, pe almăjanul nostru, Iosif Ciocloda, reputatul dirijor Ionel Budișteanu l-a numit „cel mai sensibil doinitor al Banatului.”

A cântat pe scenele țării și ale lumii, sub bagheta unor dirijori și îndrumători pricepuți (George Vancu, Ionel Budișteanu, Nicolae Perescu, Paraschiv Oprea), cu orchestre de renume („Semenicul” din Reșița, „Doina Banatului” din Caransebeș, „Cindrelul” – Sibiu, „Țarina” – Turda, Orchestra Ansamblului „Ciocârlia” sau cea a Radiodifuziunii Române – București), cu interpreți de frunte ai cântecului popular (Ion Cristoreanu, Maria Ciobanu, Sofia Vicoveanca, Irina Loghin, Laura Lavric, Dumitru Sopon, Felician Fărcașu ș.a.), bucurându-se de apreciere și prețuire. De altfel, „M-am gândit, mamă, să-ți cânt”, „Munte, munte Semenice”, „Satule, grădină mândră” ori „Mândră, floare dac-ai fi” rămân pururea în memoria iubitorilor de muzică românească tradițională:

„Munte, munte Semenice,
Tu n-ai grijă de nimic.”

„Satule, grădină mândră,
Tu mi-ai dat multă osândă.”

„Rosmarin bănățesc,
Țucu-i ochii cui gândesc.”

„Mândra care-mi place mie
Nu aș da-o nici pe-o mie –
A măi frumoasă din sat
Cum nu-i alta prin Banat.”

„Mândră, floare dac-ai fi,
După cum ți-i numili,
Te-aș duce la mine-acasă
Și te-aș pune în fereastră.”

Discurile, casetele și CD-urile sale sunt tot mai căutate, în vremea din urmă posturile de radio și de televiziune l-au „redescoperit”, iar TVR Timișoara și Favorit TV i-au dedicat emisiuni speciale.

La împlinirea vârstei de 70 de ani, localitatea în care s-a născut (Borlovenii-Vechi) l-a sărbătorit și i-a cinstit truda, omenia și dragostea lui pentru frumos. Cu copiii din Borloveni și Pătaș pregătește un album cu colinde străbune, ca o mulțumire spre Cer și Părintele Divin că l-a ivit pe lume aici, „la poale de Semenice”, și l-a „rostit” în a transmite, prin cântec, peste generații, iubirea de semeni și de tradițiile eterne ale satului.

*

„Rapsodul a cântat mereu de dragul cântecului, cum omul de la sat lucrează, adesea, de dragul muncii.” (Pavel Panduru, în „Almăjana”, anul IX, nr. 3 / 2007, p. 31).

„L-am cunoscut pe Iosif Ciocloada prin intermediul Radioului și Televiziunii, l-am primit în sufletul meu și nu l-am mai lăsat să plece niciodată.” (Nicolae Andrei, în „Almăjana”, *ibidem*).

„Doinele sale cu suflet, «rostitute» fie unui singur ascultător, fie unei săli întregi, nu sunt numai un simplu cântec, ci sunt, așa cum spunem noi, românii, balsam peste acea mereu nevindecată și frumoasă rană pe care o purtăm: dragostea pentru pământul pe care ne-am născut și pe care trăim.” (Titus Crișciu – *Tezaurul folcloric și păstrătorii lui*, Editura TIM, Reșița, 2007, p. 38).

*

Ioan Stan Tănănacul s-a născut și a trăit la Prigor, în satul „de sub munte”, Valea Almăjului. Ajuns la vârsta odihnei, Nea Ion își amintea cum „tata Zaria” (Zaharia Stan, „secondant” în formația de lăutari a lui Emil Vlădia, din Rudăria – formație pomenită și de Tiberiu Alexandru, în lucrarea sa *Muzica populară bănățeană*, 1942) i-a adus,

într-o dimineață însoțită de duminică, „venind de la cântat”, o vioară. Îndemnat de părinte, a urmat un curs de inițiere muzicală cu prof. I. Manole, la Caransebeș, și, mai apoi, la Bozovici, cu violonistul Sămu Luca jr., fratele dirijorului și bine-cunoscutului interpret Ion Luca Bănățeanu.

Nu fiindcă ar fi avut la obârșie familiile de lăutari din Rudăria, „printre care cea a lui Nelu Stan” (Vasile Vărădean – *Cântecul la el acasă*, 1985), ci „pentru că s-au înțeles numai din priviri”, împreună cu Petru Vlădia (și el un trudnic al melosului almăjan), fiul lui Emil, vor alcătui o formație – **Rudărenii** –, ce va deveni renumită în zonă, cu lăutari reuniți din părțile locului, capabili să cânte la botezuri și la nunți, la sărbătorile de peste an, cât și să conserve un repertoriu autentic și să popularizeze un folclor nealterat, de o mare valoare artistică. Îi va avea ca invitați de onoare, uneori și cântând cu ei, pe Efta Botoca, Virgil Muzur, Puiu Ioan, Valeriu Musteți, Remus Bistrița, Dorin Cuibariu ș.a., cu care a schimbat opinii, le-a explicat și le-a destăinuit dragostea pentru cântecul popular, pentru valorile locurilor natale. A auzit sau i-a cunoscut pe

vestiții lăutari de odinioară ai Almăjului: Ion Nicola Boldu (Bozovici), Ioța Orbu (Moceriș), Petru Orbulescu Chirilă (Gârbovăț), Niță Bocancea (Prilipeț), Iosif Dobre și Ghiță Orbulescu (Dalboșeț), dar numai ascultându-l pe marele violonist și dirijor Ion Luca Bănățeanu, pe care-l considera „unul dintre cei mai înzestrați lăutari almăjeni, ba chiar dintre vrednicii lăutari români din toate regiunile țării și din toate timpurile”, a înțeles „câtă admirație și iubire nemărginită, pentru oameni și pentru locurile de obârșie, pulsează în cântecul nostru popular.”

Cântă în formațiile Căminului Cultural din Prigor, la fosta Casă de Cultură Bozovici, la Rudăria, la Dalboșeț, face înregistrări la Radio Timișoara, participă

chiar la câteva emisiuni ale Televiziunii Române, însă împlinirile cele mai de seamă le are cu Ansamblul de cântece și dansuri „Semenicul” al Centrului Județean Caraș-Severin al Creației Populare, Reșița, atât ca interpret, corepetitor, cât și ca dirijor. A dus, astfel, pe scenele țării sau departe de hotarele noastre – în Italia, Iugoslavia, Elveția, Anglia, Suedia, Olanda, Malta, Libia –, frumusețea doinelor almăjene, a brăurilor legănate, a horelor și poșovăicilor nemuritoare: „Balada Gosnei”, „Brăul lui Emil”, „A lui Iucu”, „Brăul din Dalboșeț”, „Doiul lui Târziu”, „Hora veche”, „Rața”, „Piperiul”, „Glimpul”, „Schimbul”, „Cătana”, „Cârligul” etc. I-a avut „colegi de spectacol” pe soliștii: Ileana Andrițoiu, Irina Dorobanțu, Iosif Ciocloada, Ana Munteanu, Traian Jurchela, Ana Pârvolescu, pe instrumentiștii: Grigore Moza, Pavel Jurcă, Adrian Marinescu, Constantin Petru etc., pe coregrafii: Afilon Lațcu, Ioan Munteanu, Ioan Ghiaur, Velișcu Ion Boldea și pe dirijorii: George Motoia Craiu, Simion Samoilă, Nicolae Perescu.

De menționat că, atunci când acesta din urmă l-a chemat în faimoasa orchestră „Doina Banatului”, alături

de alți muzicanți consacrați, precum Ilie Nedelea, Petrică Vasile, Luca Novac, Marcel Todor, Ion Bălan, Sandu Florea, „n-a fost în stare” să-și părăsească locurile de baștină pe care le-a slujit, o viață, cu vraja arcușului său. Oricum, din această colaborare, la Casa de Discuri „Electrecord”, va ieși, mai târziu, E.P.C.-ul *Jocuri de pe Valea Almăjului*. Căci Ioan Tănănuș a fost nu numai un valoros interpret al

cântecului din sudul Banatului, ci și „o enciclopedie”, „un depozit” de folclor; de-a lungul anilor, a cules producții folclorice din toate satele și cătunele Văii Miracolelor, pe care le-a comunicat celor doritori de inedit și primenire, dar și elevilor săi. Dintre ei, o amintim pe domnișoara de-atunci Lia Rotariu, din Prigor, fostă membră a formației instrumentale a Liceului Teoretic Bozovici, astăzi cadru didactic la Universitatea de Științe Agricole a Banatului din Timișoara. Iată și o mărturisire plină de înțelesuri a acesteia, peste ani: „Așteptam orele de muzică, cu uica Ion, cum aș fi așteptat participarea la un spectacol folcloric. Întrevederea cu «maestrul» era o adevărată plăcere... avea răbdare, avea darul de-a preda o noutate muzicală, te făcea interesat și, în același timp,

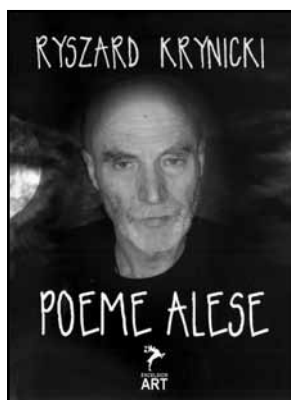
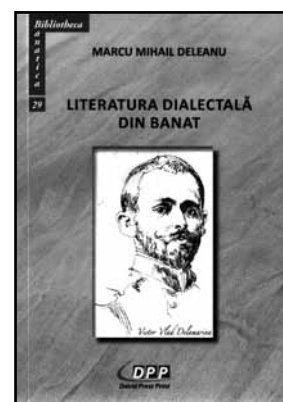
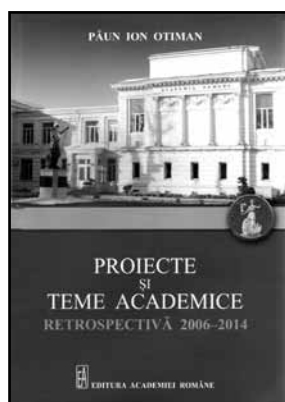
curios, era un excelent pedagog!... Știa să predea, știa să întrebe și să fixeze o lecție muzicală. Avea blândețe în glas și memorie muzicală, iar mâna sa, cu degetele de pianist, era o mână de aur pe gâtul de lebădă al viorii.” (apud Nicolae Danciu Petniceanu – *Vrăjitorul din Almăj*, Editura Gordian, Timișoara, 2005, p. 109).

„Vrăjitorul din Almăj” – cum a mai fost numit – a obținut numeroase premii la concursurile artistice județene, naționale, individuale și colective, cu formațiile pe care le-a condus și instruit ori cu elevii săi. A impresionat prin modestie și sensibilitate. A cucerit pe cei din jur și pe cei ce l-au ascultat prin autenticul și farmecul interpretării, a trăit în și prin cântec.

Pensionat „înainte de vreme”, Ioan Stan, împătimit „slujbaş al artei”, a trecut prea repede – și pe nedrept – în „lumea cea fără de dor”. Vioara sa va răsună însă în inimile noastre, pe scenele și potecile Văii Almăjului, pe scenele Banatului și ale lumii, înspre amintirea dascălului-rapsod de odinioară și întru eternitatea cântecului românesc.

IOSIF BĂCILĂ

SEMNAL EDITORIAL

IOSIF BĂCILĂ
POEME-SEMENICE (selecții)

*

pe Culmea Semenicului

– O, Doamne,
ce frumoasă
e clipa în care
mă-nminun în cuvânt,
necum în uitare!

*

*

lângă Lacul Vulturilor

Pe Muntele Albastru,
înveșnicit cu nume de floare,
numai vulturii
nu se tulbură
la apariția stelelor –
își dau binețe
doar din priviri
nu se știe
înspre ce orizonturi,
înspre ce nemărginiri;

Și, totuși,
o fărâmă de vers
e-o declarație de dragoste
în Univers!

Ca o frunză
verde-verde,
dorul meu
se tot încrede –
de venire,
de plecare,
de ziuă,
de înserare...

*

Fără început,
fără sfârșit,
albăstriu și înverzit,
Muntele împădurit –
scalda vulturilor,
frunza mesteacănului,
cântecul pitpalacului...

*

la Piatra Nedeii

Lângă pietrele-acestea,
timpul se îndestulează
clipă de clipă;

Eu – rătăcind
în cuvânt,
ca să nu mă dau uitării!

*

Poetul –
lespedea pe care
nu crește iarba,
dar se oglindesc
luna și stelele.

*

îndrăgostitului de cântec
și de cuvânt românesc,
preapoetului NICOLAE IRIMIA

Peste
zariștea din dor
nu-i cărare, nici izvor!

Peste
roua din poiană
e cărare, e și rană;

Dar
și rana-i ca o șa –
lira lui Orfeu să stea!

*

Poezia –
frumoasa Cosânzeană
cu buzele pale,
ce-și întâmpină
oaspeții în Cetate
cu pâine și sare!

*

Unele
și altele
stelele înalte;

Altele
și unele
ninsorile, brumele...

Multe,
puținele
ploile, hodinele.

Puținele,
multele
pietrele, căruntele!

*

la Mănăstirea Almăj-Putna

Când prigoruia
stârnește ploaia,
peste păduri și poteci,
ori rătăcește singuratică
la marginea râului,
să-i aducă aminte
curcubeului
că și-a uitat culorile
de vatră încinsă
sub streășina ochilor mei...

IOSIF BĂCILĂ, *POEME-SEMENICE* SAU DESPRE CONTEMPLAREA SFINȚENIEI

În urmă cu câteva luni, a ieșit de sub tipar un nou volum de poezie al profesorului, poetului, publicistului și prietenului meu Iosif Băcilă: *Poeme-Semenice*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2014, 147 p.

Volumul include, pe lângă poeme, și câteva foarte prețioase texte, referitoare la Muntele Semenic (unul aparținând marelui Vasile Goldiș și unul semnat de Constantin Crețu), și altele referitoare la actualul volum și la lucrarea autorului său, Iosif Băcilă.

Iosif Băcilă nu are nevoie de „introducere” pentru cei care sunt minimal cunoscători ai vieții Banatului de munte; el este, în momentul de față, mai mult decât o personalitate, el este o „instituție” și o „noțiune”. Dar titlul volumului merită o scurtă explicație.

Pentru Banatul de munte, Semenicul nu este un loc geografic, ci o stare existențială. Acest lucru e adevărat de nenumărate împrejurări și, nu în ultimul rând, de faptul că unul dintre „vârfurile” lui, Nedeia, înseamnă „sărbătoare”. Aceasta este neîndoiebnica dovadă că locul era cinstit din vremi memorabile, se poate zice, „înainte de timp”.

Semenicul, pentru toți muntenii Banatului, se alcătuieste ca loc sfânt din fragedă pruncie. Îmi aduc aminte că, fiind mic copil, auzeam modul aproape sacerdotal în care bunicul meu, „Taica”, Colonelul K.u.K. Romulus Boldea, vorbea despre Semenic. Iar textul despre Semenic al lui Vasile Goldiș, reproduș în volumul de față, era adesea citit de către Romulus Boldea nepoților lui. De altfel, Vasile Goldiș împreună cu Octavian Goga au fost prieteni ai bunicului meu și amândoi au fost oaspeți în casa

lui din Borlovenii-Vechi, au cunoscut nemijlocit Almăjul și Semenicul.

Am făcut această mai lungă introducere pentru a sublinia din nou faptul că, pentru Banatul de munte, Semenicul nu este un loc, ci o stare de sfințenie. Iar în această înțelegere *Poeme-Semenice*, cred eu, poate fi deslușită.

Iosif Băcilă, cu sensibilitatea poetului, știe că există stări, cele mai desăvârșite, la care poate aspira condiția umană, care nu pot fi explicate, ci doar contemplate în extaz. În această contemplare, spiritul se află într-o altă condiție, într-un alt tărâm, pe un alt nivel. După cum se știe, conform cu „logica nivelelor”, modul de referire, de „explicare” este altul de la nivel la nivel, de la tărâm la tărâm. Nu putem folosi logica zilnică, a acestui tărâm pământesc, atunci când ne aflăm pe nivelul superior, pe „tărâmul celălalt”. Dar putem contempla acel tărâm, îi putem auzi vorba și aceia care sunt mai dăruți pot reproduce, până la un punct, acea șoptă.

Acest lucru îl face Iosif Băcilă în *Poeme-Semenice*: reproduce șopta „tărâmului celuilalt”, care, în acest caz, este „starea Semenic”.

Poetul surprinde, în lumina „tărâmului” Semenic, înfățișările creației: prieteni, flori, izvoare, cer. Poetul, cu sensibilitatea și darul său, le vede în lumina „tărâmului celuilalt”, în lumina „Raiului în care ne-a vrut Dumnezeu” și ni le șoptește și nouă. Să ascultăm această șoptă cu luare-aminte!

ALEXANDRU NEMOIANU
Jackson, Michigan, SUA

RĂSPAS... PRINTRE *POEME-SEMENICE*

„Poezia, spre deosebire de alte genuri, nu are nevoie de multă «tălmăcire». Ea este haina de Duminică și numai cei aleși știu să o poarte.”

(Ioan-Nicolae Cenda)

Ce binecuvântare să fii poet!...

să fii condeiu venit pe lume pentru a „înraăma fragmentele de eternitate” și, pe când „timpul se îndestulează clipă de clipă”, sufletul să-ți stea „rătăcind în cuvânt” spre-a nu fi dat uitării;

să te înminuneze *acasa izbăvitoare* a visătorului curcubeu, îndrăgostit „de viață și de frumos, / de privirile și

cuvintele oamenilor”, uitându-și „culorile de vatră încinsă” sub streășina ochilor-poeti;

să știi aștepta – „pe marginea frunzei, / ca o lacrimă neostoită / a unui bob de rouă” – pe cel pribeag, iar tu să deslușești „șopotul apei / gângurind printre pietre”;

să simți cum, de pe marginea drumului străbătut, plopii ți se uită cu jind în sufletul „încărcat de doruri”, plutind în miresme de „iasomii de foc și sulfine”...

Ce binecuvântare să fii poet!...

... acolo – în Valea Miracolelor, unde simți cum, din afunzime, reînvie „lumina cântecului” și auzi „începutul / unui nou poem / în fiecare șopot de izvor”;

să cuprinzi „lacrima nopții veșmântată / în otava mărunță, / neogoiul din spice / când zorii desfiră / pribegii de logodnă și nuntă...”;

să te-n tâmpine *Poezia* ca o frumoasă Cosânzeană, „cu pâine și sare”;

să-ți fie luna mireasă în cuvânt și iarba, care zuruie în tine „un verde, străverde”, s-o cuprinzi ca pe-o „Lacrimă, din Lut”.

vreun „dor mărunț” după îndepărtata copilărie: „peste / roua din poiană / e cărare, e și rană” – dorul și cărarea strămoșilor peregrini „în stelele răszuite / pe poteca / de sub / Dealul Cerului...” (căci, atunci când au trecut „vămile pustiei”, „în urmă e drumul, / deasupra – seninul!”);

să simți răsvalvele ploii – „cântece de rămas bun” – și rana inimii – așternut lirei lui Orfeu;

să-ți ascuți sufletul regăsit în plăpânde „primeniri întremătoare”, fiindcă, deși înălbite de zăpadă, în stihuri și „în gânduri nu se face seară”;

... ca sufletul-ecou să-și spele cu apă sfințită chemarea unui dor „pierdut / în mări de lut”, ce nu se mai stâmpără: „Peste / zariștea din dor / nu-i cărare, nici izvor!”...

E binecuvântare...

vremea în care stai nemaigrăbit s-ascuți cum „abură vântul” în nopțile tot mai lungi, cum greierii „și cântecul lor, nepereche, / desferecă zorii de ziuă...”;

clipa când rostești mulțumit: „și, totuși, „e-atât de frumoasă / toamna”, cu „frunzele galbene, arâmii”, ce oglindesc „șopotele izvoarelor / și-ntrebările lunii”;

să strunești în tine *poeme fără titlu* care „se zvârcolesc / în vârstele gorunilor”;

„să te poți / contopi cu cuvântul – / să intri în cuvânt / ca zorile înspre ziuă!”.

E binecuvântare...

să fii stihuitor răsădit pe Valea Morilor și *POEMELE-SEMENICE* să-ți fie bucurie;

să știi că nu cânți „piatra râului, / ci iubirile ei volburând – / mirarea / Muntelui Albastru / de-a se auzi pe sine curgând!”;

să poți să-ți anini versurile în răsplas: „Uneori, / cuvântul / nu se rostește – / se sărută!”;

să rămâi „viersuitor” pe Culmea Semenicului, de unde poți rosti mulțumit: „– O, Doamne, / ce frumoasă / e clipa în care / mă-nminun în cuvânt, / necum în uitare!”.

E binecuvântare!...

E binecuvântare să-ți știi poemele-surori...

să te farmece drumurile și pietrele, potecile și sărbătorile, sânzienele și privighetorile, stelele și mosorul colorat al curcubeilor care, „din / rămasa lor dragoste”, „înmuguresc / o altfel de veșnicie”;

să ascuți bulboanele și vâltorile – „epifanii-nlăcimate, / și roind printre gânduri de poet”, cu doinirile ce scapătă, încredințate „de venire, / de plecare, / de ziuă, / de înserare...”;

să prefiri poezia „cu iz de țărână”, care înlumina hronicul brazdelor din „dragul de-acasa copilăriei”, amirosind a busuioc, asemenea letopisețelor;

să îmbrățișezi dorurile povestite „peste dealuri și văi”, spre-a auzi „frază încolțită a firelor / de iarbă-nlăcimată”, arându-ți „nunțile din greieri, / visele din ciocârlii”.

E binecuvântare...

să zăbovești ascuns „într-un dor năvădit / de un nai de demult”, mângâindu-ți liniștea „cu umbra pădurii”;

să visezi pe *Muntele* ce naște *POEME-SEMENICE* – unde „vulturii / nu se tulbură / la apariția stelelor”, ci-și dau binețe din priviri, căutând „nu se știe / înspre ce orizonturi, / înspre ce nemărginiri”... pesemne, tot „pe Valea cu morile, / pe Dealul cu florile”;

să stai aici și să privești, fără opreliști, înaltul albăstriu, cântecul curcubeului, spovedindu-te „lăcrimarului privighetorii”;

... și oare ce e poetul dacă nu „lespedea pe care / nu crește iarba, / dar se oglindesc / luna și stelele”?!

E binecuvântare...

chiar Craiul Amurg se aude galopând, îngânând

MARIA VÂTCĂ

– doctorand în filologie –

IOSIF BĂCILĂ, UN POET „RĂTĂCIND ÎN CUVÂNT”

Născut la 12 septembrie 1947, în comuna Dalboșeț, județul Caraș-Severin, **Iosif Băcilă** a absolvit Facultatea de Filologie din Timișoara și este profesor de limba și literatura română la Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” din Bozovici.

După ce a debutat în paginile revistei „Orizont”

(1979), a continuat să publice în bine-cunoscute reviste. În anul 1983 a câștigat concursul de debut al Editurii Facla din Timișoara și a publicat apoi mai multe volume, bine primite de critica literară.

Despre opera artistică de până acum a scriitorului Iosif Băcilă și-au exprimat părerile reputeți critici literari, printre care Constanța Buzea, Mircea Șerbănescu, Gheorghe Jurma, Vasile Pistolea, Alexandru Nemoianu, Ilie Chelariu, Alexandru Ruja, Aurel Turcuș, Ion Marin Almăjan, Nicolae Dolângă, Ionel Bota, Constantin Buciuc și mulți alții.

În toată creația sa lirică, e lesne de observat că poetul Iosif Băcilă este „dublat”, în permanență, de profesorul cu același nume, bun cunoscător al limbii noastre naționale, iscusit mănuitor al condeiului, făuritor al unor metafore antologice. De fapt, chiar titlurile onora dintre volumele sale, publicate în decursul ultimilor treizeci de ani, pot fi socotite adevărate metafore: *Lumina cântecului* (1986), *Poeme-Sânziene* (1997), *Oglinzi în inima pietrei* (2002), *Dor mărturisit* (2010) și *Poeme-Semenice* (2014).

Acest recent volum de versuri, la care mă refer în continuare, cu un titlu atât de inspirat, *Poeme-Semenice*, apărut la Editura Excelsior Art, Timișoara, 2014, beneficiază de referirile critice ale unor scriitori de seamă din zona de vest a țării, Gheorghe Azap și Octavian Doclin, tipărite pe cele două clapete ale coperților, pliate înspre interiorul cărții.

„Iosif Băcilă-i un împătimit liric al beletristicii cărășene, al unei mlădioase eroticii sublimate, cordial-discrete și cald-aromate [...]”, este de părere Gheorghe Azap. La rândul său, Octavian Doclin subliniază: „[...] În esența ei, poezia lui Iosif Băcilă este, așadar, una senină, calmă, bogată metaforic și în simboluri proprii, limbajul său poetic (îmbrăcat adesea într-un profund veșmânt muzical) cinstește limba română,

într-un cuvânt ce nu trebuie ocolit în cazul nostru, ea rămânând frumoasă.”.

Fascinat de mirifica zonă montană a Țării Carașului, autorul acestui minunat și surprinzător volum creionează un ambient fermecător, de basm: „**Parcă nimic nu mi se pare / mai interesant și mai uluitor / în acest nemărginit Univers / decât acasa izbăvitoare a curcubeului...**” (p. 30) sau: „**Fără început, / fără sfârșit, / albăstriu și înverzit, / muntele împădurit – / scalda vulturilor, / frunza mesteacănului, / cântecul pitpalacului...**” (p. 54).

Cu o sinceritate care cucerește cititorul, Iosif Băcilă recunoaște că „**Poetul / nu poate fi înțeles / totdeauna; / precum liniștea / de după sărut...**” (p. 72), iar **Poezia**, după părerea lui, este ca o „**frumoasă Cosânzeană / cu buzele pale, / ce-și întâmpină / oaspeții în Cetate / cu pâine și sare!**” (p. 61).

Deoarece multe dintre poeziile incluse în acest nou volum semnat de Iosif Băcilă nu au titlu, am putea rămâne cu impresia că sunt strofele înșiruite ale unui lung poem, care „curge” molcom pe alocuri sau repede și zgomotos alteori, asemenea unui pâraiaș de munte, cu apă limpede, ce-și face loc printre malurile stâncoase, admirând cum „**fluieră vântul / căutând grăbit drumul / către albăstriul înălțimilor...**” (p. 70). În discursul său liric, poetul își amintește, cu drag, de chipul luminos al ființei iubite: „**Ochii tăi – / oglinzi înrămate / pentru tărâmul celălalt!**” (p. 44) sau: „**Și iarba, / iarba țese rouă, / coboară luna pe pământ – // Și tu, / și luna, amândouă, / mirese sunteți, în cuvânt!**” (p. 46).

Poezia lui Iosif Băcilă este plăcută auzului, curată și demnă, melancolică și emoționantă, de cele mai multe ori încărcată de o muzicalitate interioară, până și atunci când

versurile nu au ritm și rimă: „**Caută-mă și iubește-mă, așa, / la întretăierea somnului, / ca pe o zi de Duminică / ori ca pe un Munte Semenice!**” (p. 76) sau: „**Când prigorua / stârnește ploaia, / peste păduri și poteci, / ori rătăcește singuratică / la marginea râului, / să-i aducă aminte / curcubeului / că și-a uitat culorile / de vatră încinsă / sub streșina ochilor mei...**” (p. 69).

Privită în ansamblu, poezia pe care ne-o oferă talentatul poet Iosif Băcilă este ca o „oglină” în care se scaldă și se răsfată înălțimile golașe ale munților, pădurile foșnitoare, iarba și florile pășunilor, apele cristaline ce se rostogolesc la vale, printre malurile incomode, seninul cerului ori vârtejul norilor amenințători.

Am putea afirma că, citindu-i cărțile, facem cunoștință cu un mare iubitor al naturii, căruia îi place să rătăcească pe *Valea Morilor*, înspre *Pădurea de argint* sau spre izvoarele Nergăniței. „**Urcând poteca / tot mai arare, / ducem un dor ori / o stâncă-n spinare?!**” (p. 42) ne mărturisește, cu sinceritatea omului născut și crescut la țară, același poet căărășan, într-o scurtă, dar frumoasă poezie.

Nu pot să închei aceste sumare referiri la recent tipăritul volum de versuri semnat de Iosif Băcilă fără a spune că minunatele sale poezii trebuie citite atunci când simțim nevoia de liniște și de alinare, de depănare a unor

amintiri neșterse de trecerea timpului, de reflecție și de visare, cu ochii larg deschiși.

Revine, ca un laitmotiv, în versurile acestui poet, dorința și plăcerea de a evada în mijlocul naturii, în libertate, departe de zgomotul, stresul și agresiunile cotidianului.

Avem de-a face, așadar, cu un poet care, prin textele lirice grupate în această carte, încearcă, și reușește să ne convingă, încă o dată, de valabilitatea „tezei” susținute de genialul Lucian Blaga, potrivit căreia „**veșnicia s-a născut la sat**”...

Un poet dezinvolt, un „colorist”, asemenea unui pictor autentic, care știe să impresioneze prin tonul nostalgic, ce refuză orice artificiu fals. Un poet de la care încă mai așteptăm surprinzătoare „erupții” lirice din „vulcanul” sufletului său mărinimos...

IOAN VASIU

redactor-șef „Palia Express” – Orăștie

O CARTE FRUMOASĂ CA UN CÂNTEC

Îl cunosc pe dr. **Iosif Badescu** – deși nu cred să ne fi strâns mâna vreodată – din revistele prietenilor almăjeni. Uneori am fost „colegi de pagină” și, de fiecare dată, mă regăseam în rândurile sale de jurnal. Am găsit și note de corespondență: și eu sunt **copil de „paori”** bănățeni, pentru care munca a fost o adevărată religie; și eu **am absolvit un liceu la țară** (la Cacova), nu departe de „locul nașterii mele” (Vărădia lui Paul Iorgovici), **unde am avut „icoane” de dascăli**, care „au pus osteneala” de a ne dărui **stropi de învățătură**; și eu am fost bun la matematică (olimpic, cu **mențiuni** la faza regională de la Timișoara); și eu **am fost slab, pricâjit** din fire, dar **am iubit cartea** și am conjugat „pe rupte” verbul „**a citi**” (atât de drag îmi este, încât l-am înscris pe coperta cărții „**A citi, a călători**”); și eu sunt **îndrăgostit de călătorii** (și lor le-am închinat cărți... „**Fascinația călătoriei**”, vol. I, II), și eu am gustat din boema universitară (pe la „Groapă”, „Ana Lugojana”,... pe la „Cluj”, „Palas” ori alte cărciumi cu „damf” de veselie); și eu iubesc **vara**... Lista ar putea continua, dar îmi propun să fac niște însemnări despre o carte care mi-a mers la suflet, „**Cum am devenit medic**”, de Iosif Badescu, apărută la Editura Excelsior Art, Timișoara, 2013.

A te regăsi, a te îndrăgosti de vreun **personaj** ori **peisaj** dintr-o carte este rostul, valoarea ei.

Iosif Badescu este un scriitor „**în toată puterea cuvântului**”. Mănuiește condeiul (poate la fel de bine ca și bisturiul!) și știe să creioneze **portrete**. Face **fotografii prin cuvinte** unor dascăli din școala primară, gimnazială, liceu, facultate, iar mai apoi unor membri din familie ori „**oameni cari au fost**”. Trăsăturile fizice se îmbină cu cele morale, încât îți apare înaintea ochiului o **fotografie retușată / neretușată** a celui prezentat. „**Așa cum fiecare școlar a avut un domn Vucea sau un domn Trandafir, nici eu nu puteam face excepție**” (p. 9). Astăzi toate școlile, nu numai cele din Vale, au „nevoie de un Brezoi”, „un om de statură mijlocie, solid, corpul acoperit de același costum maro. Capul mare, cu păr bogat, ușor ondulat, alb, cu rare şuvițe negre așezate în lung de linie. Nasul solid, coroiat, străjuia niște buze groase, țuguiate, ce accentuau asprimea feței. Ochii de șoim se mișcau neîncetat ca să descopere victima neastâmpărată... Prin darul său

de pedagog, cu severitate voită și necesară, a făcut ca mica localitate (300 de numere) să aibă cei mai mulți intelectuali din Valea Almăjului și să fie numită: satul de popi, satul de doctori sau al profesorilor de «socoată»” (p. 9-10).

Dascălii lui **I. Badescu**, Brezoi, Dănilă Andrei, Dănilă Lopătiță, Radu Piescu, Roma Nacev, Liviu Smeu, Margareta Verendeanu, Mihai Lepși, Ion Craia, Ioța Negru, Otto Verendeanu, dar, nu în ultimul rând, zeul școlii almăjene, **David Blidariu**, „marele om de cultură, profesor și poet...”, cel care „a iubit ca nimeni altul Bozoviciul natal și, pentru el, a renunțat la postul de asistent universitar al cunoscutului critic literar Mihail Dragomirescu” (p. 131), sunt prinși în **cuvinte mustind de nostalgie**, având toți o notă comună: **dragostea de meseria aleasă**.

De fapt, în carte, sunt prezentate câteva sute de portrete, iar unele dintre ele amintesc de „domnul Trandafir” și niciunul de „domnul Vucea”.

Dr. **Iosif Badescu** este un excelent **fotograf prin cuvinte**, iar, în partea a VI-a, și în sens propriu în **Imagini peste timp**.

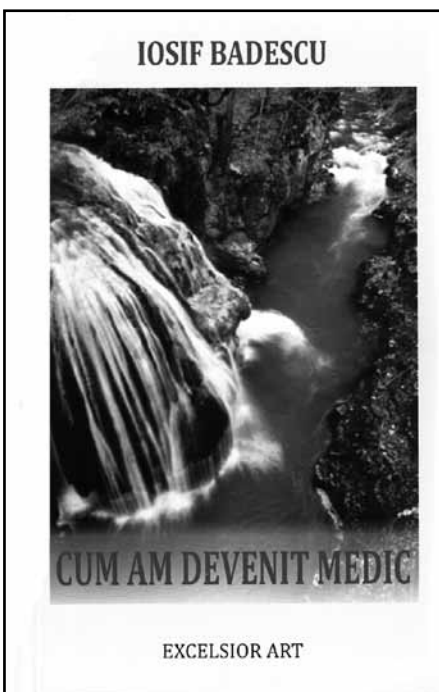
O certă **valoare literară** a cărții este dată de reușitele **descrieri**. Ținutul mirific – în care un alt almăjan, poetul emblematic, a descoperit „miracole”, nimeni altul decât „părintele” **Almăjanei**, Iosif Băcilă, în paginile căreia s-au publicat cele mai multe din capitolele cărții – este realizat în **tablouri** care, imaginar, par **desprinse din basme**.

Anotimpul de suflet al autorului este **vara**. Partea a II-a – **Amintiri în trecut** – se deschide cu o panoramă a Țării Almăjului în cele patru perioade ale anului. Sunt pagini care ar putea fi folosite ca **texte-suport** pentru predarea acestui mod de expunere: „Coborând dinspre Munții Aninei spre sud, pentru a ajunge în mândra Țară a Almăjului, o boare răcoroasă, cu mirosul sămburelui de prună, te anunță că nu ai greșit drumul. Urmând cursul râului Miniș, care în ani și ani de zile a săpat în stâncă o vale care îmbină sălbăticia cu frumusețea, ajungi la Destinație, marcat de puterea de creație a naturii, indiferent de anotimp” (p. 71).

Pentru **Iosif Badescu**, **Valea Almăjului** este un

„**axis mundi**”. Oriunde s-a aflat, la Viena, Budapesta, Paris, Susa, Milano, Veneția, Tunisia (două săptămâni), Oaza Toseur, Deșertul Sahara, ruinele Cartaginei, la..., gândul i-a zburat spre Șopot, iar **frumosul** de la coliba „**În Baba**” este pus pe același plan cu cel văzut prin locurile amintite. Autorul este intelectualul care **știe să observe frumosul de peste tot**.

Din „**filele de jurnal**” aflăm că Ioța a excelat la matematică, la joc, că a iubit medicina și că în doctorul **Olariu** a văzut **un zeu** (în Almăj își are sălașul și zeul zeilor, Eftimie Murgu!), că este un bun cunoscător al literaturii. Remarcabile sunt mottourile culese din **proverbe**, din **Adrian Păunescu**, **Voltaire**, **George Topârceanu**, **Timotei Cipariu**, **Paul Valéry**, **Petru Creția**, **Gheorghe Azap**. Almăjanul știe, asemenea unui meșter zidar, să așeze „pietre pentru templul...” său.

Paginile 94-98 sunt „**sinteze**” ale cântecului și jocului popular, niște **definiții** subiective. Almăjenii sunt strâns legați de **MUNTE**, de **TRADIȚIE**, de **CÂNTEC** și **JOC**, dar și de **apa cu parfum de prune**. Cuvinte frumoase rostește autorul despre Ansamblul „**Doina Timișului**”, cel care l-a scos în lume și i-a oferit modalități „mirabile” de a gusta din

plăcerile vieții.

Doctorul-scriitor face niște cronici, notează, asemenea unui jurnalist cu har, despre **Ruga (nedeia) almăjană** și **Balul almăjenilor**, despre **Pădure**, dar, și în această parte a cărții (a IV-a), revine la portretele lui **Ferdinant Găină**, **Preotul Pavel Bogoevici**, **Ștefan Unici**, **Iosif Daba**, **Maria de la Rudăria** și neamurile sale. Două vizite în „**Ticfania**”, la poetul **Gheorghe Azap**, făcute „într-o vară fierbinte”, sunt semne ale prețuirii poeziei sale. „Ca la orice poet mare, și la Gheorghe Azap există un **Luceafăr** al poeziei sale, și anume **Legenda Lacului Ochiul Beifului**” (p. 175).

În realizarea portretului lui Gheorghe Azap, autorul recurge la o „ramă”. Procedul **insertiei** arată un poet pentru care „**Tot ce aici vibrează, am șterpelit din stele**” (Gh. Azap).

Cartea cuprinde și două interviuri ale „medicului cu rădăcini în Valea Almăjului” date lui **Titus Crișciu** și **Angelicăi Herac**. La întrebarea: „Există vreun leac sufletesc pentru doctorul Badescu?”, I. B. răspunde: „Mă regăsesc spiritual în mai multe locuri, însă leacul sufletului meu este Șopotul natal din Almăj... Cel mai frumos traseu este drumul de la casa părintească până la sălașul bunicilor mei. O splendoare!” (p. 235).

IOAN-NICOLAE CENDA
Oravița

SIMBOLURI VEGETALE ÎN OBICEIURILE DE IARNĂ DIN VALEA ALMĂJULUI, JUD. CARAȘ-SEVERIN

Valea Almăjului¹ este un ținut ce a conservat din perspectivă etnofolclorică, până în zilele noastre, o serie de elemente specifice tradițiilor populare, printre care se numără și cele caracteristice obiceiurilor de iarnă. Este cunoscut faptul că aceste obiceiuri au un caracter sincretic, ele reprezentând contextul pentru folclorul („poezia”) obiceiurilor; în decursul timpului, funcția lor inițială s-a dispersat, rămânând astăzi doar la stadiul de spectacol popular sau de manifestare cu valențe artistice².

Obiceiurile de iarnă sunt incluse de specialiști în categoria obiceiurilor calendaristice cu dată fixă³, importante prin amploarea și bogăția manifestărilor folclorice, prin „varietatea valorilor artistice integrate în formele lor de desfășurare”⁴. Două astfel de manifestări se remarcă în această perioadă: obiceiul *colindatului* și *praznicul casei*. Rolul *colindatului* (acea practică de a

merge din casă în casă cu diferite urări⁵) este unul de tip ceremonial și ritual, cu urări de fericire și îmbelșugare – ca act de propitiere⁶. *Praznicul*, obicei preluat din Peninsula Balcanică, presupune faptul de a alege ca patron al casei un sfânt, ziua de prăznuire a acestuia devenind una marcantă pentru familie; astfel, fiecare casă din Almăj alege și păstrează praznicul ei. În arealul cercetat, numeroase familii au ca *praznic* unul dintre sfinții sărbătoriți în perioada iernii: Sfântul Ștefan (Stăpăn), Sfântul Ion, chiar și Sfântul Nicolae ori Sfântul Alipie (Alimpe – 26 noiembrie), ultimii doi fiind sărbătoriți în perioada Postului

Crăciunului, premergătoare Sărbătorii Nașterii lui Iisus Hristos. Cu ocazia praznicului se sfințește casa de către preotul satului, act urmat de *o masă de praznic*, în care se oferă hrană de pomană pentru cei răpoșiți.

*

După cum se știe, colindele sunt „textele” ce se „contextualizează” în obiceiul colindatului⁷, reprezentând, în cadrul poeziei populare românești, „categoria cea mai masivă și mai diversificată de texte ceremoniale”⁸. Fiind transmise pe cale orală, din generație în generație, acestea au suferit modificări de-a lungul timpului, fapt ce a determinat nașterea a diverse variante, în cadrul cărora au apărut obscurizări ale expresiei lexicale, „alunecări” fonetice sau forme gramaticale atipice, în toate păstrându-se însă morala (de regulă, creștină)⁹.

Ca urmare a unor cercetări de teren pe care le-am întreprins în Valea Almăjului, am cules câteva informații despre textele ceremoniale (colinde sau cântece de stea) ce formează repertoriul specific obiceiurilor de iarnă. În pofida diferențelor dintre colinde și cântecele de stea, s-au produs unele întrepătrunderi vizând cele două categorii – de pildă, adaptarea unor texte mai noi de cântec de stea la unele melodii vechi de colindă¹⁰. Astfel, vom folosi termenul *colindă* în sens larg, chiar dacă textul analizat este cel al unui cântec de stea¹¹, tropar etc. Menționăm că nu am avut acces la transcrierea exactă a textelor, fapt pentru care demersul nostru nu intenționează, nici pe departe, a fi integrator.

Lucrarea de față își propune punctarea unor valențe simbolice ale *vegetalului* – element întâlnit cu o frecvență remarcabilă în practicile ce însoțesc obiceiurile mai sus amintite în Valea Almăjului. Vor fi analizate, cu precădere, simboluri ale acestui element în manifestările specifice perioadei (colindat, praznic), precum și în textele ceremoniale.

Este cunoscut faptul că versurile colindelor sunt dominate de simboluri¹², în cadrul acestora apelându-se

⁷ Ioan Viorel Boldureanu, *Etnologie și folclor. Cultură tradițională orală. Teme, concepte, categorii*, Timișoara, Editura Marineasa, 2008, p. 69.

⁸ Monica Brătulescu, *Colinda românească*, București, Editura Minerva, 1981, p. 7.

⁹ Ovidiu Papană, *op. cit.*, p. 7. De altfel, și în Valea Almăjului am întâlnit diverse variante ale unuia și aceluiași text.

¹⁰ Monica Brătulescu, *op. cit.*, p. 14.

¹¹ Cântecul de stea are o temă exclusiv creștină, fiind de origine bisericească, cu un pronunțat caracter apusean. Se deosebește de colind prin tematică, prin structurile ritmice și sonore folosite, iar în ceea ce privește forma arhitectonică, prin lipsa refrenului. Cele două genuri muzicale sunt înrudite, dar, în cântecele de stea, subiectele biblice sunt tratate mult mai rigid, chiar dogmatic – vezi Ovidiu Papană, *op. cit.*, p. 8.

¹² Gheorghe Vrabie, *Retorica folclorului: poezia*, București, Editura Minerva, 1978, p. 117.

¹ Arealul este cunoscut și sub numele de *Țara Almăjului*, *Zona Almăjului*, *Almăjul*.

² Ovidiu Papană, *Categorii ale producțiilor folclorice muzicale românești*, Timișoara, Tipografia Universității de Vest, Facultatea de Muzică, 2006 (curs litografiat), p. 5.

³ Otilia Hedeșan, *Leții despre calendar*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2005, p. 19.

⁴ Delia Suiogian, *Simbolica riturilor de trecere*, București, Editura Paideia, 2006, p. 163.

⁵ Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, Editura Univers, 1999, p. 47.

⁶ Id., *ibid.*, p. 49.

adesea la o astfel de comunicare poetică „tocmai pentru că simbolul devine factor stilistic ordonator de noi și noi structuri artistice [subl. aut.]”¹³. Simbolul asigură un dialog între particular și general, între abstract și concret¹⁴. Fiindcă, la vechile popoare, sărbătorile de iarnă reprezentau și începutul unui nou an agrar, este firească asocierea acestora cu muncile agricole sau cu roadele de primăvară¹⁵; prin urmare, elementele vegetale ocupă un loc important în practicile respective.

Alimentele au valori magico-rituale, deoarece ele însele sugerează ideea de sacrificiu: bobul de grâu devenit pâine, munca depusă pentru preparare, oferirea lor în dar¹⁶. În cadrul evenimentelor amintite mai sus, se regăsesc – cu rol reprezentativ în manifestare – diferite elemente din sfera vegetalului: *mărul, busuiocul, alunul, bradul, grâul, porumbul, florile*.

*

Mărul. Atât pomul, cât și fructul mărului ocupă un loc important în codul vegetal al simbolisticii, fiind întâlnite la numeroase popoare¹⁷. Este vorba despre un simbol al cunoașterii, al libertății, al prospețimii, al tinereții și al vieții¹⁸, grație culorilor roșu, verde, galben și proprietăților sale alimentare¹⁹.

Pomul și ramura de măr sunt frecvent întâlnite în obiceiurile populare sau în colindele românești, deoarece poartă amprenta spiritualității, cunoscut fiind faptul că mărul e „pomul vieții”, e un „arbore cosmic” (*Axis Mundi*). Mai mult, există încredințarea că refrenul bine-cunoscut în colinde „flori (d)albe de măr” constituie o incantație magică de chemare, de anunțare a primăverii²⁰. Fructele merilor sunt un simbol al abundenței, al originilor (datorită semințelor)²¹, consumarea acestora sau atingerea de arbore fiind semne ale comuniunii cu înțelepciunea și armonia divină²².

Elementul menționat se întâlnește într-un colind din localitatea Bozovici, cules de folcloristul Nicolae Ursu: „Iest-on măr marie rotatu, Leroloi Doamnă, / Iest-on măr marie rotat, / Dar în pat cinie-m iera, re / [...] / Nicolaie făt frumosî. / Vîntu-l mare-o aburatu, / Flori dîn măr s-au scuturatu. / Dară-n vîrfu măroloaie / Fașîe-i dă sîrmaleasă, / Scucișîelîe, bumbășîelîe”²³. Subliniem, în textul

citat, numirea concretă a pomului fructifer, redată în final și sub forma unui augmentativ neobișnuit, asociat unor elemente ale evenimentului nașterii, ale purității și ale unui nou început.

În refrenele textelor ceremoniale, apare cu o frecvență notabilă asocierea mărului cu sintagma *florile dalbe* ori cu adjectivul *alb / dalb*. Albul este absența, dar și suma tuturor culorilor, reprezentând viața diurnă, lumina, divinitatea, revelația, puritatea, dar și vidul, moartea. În volumul *Cântece și jocuri populare românești din Valea Almăjului (Banat)*, diverse colinde sau cântece de stea culese de Nicolae Ursu au în structura lor refrenul *Măru-ăl cu florili dalbe*, cu diferite variante: „Iest-on lacăt, iză lacăt. / Măru-ăl cu florili dalbe, / Iest-on lacăt izon lac’ / Pă marjina lacului / Mărul cu florili dalbe” (nr. 176)²⁴; „Micolaie călărieșcîe, / Măru-ăl cu flori dalbe / Micolaie călărieșcî. / Călărieșcîe-n chip domnieșcîe, / Măru-ăl cu flori dalbe” (nr. 178)²⁵; „D-în curcîe la Ghiorghe Vodă, / Mărul cu flori dalbe / D-în curcîe la Ghiorghe Vod’, / Trieșîe Gheorghîe, călărieșcîe, / Mărul cu flori dalbe, / Călărieșcîe-n chip domnieșcî” (nr. 179)²⁶. Alăturarea

culorii imaculate cu floarea mărului sugerează puritatea, gingașia, trimițând, prin extindere de sens, la persoana lui Iisus, considerat a fi Lumina lumii.

Mărul – ca fruct – a fost și este oferit ca răsplată colindătorilor din Almăj, alături de alte fructe, dulciuri sau bani.

Busuiocul este o plantă mirositoare care își păstrează mirosul, fiind una dintre cele mai cântate plante la români, prezentă în toate practicile magice cu scop marital, dar și în celelalte implicate în momentele importante din viața omului²⁷.

În practicile creștine, busuiocul se folosește la anumite slujbe²⁸, însoțind mereu crucea ca element de cult, dar „sfințenia” acestei plante se reflectă și în credințele sau practicile păgâne din vremurile trecute, având funcții purificatoare și fertilizatoare²⁹. În localitățile din arealul

¹³ Id., *ibid.*, p. 203-204.

¹⁴ Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 27.

¹⁵ Gheorghe Vrabie, *Folclorul: obiect – principii – metodă – categorii*, București, Editura Academiei, 1970, p. 108.

¹⁶ Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 177.

¹⁷ Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*, Timișoara, Editura Învierii, 2007, p. 356.

¹⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 2, *E-O*, București, Editura Artemis, 1995, p. 283-284.

¹⁹ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 356.

²⁰ Id., *ibid.*, p. 357.

²¹ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 74.

²² Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 180.

²³ Nicolae Ursu, *Cântece și jocuri populare românești din Valea Almăjului (Banat)*, București, Editura Muzicală, 1958, p. 168. Precizăm că, în lucrarea de față, transcrierea fonetică a colindelor sau a cântecelor de stea este aproximativă. În textele selectate din culegerea citată am respectat scrierea cu *î*.

²⁴ Id., *ibid.*, p. 165.

²⁵ Id., *ibid.*, p. 167.

²⁶ Id., *ibid.*, p. 167.

²⁷ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 92-93.

²⁸ Corespondentul acestuia în *Vechiul Testament* a fost isopul.

²⁹ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 92-93.

studiat, acest element este întrebuițat în practica sfințirii caselor, fiind indisolubil legat de cruce. La praznicul Bobotezei, când se obișnuiește ieșirea la un râu, în vasele cu apă ale credincioșilor se pune busuioc, care se duce apoi acasă, pentru a fi păstrat cu grijă. Astăzi încă se practică și punerea busuiocului la icoane³⁰. După sfințirea apei la Bobotează, când se sfințesc vasele cu apă, fetele nemăritate fură un fir de busuioc, pe care-l pun noaptea sub pernă pentru a-și visa ursitul, practică întrebuițată și în contextul sfințirii caselor. La Prigor, fetele nemăritate obișnuiau să ia un fir de busuioc de la preot, când acesta venea la sfințirea caselor; planta o puneau apoi într-o „cârpă” (batic / batistă) curată, sub pernă, adeseori împreună cu pieptenele, în scopul de a-și visa noaptea ursitul. De altfel, în cadrul sfințirii caselor, de praznic sau în ajunul sărbătorilor de iarnă, în vasul cu apă sfințită, gazda pune un fir de busuioc.

Alunul. Bățului de alun al colindătorilor (întâlnit și în ritualul de nuntă) îi sunt conferite funcții apotropaice, de stimulare a fecundității, având „calități de creștere, sănătate și întinerire”³¹.

În localitatea Prilipeț se colinda numai în dimineața de 24 decembrie, în Ajunul Crăciunului. Ceata de colindători – alcătuită cu preponderență din copii – se întâlnea la „capul” (capătul) satului, pe la ora 5 dimineața, și colinda până pe la orele 8-9. Fiecare colindător avea un „bât de colindat” („colendă”), confecționat din lemn de alun, „făcut cu flori pră el”³², care era recuzită obligatorie, alături de „ches” (trăistuță), a fiecărui colindător. Întotdeauna, la una dintre case, era făcut focul în vatră (mai târziu se făcea în „șpohert” – cuptor cu plită); când copiii ajungeau cu colinda, se așezau în jurul vetrei, iar gazda îi pune să „zgândăre” în foc. Acest obicei avea loc la momentul când se îngâna ziua cu noaptea, simbolizând lupta luminii cu întunericul; astfel se întâmpla Nașterea lui Iisus Hristos, Cel care aduce lumina. Colindul se cânta într-un ritm sacadat, timp în care colindătorii loveau cu băta în pământ, „ca și cum ar fi ajutat lumina să alunge întunericul”³³. Redăm mai jos o variantă a acestui colind, cunoscut, cu puține modificări de formă, și în alte localități almăjene: „Bună zâua lu’ Ajun, / că-i mai bună-a lu’ Crăciun, / că-i cu miei, / cu porci, / să mâncăm carnea de pe ei, / cu **alune**, că-s mai bune, / cu nuci, că-s mai dulci, / cu crițari, că-s mai tari, / să-i băgăm la pozonari. / Dă-mi colacu’ și cârnatu’ / să mă duc la altu’.” Se observă că, în formula de încheiere prin care i se cere răsplătă gazdei pentru colindă, apare din nou elementul tradițional. De remarcă, așadar, folosirea atât a bățului de alun în practica magică, cât și a fructului, cu rolul de a-i răsplăti pe colindători.

„Un obicei, rămas de la romani, strecurat la iudei și trecut și la poporul nostru, este aprinderea focurilor în

preseara unor sărbători”³⁴. Astfel, în localitatea Putna, ce aparține comunei Prigor, în ziua de Crăciun, odinioară se făcea *luminică*: în vatra focului, se puneau „lemne uscate de **alun** și *vioare* mici, cu răchie și colaci și se dădea de pomană.”³⁵ La aprinderea focului se folosea lemnul uscat de alun, ca și la confecționarea „colendei” – bățul de colindător –, deoarece, în cultura populară românească, acest arbore este considerat a fi sacru, cu proprietăți miraculoase; funcțiile magice sunt atribuite, în special, nuielei de alun.

Bradul este cunoscut ca simbol al longevității, al nemuririi³⁶, dar și al tinereții, al vigoriei, prefigurând, de asemenea, mândria și curajul³⁷. Aflat la limita dintre pământ și lumea de dincolo, bradul se situează în seria simbolurilor verticalității, având caracterul unui centru, ca element al comunicării dintre lumea subpământeană, cea terestră și cea celestă. Închuire a ciclicității vieții, bradul rămâne mereu verde (verdele este culoarea regnului vegetal, simbolizând trezirea la viață³⁸) și devine simbolul total, arborele lumii sau pomul vieții³⁹, fapt pentru care, în multe zone, este implicat în mai toate riturile de trecere.

În cadrul obiceiurilor de iarnă, în seara de Ajun, bradul⁴⁰ este împodobit cu dulciuri și diferite daruri aduse de Moș Crăciun, amintind faptul că, dacă Adam a păcătuit prin fructul pomului, Iisus a mântuit lumea prin lemnul crucii. Luminițele aprinse în pom Îl prefigurează pe Iisus, „Lumina lumii, care luminează pe tot omul”⁴¹. Acest element a stat la baza constituirii unor noi simboluri: pomul de Crăciun, crucea, stâlpuț, scara⁴².

Și în Almăj, ca în majoritatea regiunilor țării, astăzi se cântă un cântec de Crăciun, preluat din repertoriul internațional – *O, brad frumos*: „O, **brad** frumos, / o, **brad** frumos, / cu cetina tot verde.”

Arinul. În credința populară, arinul e înzestrat cu puteri magice: lemnul de arin nu putrezește în apă și poate feri sau vindeca de anumite boli⁴³. Ramura detașată dintr-un pom sau o plantă semnifică viața, regenerarea. Ramurii provenite de la diferite specii (alun, salcie, măr) i se atribuiau proprietăți magice, ceea ce a contribuit la

³⁴ Victor Aga, *op. cit.*, p. 147.

³⁵ Stana Zăvoian, 83 de ani, localnică, Putna, născută la Globu-Craiovei.

³⁶ Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 180.

³⁷ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 84.

³⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P-Z, București, Editura Artemis, 1995, p. 437.

³⁹ Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 207.

⁴⁰ Legenda spune că Pruncul Iisus, în fuga sa dinaintea urmăritorilor, n-a putut găsi adăpost sub niciun arbore, fiindcă toți aveau ramurile foarte înalte; numai bradul s-a întins ca un cort de apărare, sub care Pruncul a aflat scăpare. De aceea, Iisus l-a binecuvântat să nu-l atingă nici frigul, nici căldura și să rămână pururi verde. Fiind considerat un arbore binecuvântat, se întrebuițează – împodobit cu daruri și cu lumini – ca pom de Crăciun; vezi Victor Aga, *op. cit.*, p. 62-63.

⁴¹ Id., *ibid.*, p. 294.

⁴² Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 219.

⁴³ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 54.

³⁰ Victor Aga, *Simbolica biblică și creștină. Dicționar enciclopedic (cu istorie, tradiții, legende, folclor)*, ediția a II-a, Timișoara, Editura Învierii, 2005, p. 66.

³¹ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 38-39.

³² Nicolae Andrei, 63 de ani, profesor de istorie-geografie, Bănia, născut la Prilipeț.

³³ Idem.

ideea dedublării și a conjuncției, generând simbolismul bifurcării⁴⁴.

Famiiliile sărace, care nu își puteau permite un brad, aduceau în casă o creangă de arin⁴⁵, pe care o împodobeau cu diferite panglici viu colorate sau cu diverse obiecte artizanale confecționate în casă (fructe uscate, beteală din floricele de porumb, nuci etc.).

Grâul, ca aliment fundamental, preînchipuie hrana nemuririi; e un simbol al învierii, prin grăunțele care moare și apoi renaște⁴⁶. Grâului i se atribuie o origine divină, fiind întâlnit în toate obiceiurile calendaristice, ca stimulator al fertilității în practicile ce însoțesc momentele importante din viața omului, precum și în actele de magie agrară.

În Valea Almăjului se obișnuia umplerea unui vas cu boabe de grâu, în care se puneau o lumânare ce ardea în fiecare noapte din perioada sărbătorilor. *Grăunțele* este simbolul instabilității vegetației – moare și rodește –, prefigurând alternanța vieții și a morții⁴⁷, dar și unul dintre simbolurile vegetale ale lui Iisus Hristos⁴⁸. În arealul amintit, când veneau colindătorii să vestească Nașterea Pruncului Iisus, gazda arunca cu boabe de grâu peste ei, pentru a avea în anul următor recoltă bogată.

Acest simbol vegetal se află în strânsă legătură cu următoarele elemente:

Colacul – regăsit în practica specifică praznicului casei – este dat de pomană⁴⁹ împreună cu o lumânare de ceară –, reliefând jertfa adusă întru pomenirea celor morți pentru iertarea păcatelor lor⁵⁰. Simbol cultural cu multiple semnificații rituale, colacul stabilește legătura dintre cei vii și cei plecați, dintre cer și pământ, dintre Dumnezeu și om⁵¹, prefigurând puritatea și sacrificiul, prin reunirea sensurilor mai multor elemente: grâu, apă, sare, drojdie, foc⁵². Aluatul din care se face colacul este emblema zămislirii, cu proprietăți magice, plămădirea pâinii și coacerea fiind „acte sacralizate și ritualizate”⁵³.

O colindă în care este amintit acest element, al cărei

text a fost publicat de folcloristul Nicolae Ursu în lucrarea *Cântece și jocuri populare românești din Valea Almăjului (Banat)*, a fost culeasă din localitatea Gârbovâț; e un colind pentru „boieri” (gazde), în care le este cerută răsplată pentru vestirea Nașterii lui Hristos: „Și cu șie nîe dăruia, rîe? (bis) / C-un colac dă grîu spălatî. (bis)”⁵⁴; remarcăm în text sensul propriu, concret al termenului, cu referire explicită la materia din care este preparat.

La Prilipeț, colacul este menționat în colinda ce se cântă în dimineața Ajunului: „Bună zăua lu’ Ajun, / că-i mai bună-a lu’ Crăciun, / că-i cu miei, / cu porcei, / să mâncăm carnea de pe ei, / cu alune, că-s mai bune, / cu nuci, că-s mai dulci, / cu crițari, că-s mai tari, / să-i băgăm la pozonari. / Dă-mi colacu’ și cârnatu’ / să mă duc la altu’.” Elementul tradițional apare aici, din nou, în formula de încheiere prin care i se cere răsplată gazdei pentru colindă.

Prescura. În ziua praznicului casei, fiecare gazdă almăjană duce la biserică o prescură (colac împletit) în care se pune o lumânare, însoțită de fructe, bomboane sau alte daruri, pe o farfurie, pentru a fi sfințite. Sfințirea lor se face la sfârșitul liturghiei, când preotul citește un pomelnic pentru odihna celor adormiți și altul pentru sănătatea celor vii din casă.

Porumbul. Plantă străveche de peste 7.000 de ani, porumbul constituie hrana de bază la multe popoare, fapt pentru care e considerat a fi o emblemă a belșugului. Datorită culorii boabelor – auriu –, porumbului i s-a atribuit un simbolism solar, dar și ezoteric, „al unității în multitudine”⁵⁵. Întrebuințat la români abia din secolul al XVII-lea, porumbul a primit un caracter sacral, semănatul și culesul lui fiind însoțite de o serie de practici magice⁵⁶.

În Almăj, din boabele de porumb se făceau floricele („cocoși”) ce se înșirau pe o ață și erau folosite ca ghirlande în pomul de Crăciun; de asemenea, ele erau primite ca dar de colindă.

Unele familii puneau boabele de porumb într-un vas (oală, pahar, cană) în care ardea lumânarea așezată la geam în noaptea de Crăciun; în anumite localități, obiceiul acesta se practica, mai cu seamă, de familiile în care s-a petrecut de curând un deces.

Alte simboluri vegetale. În lucrarea *Cântece și jocuri populare românești din Valea Almăjului (Banat)*, folcloristul Nicolae Ursu a publicat un text cules din localitatea Bozovici – colind consacrat Maicii Preacurate, care-și caută Fiul, întrebându-i pe colindători despre El: „Leroloi, Jiuni colindători, / Leroloi, Cît voi mi-aț umblat / Leroloi, Dă mi-ați colindat, / Leroloi, Văzuț, mi-aț văzut

⁴⁴ Id., *ibid.*, p. 509.

⁴⁵ Romanița Băloșin, 70 de ani, localnică, Prigor, născută la Rudăria.

⁴⁶ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 2, E-O, p. 115.

⁴⁷ Id., *ibid.*, p. 112.

⁴⁸ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 241-242.

⁴⁹ *Pomana* sau pomenirea morților la sărbători semnifică legătura strânsă dintre vii și morți, cu încredințarea că cei vii le pot fi de ajutor celor adormiți prin rugăciuni și milostenii. În Țara Almăjului, acest obicei se practică în mod constant și în preajma sărbătorilor de iarnă.

⁵⁰ Victor Aga, *op. cit.*, p. 91.

⁵¹ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 134.

⁵² Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 204.

⁵³ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 37.

⁵⁴ Nicolae Ursu, *op. cit.*, p. 164.

⁵⁵ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 495-496.

⁵⁶ Id., *ibid.*, p. 496.

/ *Leroloi*, Păstrișorul mîeu, / *Leroloi*, Stăpîniuru vostru? / [...] / *Leroloi*, Ochișorii lui, / *Leroloi*, Doauă **murie** nîegre / *Leroloi*, Coapcîe la răcoar', / *Leroloi*, Nacinsă dă soarîe."⁵⁷ Elementul vegetal **mură** este integrat în descrierea trăsăturilor Pruncului Sfânt – Iisus Hristos –, prin care se subliniază frumusețea Lui aparte, printr-o enumerare contrastantă („**murie** nîegre” vs „nacinsă dă soarîe”), element descriptiv cu rezonanță în alte texte ale literaturii populare românești (vezi descrierea lui Făt-Frumos, a ciobanului moldovean din *Miorița* – individualizați tot prin trăsăturile lor speciale). De altfel, într-o notă de subsol a autorului, se precizează că este vorba despre un cântec caracterizat printr-un „amestec de colindă cu bocet și baladă”⁵⁸.

Într-un alt colind am identificat simbolul **viței-de-vie**: „Pă marjina lacului. / Iest-o **viță** striguriță, (bis) / La vîrfuțu **viți** ei (bis) / Cură **vinu** roșîioru. (bis) / La mijlocu **viți** ei (bis) / Cură **vinu** albișorî. (bis) / La tulpina **viți** ei (bis) / Cură **vinu** niegrișorî. (bis)”⁵⁹. Vița-de-vie este considerată a fi un arbore sacru, socotită de unii cercetători a fi chiar arborele vieții, cea din care se obține vinul – simbolul vieții ascunse, al tinereții triumfătoare –, o băutură sacră, dar, în același timp, și demonică⁶⁰. În textul de mai sus, simbolul viței-de-vie este puternic conotat pozitiv, trimițând la ideea de belșug, de prosperitate. Asocierea elementului vegetal cu diverse ipostaze ale cromaticii sugerează puterea lui de regenerare, de înviore a naturii înconjurătoare și a celei umane.

Floarea simbolizează frumusețea, armonia, idealul, pasiunea, tinerețea, puritatea, renovarea. Ea mai prefigurează lumea multicoloră, paradisiacă, însă trecătoare, efemeră și este situată la mijlocul simbolisticii arborelui / plantei și fructului⁶¹.

Termenul se regăsește într-unul dintre cântecele culese de Nicolae Ursu din localitatea Bănia: „Astăz Domnul să nășcia / *Leroloi*, *loi*, *loi*, *Domnului* / Pe meășeă făclii argia / Pe nuiele **flori** creșcia, / Iar Irod cînd audza, / Iel năpoi mi să-ntorcia. / De mirosu **florilor**, / De gomozu domnilor”⁶². În acest context merită amintit faptul că pe „colendă” se încrustau diverse „flori” (motive artisanale).

Într-unul dintre cântecele de stea frecvent întâlnit astăzi în Valea Almăjului – *Trei păstori* –, **floarea** apare ca motiv în refren (strofa repetabilă): „Raza soarelui, / **floarea** soarelui (câmpului), / și așa se sfătuiră.”, ca regent al substantivului *soare*, aparținând spectrului luminii. De altfel, în textele sărbătorești din obiceiurile de Crăciun, au fost dezvoltate o serie de refrane, sub numeroase forme, ce răspund unor necesități stilistice integrate în ansamblul poeziei. Dintre acestea, pot fi amintite: *Florili dalbe*, *Măru-ăl cu florili dalbe*, *Lerui*, *Leroloi*, refrane care, în contextul colindelor, reprezintă „un apendice morfologico-stilistic”,

⁵⁷ Nicolae Ursu, *op. cit.*, p. 166.

⁵⁸ *Id.*, *ibid.*, p. 166.

⁵⁹ *Id.*, *ibid.*, p. 165.

⁶⁰ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 642-643; Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P-Z, p. 463-465.

⁶¹ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 209-210.

⁶² Nicolae Ursu, *op. cit.*, p. 164.

cu rolul de a sublinia nuanțele de conținut, accentuând semnificația termenilor, și de a întregi expunerea sonoră, melodică a colindului⁶³.

Într-o colindă culeasă din localitatea Putna (Valea Almăjului), se face referire la nașterea Pruncului Iisus într-un grajd, „pe fân uscat”. Inserarea în text a elementului specificat generează însă o remarcabilă structură stilistică (în vecinătatea oximoronului), punând în antiteză locul umil al nașterii cu sorgintea Sa regală: „Pogorât-au, pogorât / îngerii la Domnul Sfânt / Pră turnu bisericii / la icoana Precistii. // [...] // Măi târzău află apoi / Un mic grajd de vite, oi / Ș-o născut pră **fân uscat** / pră Iisus Mare-Mpărat.”⁶⁴ (în altă variantă: „Măi târzău, măi îngesară / Într-un grajd să așăzară / Ș-o născut pră **fân uscat** / pră Iisus Mare-Mpărat.”⁶⁵).

În localitatea Petnic, aflată la porțile Almăjului – areal din care mulți locuitori s-au mutat în satele almăjene –, se obișnuiește, de Praznicul Bobotezei, să se cânte un cântec de stea specific acestei sărbători – *La marginea râului*, „cântec din părinți”, transmis oral, din generație în generație, în care este redată scena biblică a botezării lui Iisus Hristos la râul Iordan de către Ioan Botezătorul⁶⁶: „Cum să m-apropii dă foc, / că nu pot să stau pră loc, / nici să caut în Fața Ta, / dar înc-a Te boteza? / [...] / Că **iarbă uscată** sînt / și voi arde pră pămînt.”⁶⁷ După cum se poate remarca, și în acest text se regăsește simbolul vegetal al ierbii, cu trimitere la efemeritatea ființei umane, amintind de asocierea vieții omului pe pămînt cu acest element⁶⁸.

Ceapa este cunoscută pentru virtuțile sale curative, dar și pentru cele de „precizare” a vremii⁶⁹. În acest sens, în majoritatea localităților din Țara Almăjului, în ajunul Sfântului Vasile (al Anului Nou), se practică obiceiul cunoscut sub numele de *calendarul de ceapă*: se iau douăsprezece foi de ceapă, câte una pentru fiecare lună a anului, în fiecare dintre acestea punându-se sare; cele care vor lăsa apă simbolizează lunile cu ploaie, iar celelalte anunță secetă. În urma anchetelor pe care le-am întreprins, majoritatea subiecților intervievați susțin că această practică prevede cu exactitate evoluția timpului probabil.

*

După cum se poate constata, zona Almăjului rămâne destul de conservatoare din punctul de vedere al păstrării, de-a lungul timpului, a simbolurilor vegetale în

⁶³ Gheorghe Vrabie, *Retorica folclorului: poezia*, p. 232.

⁶⁴ Stana Zăvoian, 83 de ani, localnică, Putna, născută la Globu-Craiovei.

⁶⁵ Elena Curescu, 74 de ani, bocitoare, Putna, născută la Lăpușnicul.

⁶⁶ Cf. *Evanghelia după Matei*, cap. 3; *Evanghelia după Marcu*, cap. 1; *Evanghelia după Ioan*, cap. 1.

⁶⁷ Iosif Pușchiță, 75 de ani, cantor, Petnic.

⁶⁸ Cf. *Psalmul* 102: 15 – „Omul ca **iarba**, zilele lui ca floarea câmpului; așa va înflori”; *Iacov* 1: 11 – „Căci a răsărit soarele arzător și a uscat **iarba** și floarea ei a căzut și frumusețea feței ei a pierit; tot așa se va veșteji și bogatul în alergăturile sale.”; *I Petru* 1: 24 – „Pentru că tot trupul este ca **iarba** și toată slava lui ca floarea **ierbii**: uscatu-s-a **iarba** și floarea a căzut”.

⁶⁹ Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 113.

obiceiurile de iarnă. Concluzia de ansamblu ce se desprinde din demersul nostru este că simbolul vegetal se leagă, cu preponderență, de caracterul general al sărbătorilor la români, însă nu în exclusivitate de natură creștină, întrucât se regăsește și în practici precreeștine sau în alte obiceiuri.

Obiceiurile de iarnă includ diferite elemente din sfera vegetalului: *mărul, grâul, floarea, busuiocul, bradul, porumbul*, dintre acestea primele având o prezență notabilă în manifestările de iarnă din Valea Almăjului. În textele ceremoniale, ale colindelor – acele poezii arhaice festive⁷⁰ –, *vegetalul* apare sub diferite ipostaze (cu precădere în refrene), generând uneori adevărate spații de poeticitate. Prin implicarea acestor simboluri în pasajele descriptive se conturează legătura dintre dimensiunea umană și mediul înconjurător, dar se evidențiază și credința omului din popor în puterea magică și regeneratoare a elementelor specifice cadrului natural.

BIBLIOGRAFIE

Aga, Victor, *Simbolica biblică și creștină. Dicționar enciclopedic (cu istorie, tradiții, legende, folclor)*, ediția a II-a, Timișoara, Editura Învierea, 2005.

Boldureanu, Ioan Viorel, *Etnologie și folclor. Cultură*

⁷⁰ Gheorghe Vrabie, *Folclorul: obiect – principii – metodă – categorii*, p. 104 și p. 222.

tradițională orală. Teme, concepte, categorii, Timișoara, Editura Marineasa, 2008.

Brătulescu, Monica, *Colinda românească*, București, Editura Minerva, 1981.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, volumul 2, *E-O*; volumul 3, *P-Z*, București, Editura Artemis, 1995.

Evseev, Ivan, *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*, Timișoara, Editura Învierea, 2007.

Hedeșan, Otilia, *Lecții despre calendar*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2005.

Papană, Ovidiu, *Categorii ale producțiilor folclorice muzicale românești*, Timișoara, Tipografia Universității de Vest, Facultatea de Muzică, 2006 (curs litografiat).

Pop, Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, Editura Univers, 1999.

Suiogan, Delia, *Simbolica riturilor de trecere*, București, Editura Paideia, 2006.

Ursu, Nicolae, *Cântece și jocuri populare românești din Valea Almăjului (Banat)*, București, Editura Muzicală, 1958.

Vrabie, Gheorghe, *Folclorul: obiect – principii – metodă – categorii*, București, Editura Academiei, 1970.

Vrabie, Gheorghe, *Retorica folclorului: poezia*, București, Editura Minerva, 1978.

MARIA VÂTCĂ

– doctorand în filologie –

ÎNSEMNĂRI DESPRE MAMA... O LACRIMĂ DE CER

• Mii și mii de pagini s-au scris despre *mamă*, primul cuvânt rostit al puiului de om.

• Versuri nostalgice i s-au închinat ființei celei mai dragi, în toate vremurile, iar muza așază icoana mamei la loc de cinste.

• În dreptul acestui cuvânt poți adăuga sintagme, metafore care mai de care mai încărcate cu duiosie.

• ILEANA VLAD și NICOLAE PĂTRUȚ și-au propus, metaforic vorbind, să cânte tema mamei, la început... la două pian, apoi la un pian și patru mâini, iar în final să tâlmăcească cântul lor în limba lui Voltaire, a lui Balzac și Hugo, a tânărului Rimbaud, a lui Verlaine, a lui Fr. Villon.

• Autorii, un duo poetic, se sincronizează frumos și reușesc să transmită eterna dragoste despre cea care le dă viață.

• Este o poezie curată, asemenea unei lacrimi de

mamă, iar cei doi se dovedesc a fi copiii pe care orice mamă și-i poate dori.

• În poezie se întâlnesc două mame din două zone ale țării – Maramureș și Banat. Kara Molnar a realizat coperta I și coperta II minunat, așezând cele două mame și cei doi copii.

• Împreună, Ileana și Nicu au compus *Poemul albastru* Mămicilor noastre, Mamelor noastre.

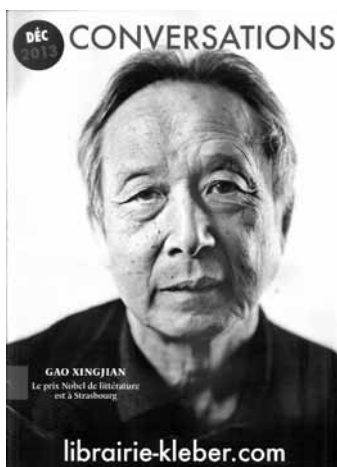
• Cosmin Pincu, colegul și prietenul lui Nicu Pătruț, a semnat o prefață în care a spus tot ce se putea spune despre carte, autori și temă.

• Poezia, spre deosebire de alte genuri, nu are nevoie de multă tâlmăcire. Ea este haina de Duminică și numai cei aleși știu și pot să o poarte. Cântecele despre mamă, eterna poveste, plac, iar acordurile muzicale merg la suflet. Spun acum, fără pretenția de a mă pricepe la interpretarea poetică (doar un pic!), că mi-a plăcut.

• Îl cunosc bine pe Nicolae Pătruț, chiar mă mândresc că suntem prieteni; i-am apreciat reportajele de mare ținută literară, dar ca poet îl știu din iarna anului 2012. Scrie o poezie frumoasă, iar partenera de cuvânt, de destin..., trăiește profund ceea ce scrie.

• Traducerea semnată de Dorina Chiș-Toia a reușit să redea muzicalitate poeziei și, chiar dacă nu ești cunoscător al limbii franceze, simți cadența cuvântului.

Prof. IOAN-NICOLAE CENDA

MĂMICILOR NOASTRE

Când eram dezbrăcați, ne-ați învelit cu cuvinte
 V-ați hrănit cu vise ca să avem noi pâine
 Ne-ați spus să învățăm să ascultăm oamenii
 Și să le vorbim când i-a învins tăcerea.
 Iar în loc de răsplată vreți să ne vedeți bucuroși
 Să nu mai plângeți, ne-ați învățat iubirea
 Iar noi o dăruim lumii ca să știe
 Că trăiți în inimile noastre.

ILEANA ȘI NICU

MULȚUMESC

Nu am cuvinte să-ți spun cât te iubesc...
 E prea puțin cum îți răsplătesc dragostea
 Tu mă iubești fără condiții
 Și când mă cerți, și când mă alinți, îți simt dragostea
 Și iar mă mângâi și iar mă cerți să fiu dreaptă ca o
 nuielușă din copilărie
 Așa știi tu să fii alături de mine, să mă încurajezi,
 să mă iubești mereu
 De ce nu pot să-ți arăt că MULȚUMESC
 e toată inima mea.

ILEANA VLAD

Mama mai are o singură mână
 Pe cealaltă a pierdut-o
 Când mi-a deschis drumul.

Mama mai are un singur ochi
 Pe celălalt l-a pierdut
 Ca să nu-mi vadă tristețea.

Mama mai are o singură lacrimă
 Pe celelalte le-a pierdut
 Când mi-a dăruit cuvântul.

NICOLAE PĂTRUȚ

Revista **ALMĂJANA**
 poate fi citită pe Internet la adresele:

www.taraalmajului.ro
 și
www.excelsiorart.ro/carti/colectia-media-reviste/almajana.html

VASILE ALECSANDRI LA BĂILE HERCULANE (1884)

Numeroase personalități au poposit în celebra stațiune bănețeană, din Antichitate și până în prezent. Împărați și regi, președinți și miniștri, scriitori și filozofi au apreciat frumusețea locurilor și beneficiile apelor termale de aici. Printre personalitățile care s-au tratat la Băile Herculane se numără și bardul de la Mircești, Vasile Alecsandri.

Personalitate complexă, scriitor, ministru și ambasador, Vasile Alecsandri a călătorit mult. După 1880, problemele de sănătate erau tot mai evidente. Sciatica, boala de care suferea, l-a determinat să se trateze în mai multe stațiuni din Europa. De pildă, în vara anului 1883 a făcut o călătorie pe malurile Rinului, prin Olanda, Anglia și Franța. În august se statornicea la băile din Aix-les-Bains, cazat fiind la hotelul „Continental”¹.

În anul următor, 1884, poetul se trata la Băile Herculane. Prezența lui Vasile Alecsandri în stațiune nu a rămas fără ecou printre bănețeni. Presa vremii² a semnalat această prezență și, mai mult decât atât, poetul a fost vizitat de cei mai importanți oameni politici naționali, de intelectuali și țărani condeieri din comitatul Caraș-Severin. „Conducătorii noștri naționali, auzind de o asemenea veste îmbucurătoare, numaidecât fură la postul lor, în fruntea armatei ce o conduc, făcându-se astfel în toată privința demni de rola ce o poartă”³.

Pentru buna desfășurare a activității și pentru deplasarea în stațiune, s-a constituit un comitet de acțiune. Președintele comitetului, Coriolan Brediceanu, i-a contactat pe toți românii cu responsabilități din comitat pentru deplasarea ce s-a făcut duminică, 27 iulie 1884, la Băile Herculane. Peste 50 de reprezentanți ai românilor din Caraș-Severin „s-au executat cu o precizie militară”, fiind prezenți la întâlnirea cu poetul de la hotelul „Rudolfs-Hoff”, unde l-au putut vedea „și cu ochii pe iubitul poet”, căci altfel îl știau cu toții din copilărie, datorită poeziilor sale.

Cuvântul de salut al delegației impresionante a fost

rostit de primarul Lugojului, C. Rădulescu, care s-a adresat cu cuvintele:

„Laureatul poet!

Vestea îmbucurătoare că petreci pe teritoriul comitatului nostru ne-a dat ocaziunea a vedea realizată dorința de a cunoaște pe cel mai mare poet al națiunii noastre.

Temerea de a Te conturba în liniștea dorită fu învinsă de însuflețirea isvorâtă din simțul de recunoștință și admirațiune ce vă purtăm...

Nemuritorule poet! Când constelațiunile vieții publice opresc un popor în libera sa dezvoltare, atunci literaturii îi cade cea mai grea parte a chemării de a susține tăria conștiinței naționale în acel popor.

Meritul colosal al Teu este recunoscut de tot Românul și va fi totdeauna recunoscut, până va fi suflet de Român pe acest pământ. Dar, unde poveștile Tale au delectat, la noi au produs lacrimi de bucurie, unde baladele Tale au încântat, la noi au produs vise de aur, unde opurile geniului Teu au produs admirațiune, la noi au făcut neînvincibilă însuflețirea pentru limba și națiunea noastră...”.

Cuvântul primarului din Lugoj a fost întrerupt de mai multe ori cu strigăte și urări „Să trăiască!”. A urmat răspunsul marelui poet, care a spus:

„Fraților! Până astăzi, împrejurările m-au împiedicat de a veni în mijlocul D-Voastră: cu atât mai mare-mi este bucuria acum, când mi se împlinește una dintre cele mai mari dorințe ale inimii mele, dându-mi-se ocaziune de a Vă vedea în față în Banat, în frumoasa D-Voastră țară. Ziceți că baladele, poeziile mele au stârnit simțăminte de însuflețire și mulțumire în inimile D-Voastră. Dacă Dumnezeu și timpul m-au făcut poet și sunt poet, aceasta am să o mulțumesc numai poporului român, din care m-am

¹ Vezi G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1988, p. 294.

² Ziarul „Luminătorul”, Timișoara, anul V (1884), nr. 59/25 iulie – 6 august. Și „Drapelul”, Lugoj, anul VI, nr. 114/14 – 27 octombrie 1968, reia corespondența mai veche, dar face referire și la evenimentele din acele zile. Tocmai atunci se dezvelea o statuie a marelui poet la Iași, eveniment cu rezonanță și în Banat.

³ *Ibidem*. Toate citatele și expresiile cu ghilimele din continuarea articolului sunt redacte din aceeași publicație.

născut și care cuprinde în sinul său o comoară nesecată de cea mai sublimă poezie.

Eu din copilăria mea am fost legat de cântecele poporului român. Mai apoi, făcându-mi studiile în străinătate și adăpându-mă la izvoarele literaturilor streine, reîntors în țară, am avut unica dorință: să culeg comorile poporului nostru, căci ele din zi în zi devin pradă uitării, și m-am convins că poezia română stă la o înălțime pe care nici o literatură străină nu o ajunge. Poezia română, precum și obiceiurile antice, cari s-au păstrat... și au sădit în noi mândria numelui ce purtăm, îmi dau încredere că poporul român are să se reunească și se va renaște... Vă mulțumesc încă o dată pentru prieteneasca D-Voastră vizită și mă simțesc fericit că vă pot privi atât cu ochii, cât și cu inima, adunați în jurul meu. Să trăiți!”

După asemenea cuvinte alese și cu o încărcătură emoțională și națională puternică, participanții au luat prânzul în „sala de argint” a hotelului. În fruntea mesei a stat „cărunțul nostru poet”, mândria națiunii. Au fost rostite toasturi din partea participanților: Coriolan Brediceanu, Ștefan Velovan, Dr. Nicolae Popovici, avocatul Călțunariu din Oravița ș.a. Cu siguranță, la întâlnirea cu Vasile Alecsandri de la Băile Herculane au participat și țărani, fruntași ai satelor, cu talent scriitoricesc, deoarece însuși autorul articolului dintr-o publicație ce a redat evenimentul se semna „un opincariu”.

„Sărbătoarea adevărat literară națională” nu a avut ingrediente politice, urmare a „bunului tact” dovedit de participanți. Mulțumirea a fost generală pentru că „ne despărțim unii de alții ducând cu noi suvenirurile dulci ale unei serbări, de care cu plăcere și cu mândrie ne vom aduce aminte totdeauna în viața noastră”.

După tratamentul de la Băile Herculane, Vasile Alecsandri a continuat să scrie și a mai îndeplinit funcții politice (funcția de ambasador al României în Franța, începând din anul 1885). A decedat la 22 august 1890, în localitatea cea mai dragă – Mircești –, fiind adus acasă în ultimele clipe. Pe lângă geniul său literar, remarcăm exprimarea timpurie a ideii de unitate a tuturor românilor, rostită la Băile Herculane în fața delegației românilor din comitatul Caraș-Severin. A fost această idee o premoniție sau doar o dorință de îmbărbătare a românilor bănățeni în lupta pentru unitate națională?

Răspunsul la această întrebare l-a dat însuși poetul.

În timpul șederii la Băile Herculane, Alecsandri a purtat corespondență cu avocatul Fabiu Rizei din Lugoj. În anul 1919, fiul acestuia, procurorul Fabiu Rizei, a găsit o scrisoare a marelui poet datată 4/16 august 1884 și a dat-o spre publicare în ziarul „Drapelul”⁴. Iată conținutul acesteia:

„Domnul Meu!

Cum aş putea răspunde mai bine la scrisoarea Dvoastră din Lugoj, decât exprimând în aceste linii admirarea pentru frumusețile Banatului, care se rudesc prin farmecul lor cu acele a României libere. Aice, lângă izvorul antic a(l) lui Hercule, unde me găesc acum, îmi aparău câte-odată, trecând prin lumina verdie a pădurei, umbre de vechi legionari. Ele aruncă o lumină dureroasă pe aceste locuri înstrăinate astăzi de tulpina lor Română, apoi disparu lăsând pe urma lor tainice aspirări către un viitor măreț și frumos.

Răbdare. Apa trece, petrele rămănu; și poporul Român este o stâncă atât de naltă și puternică, încât nici un potop nu o poate îneca, nici stremuta din loc. [subl. n. D.O.]”

Al Dvoastră servitor,

V. Alecsandri”

Fie și numai din aceste rânduri putem concluziona că prezența poetului în renumita stațiune bănățeană i-a fost benefică din punct de vedere fizic, dar și din punct de vedere spiritual. Este foarte probabil ca Vasile Alecsandri să fi corespondat și cu alți delegați care l-au vizitat la Băile Herculane în luna iulie 1884 și chiar după plecarea poetului din stațiune.

Prof. DAN OBERȘTERESCU

Reșița, 25.01.2014

⁴ Vezi „Drapelul”, nr. 102/5 octombrie 1919, p. 3.

CUPRINS

Pavel Panduru, Omăgiu lui Eminescu la 164 de ani de la naștere	1
Octavian Doclin, Gândind la Eminescu	2
Ion Căliman, Mihai Eminescu. Rostirea care umanizează	2
Arte poetice: Mihai Eminescu, <i>Odă (în metru antic)</i> ; Lucian Blaga, <i>Zodia cumpenei (în metru safic)</i> ; Nichita Stănescu, <i>Către Galatea</i>	4
Ion Marin Almăjan, Cele trei patrii ale mele	5
Constantin Teodorescu, Veșnicia	6
Pavel Panduru, Mare sărbătoare în Țara Almăjului	7
Felicia Novacovici-Mioc, O aniversare de suflet	9
Alexandru Nemoianu, Câteva gânduri la a cincisprezecea aniversare a revistei <i>Almăjana</i>	9
Mihai Chiper, Revista <i>Almăjana</i> – 15 ani de apariție neîntreruptă	10
***, Pagină foto: Întâlnire cu <i>Almăjana</i>, Bozovici, aprilie 2014	11
Dumitru Popovici, La aniversară... Revista <i>Almăjana</i>	12
Alimpie Ignea, Despre <i>Almăj</i>, <i>pătimași</i> și <i>Almăjana</i>	13
Floarea-Ana Țunea, Revista „<i>Almăjana</i>” – Iosif Băcilă	16
Mara Timea Iancu, De ce <i>Almăjana</i>?	17
Ioan-Nicolae Cenda, Miracole în „Țara Miracolelor” (<i>Almăjana</i> la ceas aniversar)	18
Alimpie Ignea, Aniversarea învățătorului Marin Jurchescu	19
Gheorghe Fulga, Moment aniversar: învățătorul și dirijorul Marin Jurchescu – Bozovici, 15 martie 2014	20
Ion Cherescu, Învățătorul Marin Jurchescu – dirijorul corului bărbătesc al Bisericii Ortodoxe din Bozovici	22
Păun Ion Otiman, Vizită la Vatican: audiența Papei Francisc	23
Florina-Maria Băcilă, Substantivul <i>năier</i> în lirica lui Traian Dorz	26
***, Centenar Traian Dorz (1914-1989)	31
***, Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” Bozovici – Elevii premiați la Olimpiadele și Concursurile școlare județene și naționale, anul școlar 2013-2014	33
Mara Timea Iancu, Impresii de la Olimpiada de istorie – faza națională, Baia Mare, 2014	34
Păun Ion Otiman, Lección domnului învățător Iosif Olevschi	36
Pavel Geția, Colonelul Marcu Rotariu din Prigor. Schiță biografică	37
Gheorghe Rancu-Bodrog, Muzeul „Almăjul” din Șopotu-Vechi	38
Dan Oberșterescu, Corurile din Bozovici și Dalboșeț la București – 1906	40
Iosif Băcilă, „Cine-o făcut cântecu’ / Aibă floare sufletu’...” – Însemnări despre creatori, rapsozi, coregrafi, muzicanți și lăutari din / în Valea Almăjului (II)	41
***, Semnal editorial	44
Iosif Băcilă, Poeme-Semenice (selecții)	45
Alexandru Nemoianu, Iosif Băcilă, Poeme-Semenice sau despre contemplarea sfințeniei	47
Maria Vătcă, Răspas... printre Poeme-Semenice	47
Ioan VasIU, Iosif Băcilă, un poet „rătăcind în cuvânt”	49
Ioan-Nicolae Cenda, O carte frumoasă ca un cântec	50
Maria Vătcă, Simboluri vegetale în obiceiurile de iarnă din Valea Almăjului, jud. Caraș-Severin	52
Ioan-Nicolae Cenda, Însemnări despre Mama... O lacrimă de cer	57
Ileana Vlad și Nicolae Pătruț, Mămicilor noastre	58
Dan Oberșterescu, Vasile Alecsandri la Băile Herculane	59

Acest număr al revistei s-a tipărit cu sprijinul Societății Culturale „Țara Almăjului” – Timișoara
(Președinte: prof. univ. dr. ec. **DUMITRU POPOVICI**)

Sușține apariția revistei și Asociația „Almăj pro Lyceum” – Bozovici
(Președinte: prof. **FLOAREA-ANA ȚUNEA**)

MONUMENT LUI EFTIMIE MURGU

(fragmente)

Tradiția ne cheamă!

Și din negura vremurilor, nu prea îndepărtate, în aceste zile de bucurie și restriște, ne apare măiastră, falnică și vijelioasă, figura plină de îmbărbătare a celui mai mare bănățean: **EFTIMIE MURGU**.

Prevestitor și înainte mergător în luptele noastre de mai târziu pentru integritatea Banatului, figura lui se eternizează astăzi în bronz, ca o mărturie vie a zbuciumului înaintașilor noștri bănățeni pentru cauza națională integrală.

Aci, în Almăjul Banatului, în cuibul șoimilor, cetatea munților, unde tradiția românească s'a păstrat mai curată și nepângărită, unde s'a zămislit însuși sufletul eroului bănățean, un mănunchi de bărbați, desemnați de popor, ne-am constituit într'un comitet pentru a ridica prin danii publice monument lui Eftimie Murgu.

Un monument lui Murgu însemnează pentru noi, bănățenii, un altar, un izvor nesecat de îmbărbătare în luptele de mâine, un început de cult pentru tradiția noastră bănățeană, atât de sistematic mistificată și abandonată.

Noi vedem în Murgu pe eruditul profesor, care întemeia catedra de filosofie și științe naturale la Academia Mihăileană din Iași la 1834. În Murgu, care a fost profesorul lui Nicolae Bălcescu, vedem noi pe apostolul bănățean, care a ajutat la îndrumarea unei întregi generații înainte de 1848 spre ideea națională atât în Banat, ca și în Moldova și Muntenia deopotrivă [...].

Fie ca monumentul lui Eftimie Murgu, desvelit la Bozovici, să fie un bun augur, piatra de temelie a Pantheonului bănățean, locul de închinăciune și de pelerinaj al bănățenilor.

Noi nu ne-am făcut decât datoria.

I. CONCIATU –

Președintele Comitetului pentru monumentul E. Murgu

Curierul Banatului, Anul V, nr. 1, Bozovici, 28 aprilie 1929, p. 1-2

ISSN 1454-6639

5 948398 002297